

**T.C.
SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**KÖY ENSTİTÜLERİNDE UYGULANAN EĞİTİM PROGRAMLARININ
ÇOKLU ZEKÂ KURAMI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Bahadırhan CEYLAN

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. İsmail Hakkı KIZILOLUK

Sivas, 2020

**KÖY ENSTİTÜLERİNDE UYGULANAN EĞİTİM PROGRAMLARININ
ÇOKLU ZEKÂ KURAMI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Bahadırhan CEYLAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. İsmail Hakkı KIZILOLUK

SİVAS

MART 2020

KABUL VE ONAY

Bahadırhan CEYLAN'ın hazırlamış olduğu “Köy Enstitülerinde Uygulanan Eğitim Programlarının Çoklu Zeka Kuramı Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 06.02.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, “ Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı”nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr.Öğr.Üyesi Şefik KARTAL

(Jüri Başkanı)

Doç.Dr.İsmail Hakkı KIZILOLUK

(Danışman)

Dr.Öğr.Üyesi Kaan GÜNEY

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../

Doç.Dr.Fatih KARAKUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

05/05/2020

İmza

Bahadırhan CEYLAN

ÖNSÖZ

Bu araştırmada ilk olarak Çoklu Zekâ Kuramı üzerinde durulmuştur. Howard Gardner'ın ileri sürdüğü Çoklu Zekâ Kuramı ve bu kuramı oluşturan her bir zekâ türü ve bu zekâ türlerinin ayırt edici özellikleri belirlenmiştir.

Diğer bir bölümde Köy Enstitüleri üzerinde durulmuştur. Köy Enstitüleri önce tarihsel gelişimi açısından ele alınmıştır. Köy Enstitülerinde okutulan derslerin eğitim programları belirlenmiş ve incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde, Köy Enstitülerinin 1943, 1947 ve 1953 eğitim programları ve bu programlar çerçevesinde yapılan bedensel ve zihinsel etkinlikler Çoklu Zekâ Kuramı açısından incelenmiştir. Bu derslerin ve etkinliklerin Çoklu Zekâ Kuramını destekleyici nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

Tez çalışmam süresince değerli bilgilerini paylaşan, akademik ve sistemli çalışmayı öğreten, emeğini ve vaktini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. İsmail Hakkı KIZILOLUK' a, verdikleri emekler ve bana kazandırmış olduklarından dolayı teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim boyunca emekleri geçen, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ERSOY' a ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Kaan GÜNEY'e emeklerinden dolayı teşekkür ediyorum. Tez savunma sınavımda Jüri üyesi olan Sayın Dr. Öğr. Üyesi şefik KARTAL'a teşekkür ediyorum. Ayrıca, tüm yaşamım boyunca olduğu gibi bu süreçte de desteklerini esirgemeyerek her türlü fedakârlığı gösteren anne ve babama, ilgi ve desteklerini eksik etmeyen kardeşlerime ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

BAHADIRHAN CEYLAN

SİVAS, 2020

ÖZET

CEYLAN, Bahadırhan, “Köy Enstitülerinde Uygulanan Eğitim Programlarının Çoklu Zekâ Kuramı Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2020.

Bu çalışmada Köy Enstitülerinde okutulan ve Çoklu Zekâ Kuramını oluşturan her bir zekâ türünü etkileyen ve geliştirici nitelikte olan dersler, bu derslerin eğitim programları ve bu programlar çerçevesinde yapılan bedensel ve zihinsel etkinlikler belirlenmiş ve betimlenmiştir.

Bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Bu çalışmada kaynak taraması yapılmıştır. Tarama sonucunda elde edilen bulgular, alt problemlere göre değerlendirilerek yorumlanmıştır. Araştırma konusu ile ilgili verileri toplayabilmek için tarama tekniğinden yararlanılmıştır. Köy Enstitüleri tarihsel bir olgu olduğu için araştırma konusu ile ilgili verileri toplarken “doküman incelemesi” kullanılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, 1943, 1947 Programlarının Çoklu Zekâ Kuramı ile aynı dönemde olmamasına rağmen çoklu zekâ temelli olarak hazırlandığı görülmüştür. 1953 Programının bilgi temeli ağır basmıştır. Bu programda diğer programlarda verilen çoklu zekâ temelli eğitim sınırlandırılmıştır. Çoklu Zekâ Kuramı alanlarının Köy Enstitüsü dersleri ve uygulamalarında yer aldığı görülmüştür. Öğrencilerin yeteneklerini destekleyici uygulamalar yapılmıştır. Yeteneklerin ortaya çıkarılma sürecinde desteklenerek sanat alanlarından birisini seçmeleri konusunda teşvik edilmiştir. Köy Enstitüleri Programları ve Çoklu Zekâ Kuramı büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Köy Enstitüleri, Çoklu Zekâ Kuramı, Köy Enstitüleri Programı, Eğitim Programı*

ABSTRACT

CEYLAN, Bahadırhan, “Investigation Of Educational Curricula Applied In Village Institutes In Terms Of Multiple Intelligence Theory” Master Thesis, Sivas, 2020.

In this study, the courses that are taught in Village Institutes and which affect and develop each type of intelligence that form Multiple Intelligence Theory, educational curricula of these courses and physical and mental activities conducted within the framework of these programs are determined and described.

This research is a descriptive research. In this study, source scanning has been done. The findings obtained as a result of the screening were evaluated according to the sub-problems and interpreted. Scanning technique was used to collect data on the subject of the research. Since the Village Institutes are a historical phenomenon, “document review” was used when collecting data on the subject of the research.

As a result of the study, it was seen that the 1943, 1947 Curricula were prepared on the basis of Multiple Intelligence, although they were not in the same period with the Multiple Intelligence Theory. The knowledge base of the 1953 Curricula outweighed. In this curricula, multiple intelligence based education given in other curricula is limited. The fields of Multiple Intelligence Theory have been found to take place in the lessons and practices of the Village Institute. Practices supporting students' abilities were made. He was encouraged to choose one of the art fields by supporting them in the process of revealing talents. Village Institutes Curricula and Multiple Intelligence Theory are largely similar.

Key Words: Village Institutes, *Multiple Intelligence Theory*, *Village Institutes Curricula*, *Training Curricula*

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ETİK SÖZÜ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.1.1. Toplum Odaklı Eğitim.....	2
1.1.2. Birey odaklı eğitim	4
1.2.Araştırmanın Amacı	9
1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	10
1.3.1. Alt Problemler	10
1.4. Sınırlılıklar	10
1.5. Tanımlar	11
1.5.1. Köy Enstitüleri.....	11
1.5.2. Çoklu Zekâ Kuramı	11
1.5.3. Eğitim Programı	11

BÖLÜM II

ZEKÂ ve ZEKÂ TÜRLERİ

2.1. Piaget Bilişsel gelişim Kuramı.....	12
2.1.1. Sensori-Motor Dönemi	13
2.1.2. İşlem-Öncesi Dönemi	13
2.1.4. Soyut İşlemler Dönemi.....	13
2.2. Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı	14

2.2.1. Sözel-Dilsel Zekâ	17
2.2.2. Mantıksal- Matematiksel Zekâ	18
2.2.3. Görsel-Uzamsal Zekâ	19
2.2.4. Müzikal-Ritmik Zekâ	20
2.2.5. Bedensel-Kinestetik Zekâ.....	22
2.2.6. Sosyal-Kişilerarası Zekâ.....	23
2.2.7. Özedönük-İçsel Zekâ.....	24
2.2.8. Doğacı Zekâ.....	25

BÖLÜM III

KÖY ENSTİTÜLERİ

3.1. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Osmanlı Devleti'nde Öğretmen Yetiştirme Meselesi	27
3.2. Cumhuriyet Dönemi Öğretmen Yetiştirme Meselesi.....	28
3.3. Köy Enstitülerinin Kuruluşu ve İşleyişi.....	33
3.4. Köy Enstitülerinin Öğretim Programı	39
3.6. Çoklu Zekâ Temelli Eğitim.....	43
3.7. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü.....	45
3.8. Köy Enstitülerinin Kapatılması.....	47

BÖLÜM IV

İLGİLİ YAYINLAR VE ARAŞTIRMALAR

4.1. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar	50
4.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	52

BÖLÜM V

YÖNTEM

5.1. Araştırmanın Modeli	53
5.2. Veri Toplama Tekniği.....	54

BÖLÜM VI

BULGULAR

6.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	55
--	----

6.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	65
6.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	70
6.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	73
6.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	77
6.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	83
6.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	85
6.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	88

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar.....	94
7.2. Öneriler	97
KAYNAKÇA.....	100
EKLER	105
EK: 1 Köy Enstitüleri Kanunu	105
EK: 2 Köy Okulları ve Köy Enstitüleri Teşkilat Kanunu	110
EK: 3 Köy Enstitüleri Amblemi.....	118
EK: 4 Köy Enstitüleri Haritası	119
EK: 5 Köy Enstitülerinin Kurucuları	120
EK: 6 Köy Enstitüleri Marşı	121
ÖZGEÇMİŞ	122

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Eski zekâ anlayışı ile yeni zekâ anlayışı arasındaki farklar	16
Tablo 2. Sternberg'e göre sekiz zekâ ve merkez işlemleri tablosu	17
Tablo 3. Açılış tarihlerine göre Köy Enstitüleri	33
Tablo 4. Köy Enstitülerinde yönetim	36
Tablo 5. Köy Enstitülerinde öğretmenlerin öğrenim durumları.....	37
Tablo 6. Arifiye Köy Enstitüsünde uygulanmış olan bir günlük çalışma şöyledir	38
Tablo 7. 1943 Köy enstitüleri programına göre 5 yıllık öğretim süresi.....	39
Tablo 8. 1943 öğretim programında kültür derslerinin dağılımı.....	40
Tablo 9. 1943 öğretim programında ziraat ders ve çalışmaları derslerinin dağılımı:	41
Tablo 10. 1943 öğretim programında teknik dersler ve çalışmalar derslerinin dağılımı	41
Tablo 11. Erkek öğrenciler için derslerinin dağılımı:	42
Tablo 12. Kız öğrenciler için derslerinin dağılımı:	42
Tablo 13. 1947 Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü kapatılmasına kadar öğrenci sayısı	47
Tablo 14. 1937-1951 Köy enstitüleri Öğretmen ve Öğrenci Sayısı	49
Tablo 15. Sözel-dilsel zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri: 56	
Tablo 16. Türkçe dersi program içerisinde verilen bölümleri:	56
Tablo 17. Köy Enstitülerinde Türkçe öğretimi	57
Tablo 18. Mantıksal-matematiksel zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri	65
Tablo 19. Görsel-uzamsal zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri	70
Tablo 20. Müzikal-ritmik zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri	74
Tablo 21. Bedensel-kinestetik zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri	78
Tablo 22. Doğacı zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri.....	89

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1. Kitap okuyan enstitü öğrencileri	59
Fotoğraf 2. Köy Enstitüsü öğrencileri kendi yaptıkları radyo sistemi.....	69
Fotoğraf 3. Açık havada resim dersi	71
Fotoğraf 4. Köy Enstitülerinde müzik eğitimi	75
Fotoğraf 5. Kars Cılavuz öğrencileri kayak eğitiminde	79
Fotoğraf 6. Keşirtepe öğrencileri halk oyunları çalışmalarında	80
Fotoğraf 7. Yüksek Köy Enstitüsü öğrencileri Gogol'un "Bir Evlenme" adlı Tiyatro oyunu oynarken	81
Fotoğraf 8. Köy Enstitüsü kız ve erkek öğrenci motosiklet sürerken	84
Fotoğraf 9. Köy Enstitüsü öğrenci konuşma yapıyor.....	87
Fotoğraf 10. Köy Enstitüleri öğrencileri fidan dikiminde	91

KISALTMALAR DİZİNİ

ASD: Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

MEV: Millî Eğitim Vekaleti

MFV: Maarif Vekilliği

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Eğitim toplumsal bir olgudur. Toplumsal hayatın bir ürünüdür. İnsan toplum hayatı yaşamaya başladıktan sonra, ampirik yollarla edindiği bilgi birikimini, deneyimlerini, anılarını, maharetlerini genç kuşaklara aktarmak gereği duymuş, onlara öğretme çabası içerisine girmiş ve bu çabanın bir sonucu olarak en basit anlamda eğitim doğmuştur.

Diğer toplumsal olgular gibi eğitim olgusu da dinamik bir yapıya sahiptir. Doğduğu dönemlerden günümüze gelinceye kadar hem toplumdan topluma hem de aynı toplum içerisinde sürekli olarak değişmiştir. Bugünkü eğitim dünkü eğitim değildir. Yarın ki eğitim de bugünkü eğitim olmayacaktır.

Eğitimdeki bu değişim farklı eğitim anlayışlarının ve uygulamalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Her eğitim anlayışında eğitimin amaçları başka bir deyişle yetiştirmeyi amaç edindiği insan tipinde bulunması gereken nitelikler farklıdır. Bazı eğitim anlayışlarında eğitimin amaçları daha çok topluma yöneliktir. Bu durum toplum odaklı bir eğitim anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bazı eğitim anlayışlarında ise eğitimin amaçları daha çok eğitim gören bireye yöneliktir. Bu durum ise birey odaklı bir eğitim anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Eğitimin amaçlarındaki bu farklılıktan dolayı eğitimin içeriğini, ders programlarını, müfredat programlarını, öğretim yöntem ve tekniklerini, ölçme ve değerlendirme biçimlerini de etkilemiştir.

Bugün, eğitimin, herkesin üzerinde uzlaşabileceği tek bir tanımını yapmak mümkün değildir. Bunun nedenlerinden biri eğitim anlayışlarındaki ve uygulamalarındaki bu farklılıktır. Günümüzde eğitim farklı biçimlerde tanımlanmaktadır.

Ertürk (1972), eğitimi “Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla bilinçli ve istedik değişme meydana getirme sürecidir” olarak ifade etmektedir.

Fidan (1996), ise eğitimi insanları belli bir amaç dahilinde yetiştirme süreci olarak ifade etmiştir.

Başka bir tanımda ise, “Eğitim, kişiliğin gelişmesine yardım eden ve onu temel alan, yetişkin hayatını hazırlayan gerekli bilgi, beceri ve davranışlar oluşturmaya yarayan bir süreç olarak ifade edilmektedir” (Tezcan, 1999: 3).

Bir başka tanıma göre ise, “Eğitim, bireyin tüm yaşamı boyunca sürmekte ve okul dışında ve okul içinde yaşam boyu edindiği deneyimlerin bütününe kapsamaktadır” (Varış, 1998: 7).

Demirel (1999), ise eğitimi, “Bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürleme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme sürecidir” biçiminde tanımlamıştır.

Yapılan tanımların bir kısmı toplum odaklı eğitim anlayışını bir kısmı da birey odaklı eğitim anlayışını yansıtmaktadır.

1.1.1. Toplum Odaklı Eğitim

Durkheim eğitimin tanımını, “belirli değerler ve belirli entelektüel beceriler kazandırarak genç kuşakların metotlu bir biçimde toplumsallaştırılması” biçiminde yapmıştır (Kızılloluk, 2013: 5). Bu tanım tamamen toplum odaklı bir eğitim anlayışını ifade etmektedir. Durkheim’a göre eğitim bir toplumsallaştırma sürecidir. Ziya Gökalp de Durkheim’ın etkisi altında kalmıştır. Ziya Gökalp’e göre eğitim bireyler üzerinde uygulanan bir toplumsallaşma işidir (Tezcan, 1999: 30). Pestalozzi’de benzer görüşü benimsemiştir. Pestalozzi “sosyal eğitim” sistemini savunur. Toplumun maddi ve manevi kalkındırılmasını ister (Tezcan, 1999: 9).

Toplum odaklı eğitim anlayışında topluma öncelik verilir. Birey geri plana itilir, eğitimin amaçları, içeriği belirlenirken bireyin ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri dikkate alınmaz. Topluma öncelik verilmesinin nedenlerinden biri toplumun canlı bir organizmaya benzetilmiş olmasıdır.

Bazı sosyologlara göre toplum belli bir coğrafi mekân üzerinde yaşayan canlı bir organizmadır. Her canlı organizma gibi onun da en önemli amacı hayatta kalmak varlığını sürdürmektir. Toplumun bu amacını gerçekleştirebilmesi kendi toplumsal değerlerini, normlarını, geleneklerini, göreneklerini korumasına ve nesiller boyu muhafaza etmesine bağlıdır. Toplumun sosyal değerlerini kültürleme ve toplumsallaştırma süreçleri ile yeni

kuşaklara aktararak koruyabilir. Yani kuşakların kültürlenmesinde ve toplumsallaştırılmasında en etkili araç eğitimidir (Kızılloluk, 2013: 5).

Toplumda sosyal düzenin sağlanabilmesi; doğuştan tamamen biyolojik bir varlık olan çocuğun, toplumsallaşma sürecinden geçmesine ve bir sosyal varlık haline gelmesine bağlıdır. Çocuk dünyaya geldiği zaman tamamen biyolojik bir varlıktır. O nedenle çocuğun kararları ve davranışları üzerinde toplumun hiçbir etkisini görmek mümkün değildir. Çocuk davranışlarını biçimlendirirken içinde yaşadığı toplumun değerlerini, inançlarını, ahlak anlayışını, törelerini dikkate almaz. Çocuğun hiçbir davranışı gerek sosyal kurallar tarafından gerekse hukuk kuralları tarafından sınırlandırılmamış ve biçimlendirilmemiştir. Çocuk özgürce düşünür ve düşüncelerini özgürce davranışa dönüştürür. Bu haliyle çocuğun topluma uyum sağlaması ve toplumsal düzene katkıda bulunması mümkün değildir (Kızılloluk, 2013: 5).

Toplum odaklı eğitimin amacı bireyi sosyalleştirmek ve onu sosyal varlık haline getirmektir. Dolayısıyla eğitimin içeriğini; bireyin sosyal varlık haline gelebilmesi için gerekli olan bilgiler, beceriler, tutumlar, davranışlar, alışkanlıklar oluşturur. Toplumun değerleri, normları, inançları, gelenekleri, görenekleri kısacası; toplumun tarihsel ve kültürel birikimi bunlar arasında sayılabilir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenen Türk milli eğitiminin genel amaçlarında da bunu açıkça görmek mümkündür. Türk milli eğitiminin genel amaçlarınının 2. maddesi “Türk milletinin bütün fertlerini; Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek...” biçimindedir. Bu maddeye dayanarak eğitim sistemimizin ağırlıklı olarak toplum odaklı olduğunu söyleyebiliriz (Millî Eğitim Bakanlığı, 2004).

Toplum odaklı eğitim ile bir insan yapacağı bir davranışı yapmadan önce zihninde tasarlarken; toplumun değerlerini, normlarını, inançlarını göz önünde bulundurur ve onlardan pay alacak biçimde tasarlar. Toplumun beklentileri doğrultusunda davranır. Davranışları üzerinde toplumun izlerini görmek

mümkündür. Töre gereği davranan veya inancı gereği davranan insanlar buna örnek olarak verilebilir. Böyle bir insan bir etkiyi algıladığı zaman; o etkiye karşı göstereceği tepkiyi gelenekler, görenekler, inançlar tarafından belirlenmiş olan kalıplaşmış tepki biçimleri arasından birini seçer ve ona göre davranır. Bu tür davranışlar üzerinde toplumsal irade bireysel iradeye oranla daha etkindir. Toplumsal irade karşısında bireysel irade; toplumsal akıl karşısında bireysel akıl, daha edilgendir (Tezcan, 1999: 57-70).

Toplum odaklı eğitim toplumsal değerleri, toplumsal normları, toplumsal töreleri sorgulamayan, eleştirmeyen, tartışmayan; toplum karşısında tamamen edilgen olan bireyler yetiştirir. Bilindiği gibi bir toplumun gelişebilmesi için önce değişmesi gerekir. Değişme gelişmenin ön koşuludur. Toplumsal değişimin nedeni ise o toplumun içinden veya dışından gelen etkilere maruz kalması gerekir. Toplumun iç dinamiklerinden biri o toplumun eğitim sisteminin yetiştirdiği insan gücüdür. Toplum odaklı eğitimin hâkim olduğu toplumlarda; birey toplum karşısında pasif olarak yetiştirildiği için, birey-toplum etkileşimi karşılıklı değil tek taraflıdır. Toplum, bireyi etkileyebilir, değiştirebilir ve biçimlendirebilir. Bireyse toplumu etkileyemez, değiştiremez ve biçimlendiremez. Çünkü bireyin toplum üzerindeki etkinliği çok cılızdır. Dolayısıyla bu tür toplumlar çok yavaş değişirler ve zamanla statik, durağan, gelenekçi bir yapı kazanırlar. Değişmekte ve gelişmekte olan toplumlarla aralarındaki mesafe sürekli olarak açılır. Sürekli gelişmeyi çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı amaç edinmiş olan toplumların bu amaçlarını toplum odaklı bir eğitim anlayışı ile gerçekleştirmeleri oldukça zordur (Tezcan, 1999: 57-70).

1.1.2. Birey odaklı eğitim

Kant eğitimi; “insanın doğasında bulunan gizil güçlerinin ve yeteneklerinin geliştirilmesi süreci” biçiminde tanımlamıştır. Bu tanım tamamen birey odaklı bir eğitim ve anlayışını ifade etmektedir. Bu eğitim anlayışına göre eğitimin odak noktasını birey oluşturur. Kant'a göre eğitim bir bireyselleştirme sürecidir (Badamchi, 2016: 160-181).

J.J. Rousseau da benzer görüştedir. Bireyci eğitim modelini savunur. Öğrenci merkezli eğitimin kurucuları arasında yer alır. Birey odaklı eğitimde birey ön plana toplum ise geri plana çekilmiştir. Eğitimin amaçları toplumdan çok bireye yöneliktir.

Amaç, bireyi bedensel, zihinsel, duygusal yönden ele almak ve onun bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimini sağlamaktadır (Badamchi, 2016: 160-181).

Bu anlayışta eğitim ilk olarak bireyi bedensel yönden ele alır. Bilindiği gibi insan doğduğu zaman tamamen biyolojik bir varlıktır. İnsan bedensel gelişimini tamamlamadan dünyaya gelir. Yeni doğmuş bir bebek oturamaz, yürüyemez, konuşamaz; organlarını, ellerini, parmaklarını kullanamaz. Yeme, içme, giyinme, barınma, korunma gibi en temel ihtiyaçlarını karşılayamaz. Geliştirilmesi gereken bir bedene sahiptir. O nedenle eğitim bireyi bedensel yönden ele alır ve onun psikomotor gelişimini sağlamaya çalışır (Bacanlı, 2016: 45).

Bedensel gelişim, zihinsel gelişimin ön koşuludur. “Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” atasözü bunun bir ifadesidir. Bir insanın sağlıklı düşünebilmesi, rasyonel kararlar verebilmesi, rasyonel tepkilerde bulunabilmesi için önce sağlıklı bir bedene sahip olması gerekir. Gerçekten de hasta, yorgun, bitkin, uykusuz bireylerin sağlıklı düşünebilmeleri, sağlıklı akıl yürütmeler yapabilmeleri çok zordur. O nedenle her birey sağlıklı, güçlü, dayanıklı, hastalıklara karşı dirençli bir bedene sahip olmak ister. İşte eğitimin bireyin bu ihtiyacını da karşılaması gerekir. O nedenle bireyin sağlıklı bir bedene sahip olabilmesi için gerekli teorik ve pratik bilgileri içeren dersler programlara konur. Beden eğitimi ve spor dersleri buna örnek olarak verilebilir (Bacanlı, 2016: 45).

Eğitim bireyin sağlıklı bir bedene sahip olmasını sağlamakla yetinmez. Bilindiği gibi meslek hayatında insan bir iş yaparken bedeninden yararlanır. Örneğin bir doktor ameliyat yaparken ellerini kullanır, bir sanatçı piyano çalarken parmaklarını kullanır. Eğitilmemiş ellerle bir doktorun ameliyat yapması; eğitilmemiş parmaklarla bir sanatçının piyano çalması mümkün değildir. O nedenle eğitim bireye; bir iş yaparken, bir mal veya hizmet üretirken, bir araç kullanırken, bir sanat eseri meydana getirirken veya bir sanat eserini icra ederken bedenini, ellerini, parmaklarını, organlarını nasıl kullanacağını öğretir.

Birey odaklı eğitimin bir diğer amacı da bireyi üretken hale getirmektir. Bireyin üretken hale getirilebilmesi için ona bir meslek kazandırılması gerekir. Bu amaçla önce bireyin ilgi ve yetenekleri belirlenir ve daha sonra bunlar mesleğe yönlendirilirken dikkate alınır. Her bir mesleğin gerektirdiği ilgi ve yetenekler ile bireyin ilgi ve

yetenekleri karşılaştırılır. Bireyin ilgi ve yetenekleri hangi mesleğin gerektirdiği ilgi ve yetenekler ile örtüşüyorsa birey o mesleğe yönlendirilir. Daha sonra yönlendirildiği mesleğin teorik ve pratik bilgileri kazandırılarak bireyin mesleğinde uzmanlaşması sağlanır. Böylece birey mesleğinde kaliteli mal ve hizmet üretebilen bir insan haline getirilmeye çalışılır (Bartlett ve Burton, 2014).

Birey odaklı eğitimin bir amacı da bireyin estetik ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu amaçla bireyin sanatsal yeteneklerini belirler ve geliştirir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde dile getirdiği ihtiyaçlardan biri de insanın estetik ihtiyaçlarıdır. İnsanın gözlerinin güzel olan nesnelere görmeye, kulaklarının güzel olan sesleri işitmeye ihtiyacı vardır. Bunlar insanın doğal ihtiyaçlarıdır. Yalnız insanın nesnelereki güzelliği görebilmesi için ona estetik eğitimin verilmesi, neyin güzel neyin güzel olmadığını öğretilmesi ve gözlerinin güzeli görebilir hale getirilmesi gerekir. Böyle bir eğitimden geçmeyen birey nesnelere bakabilir fakat nesnelereki güzelliği göremez. İnsanın nesnelereki güzelliği görmek ve gördüğü güzelliği çizgilerle, renklerle, figürlerle somutlaştırmak ihtiyacından resim, heykel, dans gibi görsel sanatlar ortaya çıkmıştır. Yine insanın kulaklarının güzel olan sesleri işitmek ihtiyacından müzik doğmuştur. Yalnız insanın dinlediği bir müzik eserindeki, estetik mesajı alabilmesi için, bir kulak eğitiminden, bir ses eğitiminden geçmesi gerekir. Birey odaklı eğitimde programlara resim, müzik gibi dersler konur. Bunun nedeni insanın estetik ihtiyaçlarını karşılamak, onun sanatsal yeteneklerini belirlemek ve geliştirmek onu sanat eserleri üretebilecek hale getirmek ve böylece onun kendini gerçekleştirebilmesine yardımcı olmaktır (Bartlett ve Burton, 2014).

Birey odaklı eğitimin bir amacı da bireyi duygusal yönden ele almak ve geliştirmektir. Çünkü insan aynı zamanda duygusal bir varlıktır. Toplumsal hayatta duygusal kararlar verebilir, duygusal tepkilerde bulunabilir. Her insan sevmek-sevilmek, ilgi göstermek- ilgi görmek, önemsenmek-önemsemek, saygı göstermek-saygı görmek, yardımlaşmak, paylaşmak ister. Bu çerçevede sevebilir, âşık olabilir, yoksul bir hastayı tedavi ettirebilir, öğrencilere burs verebilir, ekmeğini paylaşabilir. Birey odaklı eğitim insanın duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Bu çerçevede ona sevmeyi, ilgi göstermeyi, değer vermeyi, önemsemeyi, yardımlaşmayı, dayanışmayı, paylaşmayı öğretir (Bacanlı, 2016: 45).

Yine, duygusal gelişim çerçevesinde bireye iyinin, güzelin, doğrunun, adaletin, liyakatin bilgisi kazandırılır. Bu bilgiler insanın duygusal kararlar almasında, duygusal tepkilerde bulunmasında etkili olur. İyinin ne olduğunu bilen insan davranışlarını iyiden pay alacak biçimde düzenler ve ahlaklı davranır. Adaletin ne olduğunu bilen insan davranışlarını adaletten pay alacak biçimde düzenler ve adil davranır. Birey odaklı eğitimin bir amacı da insanı zihinsel yönden ele almak ve geliştirmektir. Çünkü insan aynı zamanda rasyonel bir varlıktır. Gelişmiş bir zekaya ve düşünme yeteneğine sahiptir. İnsanın rasyonel kararlar alabilmesi ve rasyonel tepkilerde bulunabilmesi için bir eğitim sürecinden geçmesi gerekir (Bacanlı, 2016: 155).

Birey odaklı eğitim insanın zihinsel gelişim ihtiyacını karşılamayı da amaç edinmiştir. Onu, aklını kullanabilen bir varlık haline getirmeye çalışır. İnsanın aklını kullanabilmesi için önce aklının özgürleştirilmesi gerekir. Eğitim, özgür düşünmenin önündeki engelleri belirler ve kaldırır. Sorgulamadan körü körüne inanılan her düşünce, her kuram, her inanç, her filozof, her düşünür özgür düşünmenin önünde bir engel olarak kabul edilebilir. Bu engeli ortadan kaldırabilmek için eğitimin bireye sorgulamayı öğretmesi gerekir. Sorgulamanın temelinde ise bilimsel şüphecilik yatar. İnsan okuduklarından, öğrendiklerinden geçici olarak şüphe etmelidir. Bu şüphe onu okuduğunu, öğrendiğini test etmeye, akıl süzgecinden geçirmeye yönlendirir. Testin sonucunda akıl tarafından onaylanmayan bilgilerin yanlış olduğu; akıl tarafından onaylanan bilgilerin ise doğru olduğu sonucuna varır (Bartlett ve Burton, 2014).

Birey odaklı eğitim sorgulamayı öğretmenin yanında bireye doğru düşünebilmeyi, akıl yürütmeler yapabilmeyi, doğru kararlar verebilmeyi, zihinsel çözümlenmeler, zihinsel sentezler yapabilmeyi, problem çözebilmeyi de öğretir. Bu nitelikleri kazandırabilmek için programlara zihinsel gelişim üzerinde etkili olan matematik, mantık, felsefe gibi dersler konur. Ağırlıklı olarak programlara matematik derslerinin bulunduğu fakat mantık ve felsefe derslerinin ihmal edildiği görülmektedir. Elbette matematik derslerinin zihinsel gelişim üzerinde etkileri vardır. Fakat matematik sorgulamayı, eleştirmeyi, tartışmayı öğretmez. Bir matematikçinin çözdüğü $2 \times 2 = 4$ biçimindeki bir problemin sonucunu sorgulamak, eleştirmek, tartışmak mümkün değildir. Halbuki zihinsel gelişim için bu niteliklerin de bireye kazandırılması gerekir. Bu nitelikleri kazandıracak olan bilim ise felsefedir. Yine, zihinsel gelişim çerçevesi

içerisinde bireyin ufku genişletilir. Birey, olaylara, olgulara tek bir noktadan, dar bir açıdan bakan, dar görüşlü, dogmatik bir insan olmaktan çıkarılır. Olaylara, olgulara farklı noktalardan, farklı açılardan, farklı mesafelerden, farklı pencerelerden bakabilen bir insan haline getirilir (Bacanlı, 2016: 155).

Sonuç olarak söylemek gerekirse birey odaklı eğitim insanın ilgi ve yeteneklerini belirler; ilgi ve yetenekleri doğrultusunda onu bedensel, zihinsel, duygusal yönden ele alıp geliştirerek onun kendini gerçekleştirmesini sağlar ve onu böylece bir “birey” haline getirmeye çalışır. Birey, kendisi olabilen insandır. Başka bir deyişle birey, düşünce ile eylemi örtüşen insandır. Eğer bir insan vermiş olduğu kararlarda, yapmış olduğu eylemlerde, ortaya koyduğu eserlerde, yaşam tarzında, giyim tarzında kendisini görebiliyorsa o insan kendini gerçekleştirmiş ve bir birey haline gelmiş demektir.

Günümüzde, eğitim programları hazırlanırken bireyin bedensel, zihinsel ve duygusal olmak üzere üç yönden geliştirilmesi amaç edinilmektedir. Bilindiği gibi bir eğitim programı; hedeflerin belirlenmesi aşaması, içeriğin belirlenmesi aşaması, içeriğin kazandırılması aşaması, ölçme ve değerlendirme aşaması olmak üzere 4 aşamadan oluşur. Bloom, (1979) bilişsel alanla ilgili hedefler, duyuşsal alanla ilgili hedefler, psikomotor alanla ilgili hedefler olmak üzere; üç alanla ilgili hedeflerin belirlenmesi gerektiği görüşünü ileri sürmüştür. Buna “*Bloom Taksonomisi*” denir. Bilişsel alanla ilgili hedefler aracılığıyla bireyin zihinsel yönden gelişimi, duyuşsal alanla ilgili hedefler aracılığıyla bireyin duygusal yönden gelişimi; psikomotor alanla ilgili hedefler aracılığıyla da bireyin bedensel yönden gelişimi amaçlanmaktadır.

Eğitim, bireyi bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden geliştirerek onu yeniden biçimlendirme sürecidir. Birey odaklı eğitim anlayışında toplumdan daha çok bireye ağırlık verilir; onun ilgi ve yetenekleri belirlenerek zihinsel yönden gelişimi amaçlanır.

Bu araştırmanın konusu Köy Enstitüleri ve Çoklu Zekâ kuramıdır. Yalnız Köy Enstitüleri bir bütün olarak ele alınmamıştır. Konu tarafımızdan sınırlandırılmıştır. Yalnızca Köy Enstitüleri'nin eğitim programları ve bu programlar çerçevesinde yapılan bedensel ve zihinsel etkinlikler üzerinde durulmuştur. Hatta bazı derslerin eğitim programları da araştırmaya dahil edilmemiştir. Üzerinde durulacak olan programlar

belirlenirken çoklu zekâ kuramı bir kriter olarak ele alınmıştır. Çoklu zekâ kuramında geçen her bir zekâ türü olarak kabul edilen yetenekler ölçüt olarak kullanılmıştır. Her bir zekâ türü ile ilişkili olan programlar ve etkinlikler araştırmanın konusu olarak belirlenmiştir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Bu çalışmanın amacı Köy Enstitülerinde okutulan ve Çoklu Zekâ kuramını oluşturan her bir zekâ türünü etkileyen ve geliştirici nitelikte olan dersleri, bu derslerin eğitim programlarını ve bu programlar çerçevesinde yapılan bedensel ve zihinsel etkinlikleri belirlemek ve betimlemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Köy Enstitüleri ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır. Fakat Köy Enstitülerinde verilen eğitimin çoklu zekâ kuramı açısından değerlendirilmesine ilişkin yeterli sayıda çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu araştırma ile bu boşluğun doldurulmasında bir katkı sağlanacağı umut edilmektedir.

Çoklu zekâ kuramı, sekiz farklı yetenekten oluşan sekiz farklı zekanın olduğu görüşünü ileri sürer. Yetenek ile öğrenme arasında bir ilişki vardır. Sözel-dilsel zekaya sahip bir insanın öğrenme yöntemi ile görsel zekaya sahip bir insanın öğrenme yöntemi birbirinden farklıdır. Sözel-dilsel zekaya sahip bir insan, sınıfta öğretmenin konuşmalarını dinleyerek öğrenebilir ama görsel zekaya sahip bir insan öğrenme konusu olan varlığı, nesneyi görmeden öğrenemez. Bu çalışma öğretim yöntemi belirlerken öğretmene yardımcı olabilir. Öğretmen tek bir öğretim yönteminde ısrar etmez. Yeteneğinin olmadığı bir alanda öğrenciyi öğrenmeye zorlamaz. Öğrencinin sahip olduğu zekâ türüne uygun olan öğretim yöntemini seçmek gereği duyar (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003: 12).

Bu çalışma program geliştirirken öğretmene yardımcı olacağı düşünülmektedir. Öğretmen bilişsel, duyuşsal, psikomotor alanla ilgili hedefler belirlerken çoklu zekâ kuramını dikkate alabilir ve her bir zekâ türünü geliştirici nitelikte olan hedefler belirleyebilir

1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi

Köy Enstitülerinin programlarında çoklu zekâyı oluşturan yetenekleri etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?

1.3.1. Alt Problemler

a. Köy Enstitülerinin programlarında sözel-dilsel zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?

b. Köy Enstitülerinin programlarında mantıksal-matematiksel zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?

c. Köy Enstitülerinin programlarında görsel-uzamsal zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?

d. Köy Enstitülerinin programlarında müzikal-ritmik zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?

e. Köy Enstitülerinin programlarında bedensel-kinestetik zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?

f. Köy Enstitülerinin programlarında sosyal-kişilerarası zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?

g. Köy Enstitülerinin programlarında özedönük-içsel zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?

h. Köy Enstitülerinin programlarında doğacı zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Köy Enstitüleri ile sınırlı tutulmuştur.
2. Köy enstitülerinde okutulan derslerin 1943, 1947 ve 1953 eğitim programları ile sınırlı tutulmuştur.
3. Köy Enstitüleri'nin eğitim programları çerçevesinde yapılan bedensel ve zihinsel etkinlikler ile sınırlı tutulmuştur.
4. Yazılı kaynaklar arasından temin edilen ve incelenebilen kaynaklar ile sınırlı tutulmuştur.
5. Çoklu zekâ kuramı ile sınırlı tutulmuştur.
6. Çoklu zekâ kuramı ile ilgili yazılı kaynaklar arasından temin edilebilen ve incelenebilen kaynaklar ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. Tanımlar

1.5.1. Köy Enstitüleri

17 Nisan 1940 tarihinde ve 3803 sayılı kanunla İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un öncülüğünde Türkiye'nin 21 yerinde, köylere öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan okullardır (Kirby, 2018).

1.5.2. Çoklu Zekâ Kuramı

1983 yılında Howard Gardner'ın yedi ayrı zekâ alanı ortaya attığı ve bu zekâ alanları üzerinde, zaman içerisinde çalışmalar yaparak, sekizinci zekâ alanı olan, doğacı zekâ alanı ortaya koyduğu kuramdır (Saban, 2004).

1.5.3. Eğitim Programı

Milli eğitimin ve okulun amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik okulun ve öğretmenin yol göstericiliği altında okul içinde ve okul dışında tüm eğitim etkinliklerini kapsayan program türüdür. Eğitim programları okullardaki eğitimin planlı, programlı olmasını sağlayan programlardır. Okul içinde ve okul dışındaki tüm uygulamaları kapsamaktadır (Selçuk, 2009).

BÖLÜM II

ZEKÂ ve ZEKÂ TÜRLERİ

İnsan akıllı bir varlıktır. Gelişmiş bir zekâyâ ve düşünme yeteneğine sahiptir. İnsan zekâsı sayesinde rasyonel kararlar verebilir. Yalnız zekânın ne olduğu konusunda bir fikir birliği yoktur. O nedenle zekânın farklı tanımları yapılmaktadır.

İbni Sina'ya göre zekâ, dışardan gelen algıların insana ilettiği bilgiyi öğrenme sürecinden ayrı olarak ortaya çıkarmasıdır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003: 2).

Spearman, zekânın “g” (genel yetenek) faktöründen oluştuğunu ifade ederek bu genel faktör ile zihinsel etkinliğin oluşabilmesi için “s” faktörü olan (özel faktör) zihinsel gücün etkileşime girmesi gerektiğini ifade etmiştir (Bacanlı, 2016: 160).

Stardart'ın tanımına göre zekâ, “bireyin zor, soyut, karmaşık, ekonomik, işleve uygun, sosyal nitelik sahibi olan zihinsel davranışları sergileyebilme ve kendi davranışları üzerinde hâkimiyet kurabilme yeteneğidir” (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 7).

Thorndike, zekânın birbirinden bağımsız farklı faktörlerden oluştuğunu ifade etmiştir. Bir sorunun çözümünde birçok faktörün etkili olduğunu ifade ederek. Bunları mekanik zekâ, soyut zekâ ve sosyal zekâ olarak ifade etmiştir. Goleman ve Thorndike Sosyal zekâ üzerinde durarak (EQ) Duygusal zekâ kavramını ileri sürmüştür (Demirel, Başbay, & Erdem, 2006: 9).

Binet'e göre zekâ, kavrama akıl yürütme ve hüküm verebilme gibi üst düzey karmaşık işlemlerde ortaya çıkar ve bireyin kendi zekâsı yüksek zihinsel işlemlerde problem durumlarıyla karşı karşıya getirerek kullanılır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003: 2).

Piaget' e göre zekâ çevreye uyum sağlama sürecidir. Bir başka ifadeyle zihnin değişme ve kendini yenileme gücü olduğunu söyler. Zihinsel yaklaşımı zihinsel yapı sistemine benzetir. Besinlerin her alınmasında vücutta hazmedilir vücutta kullanılır hale getirilerek dış dünyada nesne ve olaylarda kullanılacak hale getirilir (Piaget, 2000).

2.1. Piaget Bilişsel gelişim Kuramı

Zekâ değişik aşamalardan geçerek gelişir. Bu konuda Piaget bilişsel gelişim kuramını ileri sürmüştür. Bu kurama göre insan zihni dört dönemden geçerek gelişir.

Bebeklikten itibaren çocuğun çevreyi anlaması ve bu yolla düşünsel yoları karmaşık bir düzen içerisinde etkili bir duruma gelme aşaması olarak vurgulanmıştır. Piaget 4 aşama olarak verdiği bu süreç sırasıyla tüm çocukların bu dönemlerden geçeceğini söylemiştir. Bu aşamalar bir düzen içerisinde yer almaktadır. Bir aşama yaşanmadan diğer aşamaya geçilemez.

2.1.1. Sensori-Motor Dönemi

İlk olarak “*Sensori-Motor Dönemi*” gelmektedir. Bu döneme sembolik dönem veya kavramsal öncesi dönem de denmektedir. Bu dönem doğumdan itibaren geçen 2 ile 4 yıllık süreci kapsar. Konuşma ve sembolik olarak düşünme bu dönemden itibaren başlar. Duyusal etkinlikler ve motor etkinlikler düzenli ve koordinasyonlu bir şekilde düzenlenir. Düşünce, motor ve duyuşal işlemlerin bir araya gelmesi sonucu oluşur. Çocuk benmerkezcidir. Çocuk oyun oynarken bütün eşyalarının çevresinde olmasını ister. Dil gelişimi hızlıdır. Sınıflama yapmakta zorlanır. Çocuk 3 yaşından sonra akranları ile oyun oynama seviyesine ulaşmış olur (Kol, 2011: 4).

2.1.2. İşlem-Öncesi Dönemi

İkinci dönem olarak “*İşlem-Öncesi Dönemi*” gelmektedir. Bir başka ifade ile sezgisel dönem. İşlemlerin başlamadığı bu dönemde hazırlık aşaması olarak gösterilir. Bu dönem 2-7 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde ben merkezli konuşmalar sergiler. Dilsel gelişimi önemli oranda belirgin hale gelir. Nesnelere arası sınıflama ve gruplama yapılır ama odaklanma problemi devam etmektedir. Çocuklar bu dönemde odaklanma sorunu yaşarlar nesnelere üzerinde fazla odaklanamazlar (Kol, 2011: 5).

2.1.3. Somut İşlemler Dönemi

Üçüncü dönem olarak “*Somut İşlemler Dönemi*” gelmektedir. 7- 12 yaş arasını kapsayan bu dönem somut işlemler dönemi olarak adlandırılmıştır. Zihinsel düşünme becerileri ön plana çıkar. Bu dönemde soyut objeler değil somut objeler üzerinde bir düşünme gerçekleşir. Canlı nesnelere canlandırılması bu döneme gelmektedir. Sembolik düşünce ve ifadeler ön plana çıkar. Kavram oluşturma ve akıl yürütme önemli bir hal almıştır (Kol, 2011: 5).

2.1.4. Soyut İşlemler Dönemi

Son dönem ise “*Soyut İşlemler Dönemi*” olarak verilmiştir. Bu dönemde Piaget çocuğun ergenlik dönemine girdiği ve soyut düşünebilme yaşamın bir parçası haline

geldiği söyler. Soyut fikirler ve kavramlar ile düşüncelerini ifade etmeye başlar. Piaget (2000), zekâyı çevreye uyum sağlayabilme yeteneği olarak vurgulamıştır. Zihinsel gelişimi etkileyen faktörlere baktığımızda ise olgunlaşma, yaşantı, kültürel aktarım ve dengeleme gelmektedir.

2.2. Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı

Zihinsel gelişim ve zekâ konusu hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bunlardan biri de Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramıdır.

Gardner beyin yapısı ve nöro-psikoloji üzerindeki çalışmaları sonucu geleneksel anlayışın eksikliklerine vurgu yaparak farklı bir görüş getirmiştir. Zekâyı “beynin farklı bölümlerinde yer alan bireye ait yetenekler ve beceriler bütünüdür ve bu alanlar birbiriyle ilişkilidir” şeklinde tanımlar (Karadağ, 2006).

Gardner, zekâyı, bir ve birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi, gerçek hayatta karşılaştığı problemlere etkili ve verimli çözümler üretebilme becerisi ve çözüme kavuşturulması gereken yeni veya karmaşık yapıları keşfetme yeteneği olarak ifade eder (Saban, 2004: 5). Zekâ alanlarının birbirinden bağımsız olmakla birlikte aynı zamanda birbiriyle etkileşim halinde olduğu fikri ileri atılmıştır (Checkly, 1997).

"Bireyin zekâsının göstergeleri nelerdir?" sorusunu irdeleyenler; problem çözme, mantığını kullanma ve eleştirel düşünme becerisi yanıtları vermiştir. Bu cevaplardan anlaşıldığı üzere geleneksel yaklaşımla bireylerin yeterliliklerinin tanınması ve sınıflara ayrılarak bunlara uygun eğitim ortamlarının yaratılması gerektiği düşüncesi doğmuştur (Talu, 1999: 164).

Fransız Alfred Binet, 20. yüzyılın başlarında meslektaşları olan Theodore Simon ile birlikte engelli çocukları ayırt edip, diğer çocukları uygun sınıflara ayırmak için ilk zekâ testlerini kullanmıştır. Bu gelişme akademik camiada ve toplumda büyük bir heyecan yaratmıştır. Bu testlerin kullanılması çok kısa zamanda yaygınlaşmıştır (Gardner, 2017: 67).

IQ (Intelligence Quotient) testi ile öğrencileri, düşük ve yüksek yetenekliler diye sınıflayan, bu düzeyleri dikkate alarak planlayan, üstün yetenekli öğrenciler ve özel eğitim sınıfları yer almıştır. Scholastic Aptitude Test (SAT) günümüzde kullanılmaya devam etmektedir ve örnek olarak gösterilebilir. Öğrencilerin bu test ile dilbilgisi,

matematik işlemleri, okuduğunu anlayabilme ve kelime bilgisi gibi yeteneklerini ölçerek üniversite eğitimine uygun özellikler taşıdığını tespit etmek amaçlı bir belge olarak kullanılmıştır.

Eğitim ve psikolojideki gelişmeler ile birlikte bireylerin düşünceleri ve davranışları ön plana çıkmıştır. Testlerin, bireylerin değerlendirilmesinde uygun olmadığı görülerek yeteneklerin ön plana çıkarılması gerektiği görüşü hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır. Bu amaçla çoklu zekâ kuramı ortaya atılmıştır (Talu, 1999: 164).

Geleneksel anlayışa göre bir bireyin zeki olup olmadığı IQ testi, tek ve değişmez belirleyici olmuştur. Bu anlayışa göre bireyler doğuştan ya zekidir ya da zeki değildir ve onların bu durumu değiştirebilmek için yapılabilecekleri hiçbir şey yoktur (Saban, 2004: 4). Çoklu zekâ kuramının öncelikli hedefi öğrencinin hangi alanlarda gelişmiş olduğunu tespit edip o alanda öğrencilere etkinlikler düzenlenmesidir (Köksal & Atalay, 2016). Bu aşamada öğrencilerin yetenekleri ortaya çıkarılmaya çalışılır. Çoklu zekâ kuramı bireysel farklılıkları ön planda tutarak bireyin yeteneklerini geliştirmeye destek olur. Doğuştan gelen farklı zekâ alanlarının gelişimini etkileyen faktörler her bireyde farklıdır (Amstrong, 2009).

Howard Gardner zekânın özelliklerini şöyle sıralamaktadır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003: 12):

Her insan kendi zekasını arttırma ve geliştirme yeteneğine sahiptir.

1. Zekâ sadece değişmekle kalmaz aynı zamanda başkalarına da öğretilir.
2. Zekâ insandaki beyin ve zihin sistemlerinin birbiriyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan çok yönlü bir olgudur.
3. Zekâ çok yönlülük göstermesine rağmen kendi içinde bir bütündür.
4. Her insan, çeşitli zekâ alanlarının tümüne sahiptir.
5. Her insan, zekâ alanlarından her birini belli bir düzeyde geliştirebilir.
6. Çeşitli zekâ alanları, genellikle bir arada belli bir uyum içinde çalışırlar.
7. Bir insanın her alanda zeki olabilmesinin birçok yolu bulunmaktadır.

Tablo 1. Eski zekâ anlayışı ile yeni zekâ anlayışı arasındaki farklar:

Eski zekâ anlayışı	Yeni zekâ anlayışı
1. Zekâ, doğuştan kazanılır, değiştirilemez.	1. Bir bireyin zekâsı iyileştirilebilir, geliştirilebilir ve değiştirilebilir.
2. Zekâ, sayısal olarak ölçülebilir.	2. Zekâ, sayısal olarak hesaplanamaz ve ölçülemez.
3. Zekâ tekildir.	3. Zekâ, çoğuldur.
4. Zekâ testleri kullanılarak bireylerin sınıflandırması yapılarak ölçülür.	4. Zekâ, gerçek hayat durumlarından soyutlanamaz.
5. Zekâ, bireyleri zeki ve zeki olmayan diye sınıflandırarak ikiye ayırır.	5. Zekâ, bireylerin gizil güçleri veya doğal yeteneklerini ortaya çıkarabilecekleri farklı yolları keşfetmek için kullanılır.

Kaynak: Saban, (2004: 4).

Gardner zekânın tek bir faktörle açıklanamayacağı görüşünü ileri sürmüştür. 1983 yılında yayınlamış olduğu “Frames of Mind (Zihin Çerçevesi)” eseriyle bilim dünyasında büyük bir ses uyandırmıştır (Gardner, 2017). Zekâyı 7 ayrı kategoriye ayırarak insanın farklı zekâ türlerine sahip olduğunu vurgulamıştır. Bu zekâ türlerinin yetersizliğini aynı zamanda ifade etmiştir. Çoklu zekâ alanlarının artabileceğini vurgulamıştır. Gardner daha sonraki süreçlerde zekâ alanını genişletmiş ve 8 ayrı zekâ alanını ileriye sürmüştür.

Sekiz ayrı zekâ alanı şunlardır (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006):

- 1- Sözel-Dilbilimsel Zekâ (Verbal-Linguistic Intelligence)
- 2- Mantıksal- Matematiksel Zekâ (Logical-Mathematical Intelligence)
- 3- Görsel-Uzamsal Zekâ (Visual-Spatial Intelligence)
- 4- Müzikal-Ritmik Zekâ (Musical-Rhythmic Intelligence)
- 5- Bedensel-Kinestetik Zekâ (Bodily-Kinesthetic Intelligence)
- 6- Sosyal-Kişilerarası Zekâ (Interpersonal Intelligence)
- 7- Özdedenek-İçsel Zekâ (Intrapersonal Intelligence)
- 8- Doğacı Zekâ (Naturalist Intelligence)

Çoklu zekaya göre düzenlenen bir öğretim süreci boyunca zekâ alanlarının tümü aynı önemde verilmelidir. Öğrenme ve değerlendirme aşamasında her zekâ alanı için çok sayıda seçeneğe ulaşılır. Bu ise eğitimcinin yaratıcılığına ve esnekliğine duyarlık göstermesine bağlıdır (Akınoğlu, 2014: 415).

Sternberg'e göre sekiz zekâ ve merkez işlemleri tablosu aşağıdaki gibidir

Tablo 2. Sternberg'e göre sekiz zekâ ve merkez işlemleri tablosu:

Zekâ	Merkez işlemler
1. Sözel-Dilsel Zekâ	Sözdizimi, anlambilim, sesbilim
2. Mantıksal- Matematiksel Zekâ	Sayı, kategorize etme, ilişkiler
3. Görsel-Uzamsal Zekâ	İmajların zihinsel dönüşümü, doğru zihinsel görselleştirme
4. Müzikal-Ritmik Zekâ	Ritim, tını
5. Bedensel-Kinestetik Zekâ	Bireyin bedenini kontrol etmesi
6. Sosyal-Kişilerarası Zekâ	Başkalarının duygularının, hislerinin, amaçlarının farkında olma
7. Özedönük-İçsel Zekâ	Kendi duygularının, hislerinin, amaçlarının farkında olma
8. Doğacı Zekâ	Çevredeki varlıkların sınıflandırılmasının farkında olma

Kaynak: Temiz, (2007).

Çoklu zekâ kuramının 8 alanını daha detaylı olarak bu bölümde ele alınacaktır.

2.2.1. Sözel-Dilsel Zekâ

Sözel-dilsel zekâ bireyin kendi diline en iyi şekilde hâkim olması ve kullanmasıdır. Birey, sözel-dilsel zekâ yeteneği ile ikna kabiliyeti yüksektir. Çevresindeki insanlara karşı kendi görüş ve düşünceleri hakkında ikna olmalarını sağlar. Sözel-dilsel zekasını etkili kullanan bireyler sosyal hayatta daha ilgi çekici olurlar. Çevrelerindeki insanlar içerisinde ön plana çıkarak toplumda saygın ve önemli yerlere sahip olurlar. Bu zekâ alanı kuvvetli olan bireyler işiterek, anlayarak, okuyarak, konuşarak başka bireyler ile etkileşime geçerek ve onlarla tartışarak öğrenmeyi gerçekleştirirler. Bilgi kaynaklarını doğru ve anlamlı yorumlayarak anlamlı cümleler kurabilirler (Saban, 2004: 7).

Sözel-dil zekâsı kuvvetli olan bireylerin bazı özellikleri şunlardır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003; Saban, 2004; Demirel, Başbay ve Erdem, 2006) :

- 1- Yazılı ve sözlü iletişimi doğru ve etkili kullanırlar.
- 2- Çevresindeki insanlarla etkili ve anlamlı olarak iletişime geçerler.
- 3- Hikâye, fıkra, masal ve sözlü ve yazılı ürünleri okumayı, anlatmayı ve yazmayı severler.
- 4- Sözcük hazneleri geniş olmakla birlikte kelimeleri doğru ve yerinde kullanırlar.
- 5- Etkili okuma ve dinleme yaparlar.
- 6- Sözel hafızaları daha gelişmiştir. Sözcük, tarih, isim yer ve kavramları daha etkili bir şekilde, akıllarında tutarak kullanırlar.
- 7- Sözel içerikli derslere karşı ilgilidirler ve bu derslerde daha başarılıdırlar.
- 8- Bulmaca ve kelime oyunlarında başarılıdırlar.
- 9- Sözlü ve yazılı ürünler ortaya koymada ilgilidirler.
- 10- Kitap okumayı ve dinleyerek öğrenmeden hoşlanırlar.

Sözel-dilsel zekâ dünyada en çok önemsenen iki zekâ türünden birisidir. Genel olarak bakıldığında okullarda öğrenciler ve öğretmenler arasında sözel içerikler karşılıklı olarak paylaşılmaktadır. Okullarda uygulanan sınav sisteminin ağırlıklı kısmı sözel-dilsel zekanın ölçülmesi, doğru ve aktif şekilde kullanılması ile ilgilidir. Çoklu zekâ kuramında bütün zekalar aynı ölçüde önemlidir.

Bu alandaki meslek gruplarına: Şair, öğretmen, komedyen, edebiyatçı, gazeteci, politikacı, editörler, tercüman, avukat, yazar, çevirmen, oyun yazarı vb. örnek verilebilir.

2.2.2. Mantıksal- Matematiksel Zekâ

Mantıksal-matematiksel zekâ bireyin sayılar üzerinde kurduğu hakimiyeti etkili bir şekilde kullanması ve mantık yürütmesidir. Mantıksal-matematiksel zekâ aynı zamanda problem çözme, mantıksal düşünebilme, matematiksel hesap yapabilme, soyut semboller kullanabilme, nesnelere ve durumları analiz edebilme, neden-sonuç ilişkisi kurabilme becerilerinden oluşmaktadır. Mantıksal-matematiksel zekaya sahip olan bireyler toplumda daha ön plana çıkmakta ve önemli meslek gruplarında yer almaktadırlar. Nesnelere tanımlama, matematiksel işleri kullanabilme, benzerlik ve farklı durumları ayırt edebilme, sınıflama yapabilme, genelleme, hipotez kurma, analiz

edebilme, mantıksal çıkarım ve akıl yürütme gibi konularda başarılıdırlar (Saban, 2004: 8).

Bu zekaya sahip olan bireyler bulmaca çözerek, mantıksal ve matematiksel oyunlar oynayarak, kavramları niceliksel olarak sayısallaştırarak öğrenmekten hoşlanırlar. Sebep sonuç ilişkisi kurabilme, zihinsel işlemler yapabilme yetenekleri sayesinde satranç ve dama gibi oyunlarda başarılı olurlar (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 22).

Mantıksal-matematiksel zekâsı kuvvetli olan bireylerin bazı özellikleri şunlardır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003; Saban, 2004; Demirel, Başbay ve Erdem, 2006) :

- 1- Sayılarla işlem yapmaktan hoşlanırlar.
- 2- Matematik, fen bilimleri ve teknoloji derslerine karşı ilgilidirler.
- 3- Satranç, dama, tavla, sudoku, bilgisayar oyunu, bulmaca vb. oyunları oynamayı severler.
- 4- Sınıflama, sentez ve analiz etmede başarılıdırlar.
- 5- Neden sonuç ilişkilerini ortaya koymada başarılıdırlar.
- 6- Soyut düşünebilme kabiliyetleri gelişmiştir.
- 7- Nesneleri kategorilere ayırarak olayları mantıksal çerçeve içerisinde düzenlemeyi severler.
- 8- İstatistiksel yorumlama, hesaplama, bilgisayar programlama ve araştırma yapmadan hoşlanırlar.
- 9- Muhakeme becerileri üst düzeydedir.

Bu alandaki meslek gruplarına: Matematikçi, muhasebeci, istatistikçi, ekonomist, bilgisayar programcısı, fizik, vergi memuru vb. örnek verilebilir.

2.2.3. Görsel-Uzamsal Zekâ

Görsel-uzamsal zekâ, üç boyutlu nesneleri tasarlayabilme, yön bulma, yüz tanıma işlevini yapabilme ve ayrıntıya odaklanma gücüyle ilgilidir. Bu güç beynin sağ tarafındaki bozukluklardan olumsuz etkilenir. Bu zekâ türünde önemli olan nesne ve olayları kaydetme ve algılama ile ilgilidir. Resim, grafik ve heykel gibi görsel sanatlar görsel-uzamsal zekâ ile ilgilidir. Bunun yanında denizcilik, mimarlık, haritacılık alanında kullanılan bilgiler uzamsal zeka ile ilgilidir (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 29).

Görsel-uzamsal zekâ, dünyayı doğru bir şekilde algılayarak bir mimar ya da bir ressam gibi edindiği bilgileri değişik şekiller ile yansıtabilme kapasitesidir. Bu zekâ alanına sahip bireyler varlıkları ve olayları görselleştirerek ya da resimlerle, renklerle çalışarak öğrenirler (Saban, 2004: 9).

Görsel-uzamsal zekâ, sadece sanatçılara ait olan bir zekâ alanı değildir. Bireyin kendisini sözel olarak ifade etmesi, kayıp olan nesnelere hatırlaması, harita okuması, bir alanı düzenlemesi, başkasının beden dilini yorumlaması, taslak çıkarması ya da bir adres bulması bu zeka alanı ile ilgilidir (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003: 53).

Görsel-uzamsal zekâsı kuvvetli olan bireylerin bazı özellikleri şunlardır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003; Saban, 2004; Demirel, Başbay ve Erdem, 2006) :

- 1- Görsel detaylarla ilgilenirler.
- 2- Yön ve adres bulmada başarılıdırlar.
- 3- Grafik, tablo, harita çizelgeleri düz yazıya oranla daha iyi okurlar.
- 4- Hayal kurarlar.
- 5- Varlıkların görsel imgelerini diğerlerine oranla daha iyi hatırlarlar.
- 6- Üç boyutlu yapı ve modeller oluştururlar.
- 7- Sanatsal etkinlikleri severler ve ilgilidirler.
- 8- Ayrıntılı tasvirler yapabilirler.
- 9- Kelimelerden daha çok resimler daha çok dikkatlerini çeker.
- 10- Resim yapmaktan ve çizerek çalışmaktan hoşlanırlar.

Bu alandaki meslek gruplarına: Ressam, fotoğrafçı, mimar, mühendis, heykeltıraş, kâşif, karikatürist, moda tasarımcısı, deniz kaptanı, resim-iş öğretmeni vb. örnek verilebilir.

2.2.4. Müzikal-Ritmik Zekâ

İnsanın varoluşundan itibaren ortaya çıkan müzik bireyin ses ve vücudunu kullanarak kendini ifade etme şekli ile sanatın ilk biçimlerinden biridir. Müzikal zekanın ortaya çıktığı en önemli dönem çocukluk dönemidir. Ses ve tona duyarlılığın ön planda olduğu 4-6 yaş arası ise kritik dönem olarak ifade edilmektedir (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 33).

Müzikal-ritmik zekâ, bir bireyin şarkıcı, besteci veya müzisyen gibi müziksel formlarını algılaması, ayırt etmesi ve ifade edebilmesi yeteneğidir. Bireyin bir olayın oluş biçimini, müziksel olarak algılaması, yorumlaması ve iletişimde bulunması olarak ifade edilmektedir (Saban, 2004: 10).

Müzikal-ritmik zekânın ön plana çıktığı eylemlere baktığımızda ise bir müzik aleti çalması, şarkı söylemesi, çevresindeki sesleri dinleyerek ritim tutması vb. örnek gösterilebilir.

Müzikal-ritmik zekâsı kuvvetli olan bireylerin bazı özellikleri şunlardır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003; Saban, 2004; Demirel, Başbay ve Erdem, 2006) :

- 1- Bir müzik aletini çok iyi çalarlar ya da çalmak isterler.
- 2- Çalışırken müzik dinlemekten hoşlanırlar.
- 3- Müzik dersini severler.
- 4- Konserlere gitmekten hoşlanırlar.
- 5- Güzel şarkı söyleyebilme ses ve yeteneğine sahiptirler.
- 6- Müzikal sözcükleri ya da notaları iyi kullanırlar.
- 7- Çevresindeki seslere karşı duyarlıdırlar ve bu sesler üzerinde anlamlı ritimler oluştururlar.
- 8- Kendi müzikal seçkilerini oluştururlar ve yorumlarlar.
- 9- Şarkıların melodilerini iyi hatırlarlar ve söylerler.
- 10- Dünya üzerinde olan farklı müzik türleri hakkında bilgi toplayarak araştırma yaparlar.
- 11- Ritmik konuşurlar ve hareket ederler.
- 12- Çalışırken masaya vurarak ritim tutarlar.

Bu alandaki meslek gruplarına: Müzisyen, besteci, söz yazarı, aranjör, müzik öğretmeni, opera sanatçısı, şarkıcı vb. örnek verilebilir.

2.2.5. Bedensel-Kinestetik Zekâ

Bedensel-kinestetik zekâ bir kişinin aktör, atlet ya da bir dansçı gibi duygu ve düşüncelerini kullanmadaki ustalıkları veya bir cerrah, bir heykeltıraş ya da bir tamirci gibi ellerini kullanarak yeni şeyler üretme yeteneğidir (Saban, 2004: 11).

Bedensel-kinestetik zekâ bireyin duygu ve düşüncelerini ifade ederken veya problemleri çözerken bedeni kullanabilme yeteneği ile ilgilidir. Bir ürün meydana getirme sürecinde veya problemin çözülme aşamasında vücudun belli bir bölümü veya bütün kısmını vücut kasları ile belli bir oranda kullanabilme yeteneğidir. Bedensel-kinestetik zekâ denge, güç, koordinasyon, hız gibi fiziksel yeteneklerin bir arada işlenmesi ile oluşan devinimsel özel becerilerden oluşur (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 26).

Dans etmek, pandomim, jimnastik, ameliyat yapmak gibi faaliyetler bedensel-kinestetik zekânın kullanıldığı alanlara örnek gösterilebilir.

Bedensel-kinestetik zekâsı kuvvetli olan bireylerin bazı özellikleri şunlardır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003; Saban, 2004; Demirel, Başbay ve Erdem, 2006) :

- 1- Sportif faaliyetlerde başarılıdırlar.
- 2- Dokunma ve hareket içeren etkinlikleri severler.
- 3- Jest, mimik, el ve kol hareketleri çok kullanırlar.
- 4- Bir şeyi en iyi yaparak yaşayarak öğrenirler.
- 5- Duygularını vücut diliyle ifade ederler.
- 6- El becerisini gerektiren etkinliklerde başarılıdırlar.
- 7- Spor yapmayı ve dans etmeyi severler.
- 8- Devinimsel nitelikte ki etkinliklerden hoşlanırlar.
- 9- Bir şeyi parçalarına ayırmaktan ve onları birleştirmekten hoşlanırlar.
- 10- Bir yerde uzun süre kalmaktan hoşlanmazlar, kımıldamaya ve hareketlenmeye başlarlar.

Bu alandaki meslek gruplarına: Balerin, sporcu, dansçı, heykeltıraş, cerrah, aktör, futbolcu, pandomim sanatçısı, sihirbaz vb. örnek verilebilir.

2.2.6. Sosyal-Kişilerarası Zekâ

Sosyal-kişilerarası zekâ, çevredeki insanların duygularını, isteklerini, ihtiyaçlarını anlama ve bu insanlarla etkili iletişim kurabilme yeteneğidir. Bu zekâ türünün en önemli özelliği bireyin karşısındaki insanın farklı özelliklerini ayırt ederek onu analiz etmesi ve yorumlamasıdır (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 38).

Sosyal zekâsı güçlü olan bireyler çevresindeki insanlar ile olumlu iletişim kurar iş birliği içerisinde çalışmayı severler. Diğer insanlarla grup projeleri yapmaktan, takım oyunları oynamaktan, grup çalışmalarında bulunarak çalışmaktan hoşlanırlar. Sosyal-kişilerarası zekâsı güçlü olan bireyler çevresindeki insanlarla iletişim kurmayı severler. Liderlik özellikleri gelişmiştir. İnsanları anlamayı, yönetmeyi, düzenlemeyi iletişim kurmayı severler (Saban, 2004: 12).

Sosyal-kişilerarası zekâsı kuvvetli olan bireylerin bazı özellikleri şunlardır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003; Saban, 2004; Demirel, Başbay ve Erdem, 2006) :

- 1- Lider özellikleri ön plandadır.
- 2- Empati yetenekleri gelişmiştir.
- 3- Çevrelerindeki insanlarla etkili iletişim kurarlar.
- 4- Arkadaş sayıları fazladır.
- 5- İkna yetenekleri gelişmiştir.
- 6- Sosyal ilişkileri sağlıklı yürütürler.
- 7- Başkaları ile birlikte çalışmayı ve oyunlar oynamayı severler.
- 8- Sosyal gruplar içerisine girmeyi sosyal projelerde bulunmaktan hoşlanırlar.
- 9- Sosyal çevre içerisinde başka insanlarla arkadaş olmayı isterler.
- 10- Çevresinde sorunu olan insanlara yardım ederler.
- 11- Organizasyon yapmayı sosyal faaliyetlere katılmayı severler.

Bu alandaki meslek gruplarına: Öğretmen, sosyolog, siyasetçi, satıcı, organizatör, dini lider, iş adamı, antropolog, hemşire, danışman vb. örnek verilebilir.

2.2.7. Özedönük-İçsel Zekâ

Özedönük-içsel zekâ bireyin kendini tanıması ve anlaması ile ilgili kendi bireysel özelliklerini etkili ve doğru şekilde kullanmasıdır. Bu zekâ alanının ön plana çıkan özelliği kişinin kendi özelliklerinin farkında olmasıdır. Kendi güçlü ve zayıf taraflarının farkına vararak kendi ihtiyaçlarının ve sınırlarının farkında olur. Burada önemli olan kendine güvenme ve kendini disipline etmedir (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 41).

Özedönük-içsel zekâsı kuvvetli olan birey başarılı veya başarısız olduğu alanlar hakkında çıkarımda bulunarak eksik alanlarının farkına varır. Bu alanda kendi eksiklerini gidermeye çalışır (Saban, 2004: 13).

Özedönük-içsel zekâsı kuvvetli olan bireylerin bazı özellikleri şunlardır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003; Saban, 2004; Demirel, Başbay ve Erdem, 2006) :

- 1- Kendine saygıları ve güvenleri yüksektir.
- 2- Bağımsız olma eğilimindedirler.
- 3- Duygularını, düşüncelerini ve hislerini açık şekilde ifade ederler.
- 4- Başarı ve başarısızlık durumlarından ders alırlar.
- 5- Günlük tutma eğilimleri vardır.
- 6- Kendi zayıf ve güçlü yönlerinin farkındadırlar.
- 7- Yaptıkları işlerin farkındadırlar.
- 8- Başkalarına akıl danışmaktan hoşlanmazlar.
- 9- İçe kapanık değillerdir aksine sosyal gruplar içerisinde ön plana çıkabilirler.
- 10- Kimseye bahsetmedikleri bir alanda kesinlikle bir hobileri vardır.
- 11- Gerçekçi amaçlar oluştururlar.

Bu alanda ki meslek gruplarına: Psikolog, araştırmacı, dini lider, felsefeci, yazar, sanatçı vb. örnek verilebilir.

2.2.8. Doğacı Zekâ

Doğacı zekâ bir kişinin doğal çevre üzerinde yaşayan varlıkları tanıma, onların karakteristik özelliklerini farkına vararak sınıflandırma ve onları diğer varlıklardan ayırt etme yeteneğidir. Burada ön plana çıkan özellik bireyin sadece doğayı sevip sevmemesi değildir. Birey doğada var olan düzenin farkındadır ve buna göre duyarlılık gösterir. Bu zekâ alanına sahip olan bireyler doğal çevreye duyarlı olmakla birlikte hayvanlara ve bitkilere karşı meraklıdırlar. Çok küçük yaşlardan itibaren çocuklar doğal çevre içerisinde canlıları merak edip tanımak isterler. Böcekler, kuşlar, bitkiler üzerinde etkileşim kurarak merak sardıkları şeyleri anlamak çözmek isterler. Kamp yapmaktan, yürüyüş yapmaktan hoşlanırlar (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 45).

Doğacı zekâsı kuvvetli olan bir bireyin bazı özellikleri şunlardır (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2003; Saban, 2004; Demirel, Başbay ve Erdem, 2006) :

- 1- Doğa olaylarına karşı hassas ve duyarlıdırlar.
- 2- Çevre bilinçleri çok iyi gelişmiştir.
- 3- Evcil hayvan beslemeyi severler.
- 4- Doğadaki varoluşlarının farkındadırlar.
- 5- Toprakla oynamayı ve bitki yetiştirmeyi severler.
- 6- Ekolojik çevreyi içeren konularda ilgilidirler.
- 7- Hayvan ve çevre hakları hakkında bilinçli ve duyarlıdırlar.
- 8- Kamp yapmak, doğa yürüyüşü yapmaktan hoşlanırlar.
- 9- Doğadaki canlı ve cansız varlıkları sınıflandırırlar.
- 10- Doğal çevre hakkında gözlem yaparak canlı ve cansız varlıkları karşılaştırırlar.
- 11- Açık havada çalışmaktan hoşlanırlar.
- 12- Doğa dergilerine ve belgesellere bakmaktan hoşlanırlar.

Bu alandaki meslek gruplarına: Veteriner, peyzaj mimarı, ziraat mühendisi, jeolog, astronom, biyolog, çevre mühendisi, coğrafya öğretmeni vb. örnek verilebilir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar ile birlikte farklı zekâ alanları da ortaya çıkma eğilimdedir. Bunlardan biri ise dokuzuncu zekâ alanı Varoluşsal zekâdır. Varoluşsal zekâ insanın varoluşu hakkında kendi varlığını sorgulamasıdır. Evreni ve insanoğlunu tanıma evrenin kozmik yapısı hakkında çıkarımda bulunma ve metafizik alanlarda çıkarımda

bulunma varoluşsal zekanın alanlarını oluşturmaktadır (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 45)

BÖLÜM III

KÖY ENSTİTÜLERİ

Günümüze gelinceye kadar Türkiye’de farklı öğretmen yetiştirme modelleri uygulanmıştır. Bunlardan biri de köy enstitüleridir. Köy enstitülerine giden süreçte öğretmen yetiştirme sürecini iki bölüme ayıracağız.

3.1. Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Osmanlı Devleti’nde Öğretmen Yetiştirme Meselesi

Osmanlı Devleti’nin gerilemesinin en büyük nedenlerinden birisi de eğitim ve öğretim noktasında geri kalmasıdır. Osmanlı Devleti’nin son dönemine askeri, teknolojik, ekonomik alanlardaki geri kalmışlık eğitim alanında kendini göstermiştir.

Osmanlı Devleti’nde öğretmen yetiştirmek için okul açma fikri ilk olarak Tanzimat dönemine rastlar. Tanzimat Dönemi’nden önce müderris denilen hocalar medreselerde yetişmiştir. Tanzimat öncesi dönemde eğitim kurumları medreseler ve Sıbyan Mektepleri idi. Müderrisler Fatih Sultan Mehmet zamanında kurulan Sıbyan mekteplerinde öğrenim görmüşlerdir. Osmanlı devletinde II. Mahmut dönemine kadar gelen süreçte eğitim, ağırlıklı olarak dini eğitim üzerine kurulmuştur. 1847 yılından itibaren eğitimde bir takım yenilik ve gelişmelere gidilmiştir. Padişah II. Mahmut ilk önce yeni ilkokul (Sıbyan mektepleri) yönetmenliğini çıkardı daha sonra bunu 1848 yılında açılan Öğretmen Okulu takip etti (Binbaşoğlu, 2009: 135). Kemal efendinin öncülüğünü yaptığı Darülmüallimin adıyla ilk öğretmen okulu İstanbul’da açıldı (Akyüz, 2011: 177). İstanbul’un Fatih semtinde faaliyete başlayan Darülmüallimin ilk müdürü Ahmet Cevdet Paşa olmuştur. Darülmüallimin Nizamnamesi, 21 Mayıs 1852 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1868 yılında Darülmüallimin-i Sıbyan adı altında 2 yıllık Öğretmen Okulu daha açılmıştır (Öztürk, 1996).

1869 yılı Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile Tanzimat Döneminde eğitim yeniden düzenlendi (Binbaşoğlu, 2009: 141). Tanzimat’tan Cumhuriyete gelen süreçte öğretmen yetiştirme faaliyetleri, mevcut öğretmen ihtiyacını karşılamaya yetmemiştir. Sıbyan okullarının öğretmen ihtiyaçlarını karşılamak için kurslar açılmıştır (Öztürk, 1996: 3). 1882 yılından itibaren taşrada Sivas, Kosova, Selanik, Amasya, Bursa, Halep, Aydın,

Elâzığ, Musul ve Van vilayetlerinde Darülmuallimin açılmasına devam etmiştir (Öztürk, 1996).

3.2 Cumhuriyet Dönemi Öğretmen Yetiştirme Meselesi

Millî mücadele döneminde öğretmen ve eğitimcilerin bölgesel kurtuluş mücadelelerine katılmak için Kuvayı Milliye teşkilatı bünyesine girdikleri görülmektedir. İzmir'in işgali sonrasında protesto mitinglerinde ve Kuvayı Milliye içerisinde öğretmenlere büyük işler düşmüştür (Alp, 2016). Bu süreç içerisinde Darülmuallim ve Darülmualimatların büyük kısmı işgalcilerin eline geçmiştir. Açık olan okullar ise düşman kontrolü altına girmiştir (Öztürk, 1996).

Kurtuluş savaşı devam ettiği, top seslerinin Ankara'dan duyulduğu bir süreçte 16 Temmuz 1921'de yeni kurulacak devletin eğitim politikasını oluşturmak, sorunlarını ve çözüm yollarının ortaya koymak amacıyla Maarif Kongresi Ankara'da toplanmıştır. Atatürk, 1921 Maarif Kongresi'nde yaptığı konuşmada yeni oluşturulacak olan eğitim programının milli temeller üzerinde kurulması gerektiğini ifade etmiştir.

“Şimdiye kadar takip olunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin tarihi tedenniyatında en mühim bir âmil olduğu kanaatındayım. Onun için bir millî terbiye programından bahsederken, eski devrin hurafatından ve evsafi fitriyemizle hiç de münasebeti olmayan yabancı fikirlerden, şarktan ve garptan gelebilen bilcümle tesirlerden tamamen uzak, seciye-i milliye ve tarihiyemizle mütenasip bir kültür kastediyorum” (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt II, 2006: 19).

Maarif Kongresi, savaş ortamı içerisinde Mustafa Kemal'in açılış konuşmasını yaptığı kongrede köy öğretmeni yetiştirilmesi, ilkokul ve ortaokul programları gibi önemli konular ele alınmıştır (Akyüz, 2011: 339).

“Bir millet irfan ordusuna malik olmadıkça, muharebe meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin kalıcı sonuçlar vermesi ancak irfan ordusu ile sağlanabilir. İrfan ordusunun değeri de siz öğretmenlerin değeri ile ölçülecektir” (ASD,C. II, 2006:19)

“Tüm köylülere, okumak, yazmak, vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıttacak kadar coğrafi, tarihi, dini ve ahlaki bilgiler vermek ve amal-ı erbaayı (dört işlemi) öğretmen eğitim programımızın ilk hedefidir. Bu hedefe varmak, eğitim tarihimizde kutsal bir aşama olacaktır” (ASD,C. II, 2006:254).

1923 yılında bütün yurt genelinde toplam 4.681 ilkokul bulunmaktaydı. Öğrenci ve öğretmen sayısına baktığımızda ise ilkokul öğrenci sayısı toplam 347.685, ilkokul öğretmenleri sayısı toplam 11.635 kişiydi (Maarif Vekilliği [MFV], 1944: 158-160).

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren 7’si kız olmak üzere 20 öğretmen okulu açılmıştır. Toplam öğrenci sayısı ise 3.990 olarak gösterilmektedir (Binbaşıoğlu, 2009: 375).

1924-1934 yılları arasında Türkiye’ye birçok yabancı uzman gelmiştir. Amerika’dan J. Dewey, Almanya’dan Kerschensteiner hazırladı. Dr. Kühne bunlar arasında sayılabilir. Bu uzmanlar incelemelerde bulunup raporlar hazırladı. Bu uzmanlar verdikleri raporlar ile Türkiye’nin köy eğitimine bir çözüm bulamadı. Verilen raporlarda geldikleri ülkeler ile Türkiye’nin sosyo-ekonomik düzeyini kendi ülkeleri şartlarına göre değerlendirmelerinden dolayı bu raporlar ve çalışmalar bir katkı sağlamadı (Kirby, 1962/2018: 144).

Mustafa Necati döneminde çıkan 789 sayılı yasa ile birlikte maarif teşkilatının yasal bir temeli oluşmuştur. Öğretmen okulları, şehir muallim mektepleri ve köy muallim mektepleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Böylelikle köy enstitülerine giden süreçte büyük bir anlayış değişikliği olmuştur (Türen, 2018: 22). Mustafa Necati bu gelinen yeni süreçte köy öğretmeni yetiştirilmesi için ayrı okulların kurulması istenmiştir. Türkiye’de özgün pedagoji deneyimi Köy Öğretmen Okulları ile başlar. Bu süreçte Denizli, Kayseri Zincidere Köy Öğretmen Okulu ile yeni bir döneme girilmiştir. Bu okullar yılda 150 öğrenci barındırabilme kapasitesine sahiptir. Bu iki okulla Türkiye’nin öğretmen sorununu giderebilmek için 35.000 köyün öğretmen ihtiyacı 400 yılda tamamlanmış olacaktır. Böyle bir süreç imkânsız ve içinden çıkılmaz bir süreçtir. Mustafa Necati’nin ani ölümünden sonra onun politikası devam ettirilememiştir (Kirby, 2018: 94).

Mustafa Necati Bey döneminden bir dönem sonra Cemal Hüsnü Taray, Milli Eğitim Bakanı olmuştur. Onun döneminde köy öğretmeni üzerinde çok fazla durulmamıştır. Bu dönemde Mustafa Kemal Atatürk, Maarif Vekilinin tekrar değişmesini istemiştir. Reşit Galip Bey, Mustafa Necati Bey gibi köyde öğretmen yetiştirme meselesi üzerinde durmuştur. Öğretmenin okulda tek görevinin öğrenci yetiştirmek olmadığı, bulunduğu konum itibarıyla çevresini fener gibi aydınlatması gerektiğini söylemiştir. Bulduğu coğrafyadaki insanları aydınlatması gerektiğini ifade etmiştir (Gül, 2019: 69). Yeni Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip olmuştur. Dr. Reşit Galip dönemi ile birlikte 3 yıllık bir sürenin sonunda köy sorununa tekrar dönülmüştür. Bu dönemde bakanlıkta “*Köy İşleri Komisyonu*” kurulmuştur. Okulu bırakan öğrencileri gezici öğretmen yapma, köy kitaplıkları kurma hizmetlerini köylere götürme yolları aramıştır (Türkoğlu, 2013: 100). Dr. Reşit Galip sağlık problemleri dolayısıyla, çalışmalarını uygulamaya fırsat bulamadan bakanlık görevinden ayrılmış ve bir süre sonra vefat etmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk yabancı uzmanların raporlarıyla ve batı taklidi önerilerle bu işin gitmeyeceğini anlamıştır. Bu tarihten itibaren eğitimde yerli eğitimcilerle şans verecektir. Yeni Milli Eğitim Bakanı olarak Saffet Arıkan göreve getirilmiştir (Bu dönemde bakanlığın adı Kültür Bakanlığıdır). Saffet Arıkan bulunduğu konumun farkında olarak köylere eğitim seferberliğini başlatmıştır. 1935 de göreve başlayan Saffet Arıkan, İsmail Hakkı Tonguç’u İlköğretim Genel Müdürlüğüne getirmiştir. (Türen, 2018).

İsmail Hakkı Tonguç ilköğretim ile ilgili genel incelemeleri yaparak hükümet ve partinin önüne sunacağı köyde eğitim sorunu hakkında bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor Saffet Arıkan aracılığıyla Başbakan İsmet İnönü’ye sunulmuştur.

Bu rapora göre, 1935 yılında Türkiye’de 40 bin köy bulunmaktadır. Bu köylerin 32,362 tanesinin nüfusu 400’den azdır. Toplam 16.000 köyün nüfusu ise 150’den azdır. 400 ve 1.200 arası nüfusu olan toplam köy sayısı ise 6.932’dir. Bu okullar için toplam 20 bin öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. Toplam 5400 köyde okul bulunmaktadır. Devlet desteği itibarıyla 1935 yılında okullara ayrılan bütçe 395.225 liradır. Bu para ile istenilen sayıda öğrenci yetiştirebilmek için gerekli okullar 70 yılda yapılabilirdi. Halk desteğini ve devletin desteğini alarak yeni yapıların yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarının köylerden alınması gerektiği ifade edilmiştir. Öğretmen okullarının sayılarını

çoğaltmak ve öğretmen adaylarını köye göre yetiştirmek amaç olması gerektiği vurgulanmıştır. Pedagojik temeller üzerine verilecek eğitimde çevresi ile etkileşim halinde olarak bir eğitim verilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Tonguç, 1946: 266). Raporun sonuçları ortaya çıkınca Atatürk'ün bir hayli morali bozulmuştur. Bunun üzerine bir öneri getirmiştir. Fikir Atatürk'ten gelmiştir. Bu fikir ise askerliğini çavuş ya da onbaşı olarak yapmış erlerden faydalanmaktır.

1935 yılı nüfus istatistiklerine bakıldığında Türkiye'de erkek nüfusunun %23,3, kadınların %8,2 si okuma, yazma bilmekte; erkeklerin %76,7 si, kadınlarında %91,8 i bilmemektedir. Şehir ve kasabada okul çağındaki çocukların okuma, yazma oranına baktığımızda kasabada okuma yazma bilmeyenlerin oranı %39,4; köylerde okuma, yazma bilmeyenlerin oranı ise %78 olarak görülmektedir. Türkiye'de 7 ile 16 yaş arasında 3.749.909 çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların %70,6 gibi büyük bir çoğunluğu okuma yazma bilmemektedir (Maarif Vekilliği [MFV], 1941: 2). Köylerimizin öğrenim durumuna baktığımızda 40.000 köyden 32.000 köy nüfus 400'den az, geri kalan 8.000 köyde nüfus 400'den fazladır. Bu 40.000 köyden 4.499'u öğretmenli ve 3.815'inde eğitimli bulunduğu 1939-1940 yılına ait küçük istatistik yıllığından tespit edilmiştir. 31.000 köyde okul bulunmamaktadır (MFV, 1941: 4).

1936 yılı itibariyle Saffet Arıkan Eskişehir Çifteler Mahmudiye'de ilk eğitim kursunu faaliyete geçirmiştir. Köy eğitim kurslarına alınacak öğrenciler askerlik yapmış olmaları gerekmektedir. Askerde onbaşı ya da çavuş olarak yapmış olan köylüler 6 aylık bir eğitimle küçük köy okullarına öğretmen olarak atanmıştır. Bu eğitim deneyimi sayesinde köylüyü aydınlatma ve okutma yolunda çok önemli bir aşama kaydedilmiştir.

Köy eğitim kurslarının yanı sıra ilkokuldan sonra 5 yıllık "*Köy Öğretmen Okulu*" faaliyete girmiştir. Köy Enstitülerine giden bu aşamada İzmir Kızılcıllu ve Eskişehir Çiftelerde Köy Öğretmen Okulu açılmıştır (Binbaşoğlu, 2009: 551).

1936 yılında 3238 sayılı "Köy Eğitim Yasa" çıkarılmıştır. Bu yasa ile 400 nüfuslu köylere 3 yıllık bir eğitim vermek ve köylüyü bilinçlendirmek, okutmak amacıyla İzmir Kızılcıllu ve Eskişehir Mahmudiye'de eğitim-öğretim faaliyetine başlamıştır (Türkoğlu, 2013: 129). 1938-1939 öğretim yılında Lüleburgaz-Kepirtepe ve

1939-1940 Kastamonu-Gölköy’de köy öğretmen okulları açılmıştır (Altunya, 2005: 20) Kızılcıllu ve Çifteler ile beraber köy öğretmen okulu sayısı dörde yükselmiştir.

İsmail Hakkı Tonguç “*Köy Enstitüsü*” ismini ilk olarak arkadaşı Ferit Oğuz Bayır’a yazdığı mektupta kullanılmıştır. 12.08.1937 tarihinde gönderilen mektupta şu ifadeye yer vermiştir:

“Bir hafta evvel güç halle İzmir’e gittim, geldim. Orada Amerikalılardan alınan kolej binalarında ve Eskişehir Mahmudiye’de senin pek hoşuna gidecek birer Köy Enstitüsü açıyoruz” (Tonguç, 1976: 12).

Mustafa Kemal Atatürk’ün vefatından sonra İsmet İnönü Cumhurbaşkanı olmuştur. Bu süreçte Saffet Arıkan kendi sağlık sorunları nedeniyle bakanlık görevinden ayrılmıştır. Saffet Arıkan’ın yerine Köy Enstitüleriyle özdeşleşen Hasan Ali Yücel Milli Eğitim Bakanı olmuştur. Hasan Ali Yücel 1939 yılında I. Milli Eğitim Şurasını toplamıştır. Bu şura da köyde eğitim sorunu ele alınmıştır. Şura sonrası İsmail Hakkı Tonguç dört buçuk yıldır vekaleten sürdürdüğü İlköğretim Genel Müdürlüğüne asaleten atanmıştır.

Burada köy öğretmeni yetiştirme projesinde olumlu sonuçlar alındığı paylaşılmıştır. Bu başarılı sonuçların devam etmesinin gerektiği vurgulanmış ve geliştirilmesi yönünde kararlar alınmıştır. 6 aylık bir aradan sonra yasa tasarısı birtakım tartışmalar arasında oylamaya geçilmiştir. 17 Nisan 1940’ta TBMM’de görüşülüp 278 oyla kabul edilmiştir. Oylamaya 148 milletvekili katılmamıştır.

1940’da köylerde yaşayan 6 yaşının üstündeki nüfusun %90’ı okuryazar değildi. Bu oran kentlerde yaşayan nüfus dâhil edildiğinde ise %78 oranındaydı. Köyler, sağlık, temizlik, gelişme imkânlarından çok uzaktı. Köy enstitülerinin kuruluş amacı bilgisizlikle etkili mücadele etmek, bunu yaparken köylerin sosyal ve ekonomik yapısında öğretmen ve eğitim kanalıyla düzenlemeler, gelişmeler sağlamaktır. Mevcut eski düzene, köye gitmek istemeyen, köylüye pek yararlı olmayan, ellerinde kalem, kitap, yalnızca okuma, yazma ve ezber bilgiler öğretimi ile yetinen, öğretmenler yetiştirmek ile suçlanıyordu. Oysa artık köy kökenli, yalnızca köye yararlı olabilecek, nasırlı ellerinde kalem ve kitaptan çok, kazma, kürek, çapa, bağ makası, keser vs. bulunan öğretmenler yetiştirilecektir (Akyüz, 2011: 393).

Köylerde yaşayan insanların aydınlanması, beceri kazanması sağlıklı bir yaşama ulaşması tarım ve el sanatları ile ilgili konular hakkında sosyal ve kültürel olarak eğitilmesi için büyük bir ihtiyaç vardı. Köy çocuklarına ilkokula gitmesi için yetişkinlerin eğitimine odaklanmak ve onlara daha iyi bir yaşam ve çalışma ortamı sağlamak için beceri ve bilgi verilmesi gerekiyordu. Ancak, öğretmenin bu yeni tip köy koşullarına uyum sağlaması ve atanacağı köyde uzun süre çalışmayı göze alabilmesi bekleniyordu, aynı zamanda devlet bütçesine de çok fazla yük getirmemeliydi. Bu şartlar altında bir öğretmenin amacı, müfredat, çalışma düzeni ve fiziksel özellikler ile farklı bir eğitim kurumu altında yetişmesi gerekiyordu. Bu nedenle, İlköğretmen Okullarına ek olarak “Köy Enstitüleri” adıyla yeni bir okul açmanın uygun olacağı sonucuna varılmıştır. Öğretmenler, köylerde çalışmaktan mutluluk duyacaklar yapıcı, yaratıcı, üretici, kararlı, el sanatları konusunda yetenekli, özverili ve idealist bireyler eğitilecektir (Oğuzkan, 1990).

3.3. Köy Enstitülerinin Kuruluşu ve İşleyişi

Köy Enstitüleri 17 Nisan 1940 tarihli ve 3803 sayılı kanunla kurulmuştur. Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç enstitülerin mimarlarıdır. 1940 yılında 14 yerde açılan enstitüler sayısı 1941’de 16’ya, 1942’de 18’e, 1943’te 20’ye çıkmıştır. Köy enstitüleri kuruldukları yerlerdeki köylerin adını almıştır. 1948 yılına gelindiğinde ise toplam 21 tane Köy enstitüsü açılmıştır (Türkoğlu, 2013: 188).

Bu enstitüler şöyledir:

Tablo 3. Açılış tarihlerine göre Köy Enstitüleri:

1940’ta kurulanlar	<ol style="list-style-type: none">1. İzmir-Kızılcıllı Köy Enstitüsü2. Eskişehir-Çifteler Köy Enstitüsü3. Lüleburgaz-Kepirtepe Köy Enstitüsü4. Kastamonu-Gölköy Köy Enstitüsü5. Malatya-Akçadağ Köy Enstitüsü6. Antalya-Aksu Köy Enstitüsü7. Lâdik-Akpınar Köy Enstitüsü8. Adapazarı-Arifiye Köy Enstitüsü9. Vakfıkebir-Beşikdüzü Köy Enstitüsü10. Kars-Cılavuz Köy Enstitüsü11. Bahçe-Düziçi Köy Enstitüsü12. Isparta-Gönen Köy Enstitüsü13. Balıkesir-Savaştepe Köy Enstitüsü14. Kayseri-Pazarören Köy Enstitüsü
--------------------	--

1941'de kurulanlar	15. Ankara-Hasanoğlan Köy Enstitüsü 16. Konya-Ereğli İvriz Köy Enstitüsü
1942'de kurulanlar	17 Yıldızeli-Pamukpınar Köy Enstitüsü 18 Erzurum-Pulur Köy Enstitüsü
1944'te kurulanlar	19 Ergani-Dicle Köy Enstitüsü 20 Aydın-Ortaklar Köy Enstitüsü
1948'de kurulan	21 Van-Ernis Köy Enstitüsü

Kaynak: Türkoğlu, (2013: 188-189).

Hazırlık dönemi 1935 yıllarından itibaren başlayan ve 1937'de denemesine başlanılan 1940'ta ise yasalaşan köy enstitüleri Cumhuriyetin yaymış olduğu aydınlanma ışığının eğitim alanında en özgün uygulaması olmuştur. Enstitüler köylere öğretmen yetiştirmekle kalmayıp sağlık görevlileri, teknisyenler vb. meslek elemanların yetiştirmek için kurulmuşlardır (Kartal, 2008).

Kuruluş döneminde eğitim ve öğretim işleri İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün (İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü) genelgeleriyle düzenleniyordu ve hali hazırda Köy Enstitüleri açıldığında ise elde hazır bir öğretim programı yoktu. Yayınlanan genelgede, 29 Ekim 1940 tarihine kadar birinci sınıf öğrencilerine verilecek eğitim ve yaptırılacak işler ayrıntılı biçimde (21 madde) açıklanıyordu. Genelgede öğrencilere "enstitü birinci sınıf tahsili verilmiş olacağı" belirtiliyor ve yaptırılacaklar arasında şunlar sayılıyordu: Enstitü arazisinin ağaçlandırılması, bataklık yerlerin kurutulması, yol yapımı, işlenmemiş toprakların verimli hale getirilmesi, imar işlerine girişilmesi. Bunların yanında öğrencilere hayvanların, bitkilerin, onlara zarar veren türlü hastalık ve etkenlerden korunması önlemlerinin öğretilmesi de isteniyordu. Genelgede öğrencilere öğretilmesi ve kazandırılması gerekli görülen beceri ve alışkanlıklar arasında şunlar da bulunmakta idi: Bisiklet ve motosiklet kullanma; yüzme, ata binme, dağa tırmanma, sandal, yelken, motorlu deniz araçları kullanma; mandolin, ağız armoniği, flüt gibi bir müzik aletini çalma; yerel oyunlardan başlayarak ulusal oyunları oynama vb. Bunların yanı sıra öğrenciler çevrelerini de dikkate alarak civar köyleri ve kendi köylerini incelemeleri için geziler düzenlemelerine olanak verilmekteydi (Oğuzkan, 1990).

4 Mayıs 1943 tarihinde ilk program yayımlanmış ve aynı yıl uygulamaya konulmuştur. 1953-1954 yılından itibaren öğretmen okulları köy enstitüleri programı esas

alınmış ve yürütülmüştür. Enstitülerin kuruldukları tarih (17 Nisan 1940) kapatıldıkları tarih (27 Ocak 1954) arasındaki zaman içinde üç öğretim programı uygulanmıştır (Oğuzkan, 1990).

Köy öğretmeni ve köye dönük diğer meslek sınıfını yetiştirmek için ziraat işlerine uygun arazisi bulunan yerlerde köy enstitüleri açılmıştır. Bu okullara sağlıklı köylü çocukları alınmıştır. Bu okullardan mezun olan öğretmenler 20 sene boyunca atanacakları yerde çalışmak zorundadırlar. Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler, görev olarak tayin oldukları köylerde eğitim öğretim işlerini görmektedirler. Köylülere rehber olmak için daha önce eğitimini alıp uyguladığı zirai faaliyetleri köy içerisinde yapacağı tarla, bağ, bahçe ve atölyelerde örnek ürünler ortaya koymakla görevlidirler. Bu öğretmenlere atandıkları yerde alet, tohum, fidan vasıtaları devletçe verilmiştir. Köy öğretmenlerinin tayin oldukları yerlerde yapılacak binalar bakanlığın vermiş olduğu planlar çerçevesinde çizilmiştir ve bu doğrultuda yapılmıştır. Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenlere özel “*Köy Öğretmenleri Tekait Sandığı*” ve “*Köy Öğretmenleri Sağlık ve İctimai Yardım Sandığı*” teşkil edilmiştir (MFV, 1941: 10).

Köy Enstitüleri, binalarının yapılacağı alanların seçiminde tarım arazilerinin olmadığı ve görece verimsiz olarak adlandırılan yerler tercih edilmiştir. Bu yerlere baktığımızda çevresindeki şehirlere ulaşım kolaylığı sağlamaktadır. Köy Enstitüleri'nin kurulacağı yerlerde planlı ve programlı hareket edilmiştir. Arazi incelemesi yapılmıştır. Her enstitü için mimari proje yarışmaları düzenlenmiştir. Bu mimari projelerde Türkiye'nin en ünlü mimarları katılmışlardır. Enstitüler klasik okulların dışında öğrenci merkezli bir anlayış oluşturulmuştur. Enstitülerde ilke olarak tek katlı binalar yapılmasına dikkat edilmiştir. Ödenek yetersizliği nedeniyle öğrencilerin emeği kullanılmıştır (Kaplan, 2002: 61). Bu binalarda usta öğreticilerin ve diğer öğrencilerin tüm okulun inşaat sürecinde ve araç gereçlerin yapılmasında büyük emekleri vardır. II. Dünya Savaşı sürecinde birçok maddi imkansızlığa rağmen öğrenciler kendi okullarını kendi imkanlarıyla yapmışlardır. Enstitüler buldukları bölgelerin iklim şartları ve coğrafi konumuna göre düzenlenmiştir. Enstitülerin amaçları dahilinde özgün alanlar oluşturulmuştur. Bu alanlara baktığımızda yemekhane, çamaşırhane, fırın, kooperatif, ahır, ağıl, kümes, elektrik santrali, açık hava yıkama muslukları, sahra tuvaleti, su deposu, depolar, arılıklar, bölge şartlarına göre balık üretme alanları, bağ, bahçe, tarla, çiçeklik, koruluk, fidanlık alanları, yönetim odası, öğretmenevleri, atölyeler, derslikler, müzik

salonu, toplantı salonu, tiyatro salonu, kitaplıklar, laboratuvarlar, toplantı alanı, spor kuruluşları, çocuk bahçesi, uygulama okulu gibi birçok farklı alan bulunmaktadır (Türkoğlu, 2013: 202).

Enstitülerde kendilerine özgün bir yönetim sistemi vardır. Küme sistemi, küme başı öğretmenliği ile yeni bir anlayış getirilmiştir. Enstitülerde yönetim şu şekilde oluşturulmuştur.

Tablo 4. Köy Enstitülerinde yönetim:

ENSTİTÜ YÖNETİMİ

Yöneticiler ve Birim Başları	Alan öğretmenleri ve ustaöğreticiler	Başkan öğrenciler	Nöbetçi öğrenciler
Enstitü Müdürü			
Müdür Yardımcısı	Çeşitli alan öğretmenleri döner sermaye ve muhasebe	İlgili alan başkanları	İlgili nöbetçiler
Eğitimbaşı	Küme başı öğretmenler ve tüm ders öğretmenleri	Küme başkanı öğrenciler	Nöbetçiler
Tarım başı	Tarım öğretmenleri ve usta öğreticileri	Tarım başkanı ve tarım alanı başkanları	Tarım nöbetçileri
Yapı-Sanat Başı	İşlik başları, yapı-sanat öğretmenleri ve usta öğreticiler	Yapı-sanat başkanı ve işlik başkanları	İşlik nöbetçileri
Müzik başı	Müzik öğretmenleri ve usta öğreticiler	Müzik başkanı, orkestra şefleri, koro şefleri vb.	Müzik nöbetçileri
Spor başı	Spor ve halk oyunları öğretmenleri ve usta öğreticileri	Spor başkanı ve oyun başkanları	Görevli öğrenciler
Sağlık başı (Doktor)	Hemşire ve sağlıkçı	Sağlık başkanı	Revir nöbetçileri

Kaynak: Türkoğlu, (2013: 207).

Köy Enstitüleri'nde öğretmenlik yapan öğretmenlerin mezun oldukları okullara dikkat edilmiştir. Öğretmenlerin büyük bölümü yükseköğretim mezunudur. Öğretmenlerin mezun oldukları okullar şunlardır:

Tablo 5. Köy Enstitülerinde öğretmenlerin öğrenim durumları:

Mezun olunan okula göre	Sayı	%
Yükseköğrenim mezunu (Fakülte, Gazi Eğitim Enstitüsü, Yüksek Köy Enstitüsü)	229	37
İlköğretmen Okulu mezunu	209	34
Sanat ve Yapı Usta Okulu mezunu	91	14
Kız Enstitüsü mezunu	56	9
Ziraat Okulu mezunu	27	4
Diğer okul mezunları	8	3
Toplam	620	100

Kaynak: Tonguç, (1947).

Bunun yanında enstitülere usta öğreticiler de alınmıştır. Alanlarında önemli isimler usta öğreticiler olarak okullarda öğretmen olarak çalışmıştır.

Köy Enstitülerinde öğretmenlerin öğrenim durumları Köy Enstitüler Kanununun 17. maddesinde şöyledir:

Köy Enstitülerine aşağıda adları yazılı müesseselerden mezun olanlar öğretmen tayin edilirler (Altunya, 2005: 50):

- 1- Yüksek okullar ve üniversite fakülteleri mezunları,
- 2- Gazi Terbiye Enstitüsü mezunları,
- 3- Öğretmen okulları mezunları,
- 4- Ticaret liseleri ve Orta ziraat okulları mezunları,
- 5- Erkek sanat okulları ve Kız enstitüleri mezunları,
- 6- Köy enstitüleri mezunları,
- 7- İnşaat usta okulları mezunları,
- 8- Bunlardan başka her türlü teknik ve mesleki okullar mezunları.

Bu enstitülerde mutahassıs işçiler yevmiye veya aylık ücretle usta öğretici olarak çalıştırılabilir. Köy enstitülerinde çalıştırılacakların ne suretle tayin edilecekleri, terfi şekilleri ve bu enstitülerin idari işlerinin nasıl yürütüleceği bir nizamname ile tespit olunur (Altunya, 2005: 50).

Köy Enstitülerinde günlük icra edilen çalışmalar düzenli bir yaşam ve kolaylık sağlayarak bu yolla öğrenciler düzenli hayata adım atmak için eğitiliyorlardı (Aktan,

1999: 71). Sabahın erken saatinde kalkan çocuklar akordeon, mandolin ve darbuka eşliğinde bütün öğrenciler ile birlikte halaylar, horonlar, barlar ve zeybekler oynayarak atarak güne başlıyorlardı. Öğrenciler sabah egzersizleri ile yorgunluklarını üzerlerinden atarak güne başlıyorlardı. Süleyman Edip Balkır, enstitü müdürlüğü yaptığı Arifiye Köy Enstitüsü'nde uyguladığı bir günlük programı diğer enstitüler de örnek almışlardır.

Tablo 6. Arifiye Köy Enstitüsünde uygulanmış olan bir günlük çalışma şöyledir:

Dersler	Başlangıç Saati	Bitiş Saati
Öğleden önce		
Kalkma, temizlik, yatak düzeltmesi	06:00	06:45
Jimnastik	06:45	07:15
Kahvaltı	07:15	07:45
Toplanma	07:45	08:00
Mütalaa	08:00	08:45
Dersler	08:45	12:15
İş	08:00	12:15
Öğle Yemeği	12:15	13:15
Öğleden sonra		
Koro ve orkestra	12:45	14:00
Toplanma	14:00	14:15
Dersler	14:15	18:00
İş	14:15	18:00
Akşam Yemeği	18:00	18:30
Milli oyun ve spor	18:30	19:00
Teneffüs	19:00	19:10
Serbest okuma	19:10	20:00
Teneffüs	20:00	20:10
Mütalaa	20:10	21:10
Temizlik ve yatma hazırlığı	21:10	21:30
Uyku	21:30	06:00

Kaynak: Balkır, (1974: 354).

Köy Enstitülerine 5 yıllık köy ilkokullarından mezun olmuş sağlıklı ve yetenekli öğrenciler alınması 17 Nisan 1940 tarihli 3803 “Köy Enstitüleri Kanunu” sayılı kanun ile kararlaştırılmıştır. Enstitülerde “köye yararlı diğer meslek erbabı” köy sağlık memuru yetiştirebilmek için 1943 yılında Malatya-Akçadağ, Erzurum-Kızılcıllu, Ankara-Hasanoğlan’da sağlık kolları açılmıştır. Bunun yanında 1944 yılında Gölköy-Kastamonu, Çifteler-Eskişehir, Arifiye-Kocaeli de toplam 7 sağlık kolu açılmıştır. Köy Enstitüsü, sağlık kolundan 1.248 öğrenci mezun olmuştur (Altunya, 2005: 24).

3.4. Köy Enstitülerinin Öğretim Programı

Köy Enstitülerinin ilk resmi programı 1943 programıdır. Bu 5 yıllık süreyi temsil edecek program incelendiği zaman 114 hafta “kültür” dersleri, 58 hafta “ziraat” dersleri, 58 hafta da “teknik” ders ve çalışmalara ayrılmıştır. Öğrenciler bir haftalık süreçte 22 saat kültür dersi, 11 saat ziraat dersleri ve çalışmaları, 11 saat teknik ders ve çalışmalarına katılmıştır.

Tablo 7. 1943 Köy Enstitüleri programına göre 5 yıllık öğretim süresi:

DERSLER	HAFTA
1. Kültür Dersleri	114
2. Ziraat Dersleri ve Çalışmaları	58
3. Teknik Dersler ve Çalışmalar	58
Beş Yıllık Sürekli Tatiller	30
Toplam	260

Kaynak: Milli Eğitim Vekaleti [MFV], (1943: 1).

Köy Enstitülerinde kültür derslerine ayrılan süre %50’lik dilimi oluşturmaktadır. 1947 Programında da bu yol izlenmiştir. Dersler; kültür, ziraat ve teknik dersler olarak üç bölüme ayrılmıştır. 1953 Programında bu anlayış tamamen değişmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin bir arada olduğu karma sistem terkedilmiştir. Erkek ve kızlar için ayrı ders çizelgeleri hazırlanmıştır.

Kültür dersleri planlaması şöyledir:

Tablo 8. 1943 öğretim programında kültür derslerinin dağılımı:

Dersler	Sınıf 1	Sınıf 2	Sınıf 3	Sınıf 4	Sınıf 5	Beş yılda okutulacak ders saati
Türkçe	4	3	3	3	3	736
Tarih	2	2	1	1	1	322
Coğrafya	2	2	1	1	—	276
Yurttaşlık Bilgisi	—	1	1	—	—	92
Matematik	4	2	2	3	2	598
Fizik	—	2	2	1	1	276
Kimya	—	—	2	2	—	184
Tabiat ve okul sağlık bilgisi	2	2	2	1	1	368
Yabancı dil	2	2	2	2	1	414
El yazısı	2	—	—	—	—	92
Resim-iş	1	1	1	1	1	230
Beden eğitimi ve ulusal oyunlar	1	1	1	1	—	184
Müzik	2	2	2	2	2	460
Askerlik	—	2	2	2	2	368
Ev idaresi ve çocuk bakımı	—	—	—	—	1	46
Öğretmenlik bilgisi	—	—	—	2	6	368
Zirai işletme ekonomisi, kooperatif	—	—	—	—	1	46
Toplam	22	22	22	22	22	5060

Kaynak: MFV, (1943: 5).

Resim-iş ve el yazısı dersleri önemli gün ve haftalar ihtiyacı dahilinde özel kurslar açılabilir şartı ilave edilmiştir. Bunun dışında enstitülerde her sabah yarım saat sınırlaması ile jimnastik yaptırılmıştır. Haftanın dört gününde de 20 şer dakikalık müzik alıştırmaları yapılmıştır. 1947 Programında ders içeriklerinde büyük bir değişiklik yoktur. 1953 Programında öğrenim süresi 6 yıla çıkarılarak erkek ve kız olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Meslek dersleri, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyal Bilgiler, Tabiat ve Fen Bilimleri, Matematik, Milli Savunma, Din Bilgisi, Beden Eğitimi, Müzik, Resim ve Yazı, İş, Tarım ve Serbest Çalışmalar olarak dersler ayrılmıştır. Bu derslerde değişikliklere gidilmiştir. Türkçe dersi Türk Dili ve Edebiyatı adını almıştır. Sosyal Bilgiler dersi yerine ‘Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi’ dersi gelmiştir. Bu dersler Sosyal Bilgiler ismi altında işlenmiştir. Aynı durum Tabiat ve Fen Bilgisi dersinde de görülmektedir. Bu

dersler Fizik, Kimya, Biyoloji ve Sağlık Bilgisi, Tabiat ve Fen Bilgisi derslerinden oluşmaktadır. Tarım dersleri sınırlandırılmıştır.

Köy enstitüleri öğrencilerine yönelik öğretmenlik mesleğinin yanında köylülere rehberlik etmeleri istenmiştir. Bundan dolayı ziraat işleri de öğretilmiştir (Tonguç, 2000: 169).

Tablo 9. 1943 öğretim programında ziraat ders ve çalışmaları derslerinin dağılımı:

Dersler	Sınıf 1	Sınıf 2	Sınıf 3	Sınıf 4	Sınıf 5
I.Tarla ziraatı		3	4	2	1
II.Bahçe ziraatı	8	4	3	3	2
III.Sanayi bitkileri ziraatı ve Ziraat Sanatları	—	—	1	1	2
IV.Zootekni	1	2	2	1	2
V..Kümes hayvancılığı	2	2	—	—	—
VI.Arıcılık ve ipek böcekçiliği	—	—	1	2	2
VII.Balıkçılık ve su mahsulleri	—	—	—	2	2
Toplam	11	11	11	11	11

Kaynak: MFV, (1943: 6).

Ziraat derslerine tüm öğrenciler kız erkek ayırım yapılmadan devam etmektedir. Ziraat çalışmalarında bir farklılık ise öğrencinin özelliklerine göre konular seçilmiş olmasıdır.

Tablo 10.1943 öğretim programında teknik dersler ve çalışmalar derslerinin dağılımı:

Dersler	Erkek	Kız
I.Demircilik ve nalbantlık	2	—
II.Dülgerlik ve marangozluk	2	—
III.Yapıcılık	5	—
IV.Köy ev ve el sanatları	—	10
V.Makine ve motor kullanma	2	1
Toplam	11	11

Kaynak: MFV, (1943: 7).

Öğrenciler Köy Enstitülerinin ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarında sanat grupları ayrılmıştır.

Tablo 11. Erkek öğrenciler için derslerin dağılımı:

Gruplar (Erkek)	Sınıf 2	Sınıf 3	Sınıf 4	Sınıf 5
1. Demircilik:	8	8	6	6
a) Sıcak ve soğuk demircilik				
b) Nalbantlık	—	—	3	3
c) Motorculuk	3	3	2	2
Toplam	11	11	11	11
2. Dülgerlik:	6	6	7	7
a) Dülgerlik				
b) Marangozluk	3	3	2	2
c) Duvarcılık	2	2	2	2
Toplam	11	11	11	11
3.Yapıcılık	6	6	7	7
a) Yapıcılık				
b) Betonculuk	3	3	2	2
c) Dülgerlik	2	2	2	2
Toplam	11	11	11	11

Kaynak: MFV, (1943: 8).

Kız öğrenciler, 2. Sınıftan itibaren sanat gruplarına ayrılmıştır. Bu sanat grupları içerisinde dikiş-biçki, örgü ve dokumacılık ve ziraat sanatlarından oluşmaktadır.

Tablo 12.Kız öğrenciler için derslerinin dağılımı:

Gruplar (Kız)	Sınıf 2	Sınıf 3	Sınıf 4	Sınıf 5
1. Dikiş-Biçki:	6	6	7	7
a) Dikiş				
b) Örgü ve dokuma	3	3	2	2
b) Ziraat sanatı	2	2	2	2
Toplam	11	11	11	11
2. Örgü ve dokumacılık	6	6	7	7
a) Örgü ve dokuma				
b) Dikiş	3	3	2	2
c) Ziraat sanatları	2	2	2	2
Toplam	11	11	11	11
3.Ziraat sanatları	6	6	7	7
a) Ziraat sanatları				
b) Dikiş	3	3	2	2
c) Örgü ve dokumacılık	2	2	2	2
Toplam	11	11	11	11

Kaynak: MFV, (1943: 9).

Köy enstitülerinde günlük, haftalık, aylık ve mevsimlik çalışma planları uygulanmıştır. Enstitünün özelliği, öğrencilerin bireysel özellikleri, işlerin durumuna göre öğrenciler bu plan göz önünde tutularak kültür, tarım ve meslek dersleri uygulanır (MFV, 1943: 3).

1. Yarım gün esasına göre:

Yarım gün esasında bütün sınıfların yarısı öğleden önce ya da öğleden sonra bilgi derslerine girmiştir. Diğer kalan sınıflar ise bir bölümü tarım bir bölümü de sanat çalışmalarına girmiştir.

2. Bütün gün esasına göre:

Bütün gün esasında bir gün boyunca bütün sınıfların yarısı bilgi derslerine girmiştir. Diğer kalan sınıflar ise bir bölümü tarım bir bölümü de sanat çalışmalarına girmiştir.

3. Hafta esasına göre:

Hafta esasında bütün sınıfların yarısı, bir hafta genel bilgi derslerine, geri kalan sınıfların yarısı tarım yarısı da sanat derslerine girmiştir (MFV, 1943: 3).

Bu uygulama şekilleri bir ders yılında 3 aydan fazla uygulamak tavsiye edilmemiştir. Bu uygulama şekli ihtiyaç halinde uygulanmıştır. Olağanüstü durumlarda ise enstitü bünyesinde alınacak karar ile acil çözülmesi gereken mesele tüm enstitü acil olarak o işi bitirecektir. Günlük çalışma ve dinlenme sürelerine bakıldığında her gün öğleden önce 45 dakikalık 4 ders veya iş saati; öğleden sonra da 45 dakikalık 4 ders saati veya iş saati görmüştür. Her gün 45 dakikalık serbest okuma saati uygulanmıştır. Uyku saati 8,5 saat olarak belirlenmiştir.

3.6. Çoklu Zekâ Temelli Eğitim

Köy Enstitüleri'nde öğrenciler bireysel ve gelişimsel özellikleri dikkate alınarak eğitilmişlerdir. Gelişim odaklı verilen eğitim sistemi içerisinde öğrenciler, ilk önce temel bilgilere donandıktan sonra ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek grupları içerisinde birine yönlendirilmişlerdir (Türkoğlu, 2013: 410).

“Enstitülerde üç yıl öğrenimden sonra çocukların ilgi alanlarını saptamak görevliler için zor olmuyordu. Bu üç yıllık zaman içinde öğrenciler tüm alanlarda kendini deneyerek, kimi yetenek ve ilgilerini amaçlarının ayırmasına varıyordu. Böylece öğretmen ya da sağlık memuru, ebe, tarımcı, teknisyen olmak isteyenlerin, ya da olması uygun görülenlerin durumu kolayca anlaşılıyordu. Çoğu kendileri istekli oluyor, ya da öğretmenler öneriyordu. Bunun dışında öğretmen olacakların da motorculuk, marangozluk vb. konulardan birinde ustalaşmaları sağlanıyordu”(Türkoğlu, 2013: 410).

Köy enstitülerinde öğrenci öğretmenlik ya da sağlık kollarından birini istemiyorsa bu alanlarda başarısız oluyorsa öğretmenlerin aracılığıyla tarım ve teknik alanlarından birine yönlendirme yapılmıştır. Öğrenciler farklı alanlarda usta ve teknisyen olmuşlardır. Bu durum kızlar için de geçerlidir.

Çoklu Zekâ Kuramı ile ilişkilendirdiğimizde köy enstitülerinde verilen eğitimin birebir örtüştüğü görülmektedir. Enstitülerden mezun olan öğretmenler arasından Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü bünyesinde yapılacak bir sınavla; enstitü öğretmeni, bölge müfettişi ve eğitim araştırmacısı yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü’nde 3 yıllık bir program uygulanmıştır.

Özcan Demirel “*Eğitimde Çoklu Zekâ Kuram ve Uygulama*” kitabında Köy Enstitülerinde verilen eğitimi Çoklu Zekâ Kuramı ile ilişkilendirmiştir.

“Köy Enstitüleri, bireyleri sahip oldukları bilgi, beceri ve yeteneklere göre sınıflamak yerine bu boyutların hepsinden yararlanma yoluna gitmiştir. Köy Enstitülerinin ilkeleri incelendiğinde çoklu zekâ kuramında birçok boyut karşımıza çıkmaktadır.

- Eğitim üretime yönelik olmalıdır.
- Eğitim kurumlarında laik ve demokratik eğitim uygulanmalıdır.
- Öğrenciler her aşamada yönetime katılmalıdır.
- Her bireyin başarılı olacağı bir alan olduğuna inanılarak insani harcamayan, bireyleri yetenekleri doğrultusunda başarılı olacakları alanlarda yetiştiren uygulama gerçekleştirilmelidir.
- Ezbere dayalı bilgi biriktirmek anlamına gelen eğitim-öğretim yerine, beğenilmesini değil düşünülmesini öğreten; düşünüp sorgulayan, gerçeği arayan, bilgi üretebilen, ürettiği bilgileri kullanabilen, insan haklarına, evrensel ve ulusal değerlere saygı, bağımsızlıkçı bireyler yetiştirilmelidir.
- Okulsuzluk, öğretmensizlik nedeniyle halkın ve çocukları ileri eğitim görmeleri, böylece bilinçli yurttaş olmaları engellenmemelidir.

- Yetenekli yoksul öğrencilere eğitim olanağı tanınmalıdır.” (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 147).

1943 Köy Enstitüleri Programının Öğretmenlik bilgisi bölümünde amacın çocukların beden ruh özelliklerinin dikkate alınması olduğu vurgulanmıştır. Aynı zamanda bireysel yeteneklerin dikkate alınarak öğrencilerin iş hayatına yarayacak metotlar ile eğitilmeleri vurgulanmıştır (MFV, 1943: 133).

Her enstitünün ziraat ders ve çalışmalarının kendi iklim bölgeleri ve coğrafyası dikkate alınarak dersler düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Örneğin Kars Cılavuz Köy Enstitüsü’nde büyükbaş hayvancılık, Pamukpınar Köy Enstitüsü’nde küçükbaş, Beşikdüzü’nde balıkçılık faaliyetleri yoğun bir şekilde yapılmıştır (Yıldız, 2019).

Köy Enstitüleri programlarına baktığımızda esas program 1943 programıdır. Bu programda teorik ve ezberci bilgiler uygulama derslerinin gerisindedir. 1947 programı ile birtakım değişiklikler yapılmış ama genel özelliğin dışına çıkılmamıştır. Bu iki programın asıl değiştiği ve teorik bir hal aldığı 1953 programıdır. 1953 Programı Köy Enstitüleri felsefesinden uzaklaşmış ezberci konuma gelmiştir. Köy Enstitülerine ilkokulu bitiren çocuklar sınavla alınmıştır. Kız ve erkek ayrımı yapılmıyordu ama bu kural 1950’den sonra değişerek kızlar Kızılçullu ve Beşikdüzü’ne gönderilmiştir.

3.7. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü

Köy Enstitüleri ilk mezunlarını vermesiyle birlikte enstitü içerisinde mezun öğretmenler için teknik eğitici elaman yetiştirilmesine karar verilmiştir. 19 Ekim 1942’ de 327 sayılı yasa ile birlikte Hasanoğlan Köy Enstitüsü Milli Eğitim Bakanlığı emrinde açılmıştır (Yıldız, 2019). Hasanoğlan köyü Ankara’ya 30 km uzaklıkta bir mesafede kurulmuştur. Enstitü Ankara’ya yakın olması sebebi ile çok önemli bir konumda olmuştur. Hasanoğlan Köy Enstitüsü’nün ilk öğrencileri Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü’nü bitirmiş öğrenciler ve İzmir Kızılçullu Köy Enstitüsü bitirmiş öğrencilerden oluşmuştur. 100’ü aşkın gönüllü erkek ve kız öğrenciler 3 yıllık bir eğitime alınmışlardır (Şimşek, 2010: 81). Hasanoğlan Köy Enstitüsünün amacı enstitülere öğretmen, bölge ilköğretim müfettişleri ve gezici başöğretmen yetiştirmektir. Yüksek bölümde güzel sanatlar, hayvan bakımı, kümes hayvancılığı, maden işleri, yapıcılık, tarla ve bahçe ziraatı, zirai işletme ekonomisi, köy ve el sanatları kolları açılmıştır (MFV, 1944: 25).

“Öğrenciler yeteneklerine göre şu kollara ayrılıyordu:

- 1- Güzel Sanatlar (Kız ve erkek öğrenciler)
- 2- Yapıcılık Kolu (erkekler)
- 3- Maden İşleri (erkekler)
- 4- Hayvan Bakımı (erkekler)
- 5- Kümes hayvancılığı (kızlar için)
- 6- Tarla ve Bahçe Ziraatı (erkekler)
- 7- Ev ve El Sanatları (kızlar için)
- 8- Zirai İşletme Ekonomisi (Kız ve erkek öğrenciler için)” (Başaran, 1974: 18).

Yüksek Köy Enstitüsünde dersler alanlarında en iyi derecede olan öğretim üyeleri tarafından verilmiştir. Öğrenciler derslerin dışında yetenek ve ilgi alanlarına göre çevredeki başka eğitim kurumlarında, devlet konservatuarında ve Gazi Eğitim Enstitüsünde dersler almıştır (Gazalcı, 2016: 39). Uzmanlık alanları dışında Sosyoloji, Türk Edebiyatı, Matematik, Coğrafya, Türkiye Cumhuriyeti Demokrasisi, Devrim Tarihi, Batı Edebiyatı, Pedagoji Tarihi, Pedagoji, Yabancı Diller, Psikoloji gibi farklı alanlarda dersler de verilmiştir. Yüksek kısımda öğrenciler kitaplar okumuş, paneller ve konferanslar verilmiş, tiyatro oyunları oynanmış, müzikal gösteriler ve edebi programlar tertip edilmiştir. Geziler çok önemli yer tutmaktadır yaz aylarının gelmesi ile beraber öğrenciler gezilere çıkmıştır. Bu gezilerde uzmanlık alanlarına göre veya önemli tarihi ve doğal turistik alanlara gidilmiştir. Uzmanlık alanlarına göre stajlarda planlanmıştır. Birinci sınıf öğrencileri Köy Enstitüleri bünyesinde öğretmenlik yapmıştır. İkinci sınıflar valilerin görev yerlerinde onların emri dahilinde İlköğretim Müfettişliği yapmıştır. Bu stajların süresi 45 gün olarak belirlenmiştir. Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü 1945 yılında ilk mezunlarını vermiştir. Mezunlar yönetici, müdür, öğretmen ve Bölge İlköğretim Müfettişliği olarak göreve başlamışlardır ve güzel bir izlenim oluşturmuşlardır. 1946 yılından itibaren ülkenin siyasi havası değişmiştir. Bu süreçten itibaren İsmet İnönü siyasi arenada saygınlığını kaybetmeye başlamıştır. Köy Enstitüleri hakkında muhalefet olumsuz ifadeler kullanmış ve bu kurumları Komünizm faaliyeti yapmakla suçlamıştır. Artan suçlamalar ve karalamalar sonucunda Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü kapanmıştır. Bu okullardan mezun olanlar Gezici Başöğretmenlik görevlerine tahsis edilmiştir. Köy Enstitüleri bünyesinde en çok ilgi çeken okul olmuştur. Bu okul bünyesinde ‘*Köy Enstitüsü Dergisi*’ çıkarılmıştır. Anfi tiyatrosu, tarım alanları, derslikleri, uygulama alanları ve burada yetişen öğrenciler alanlarında çok iyi bir seviyede yetişmiştir (Kaplan, 2002: 80-82). Çocukların halk türküleri, mandolin ve saz faaliyetleri

önemli hale gelmiştir. Türk halk müziğinin önemli ismi Aşık Veysel'den ders alınmıştır (Güneri, 2014:117).

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü bünyesinde görev almış bazı önemli isimler; Ruhi Su, Aydın Gür, Malik Aksel, İsmail Hakkı Tonguç, Ulvi Uraz, Dr. Sabahattin Eyyüboğlu, Aşık Veysel, İdil Biret, Suna Kan, Veysel Arseven, Rıfat Ilgaz, Prof. Dr. Hikmet Birand, Prof. Dr. Muhlis Efe, Prof. Dr. Saffet Korkut, Prof. Dr. E.Ziya Karal gibi alanında seçkin öğretim kadrosu bulunmuştur.

Hasanoğlan Yüksek Köy enstitüsü bünyesinden 105 öğrenci mezun olmuştur (Güneri, 2014: 200). 21 öğrenci Güzel Sanatlar bölümü, 12 öğrenci yabancı dil bölümü, 7 öğrenci hayvan bakımı bölümü, 11 öğrenci maden işleri, 17 öğrenci tarla ve bahçe işleri, 3 öğrenci kümes hayvancılığı, 33 öğrenci Tarım İşletmesi bölümünü bitirerek mezun olmuştur. Enstitünün kapatılması sonucunda mezun olamayan öğrenciler ise Tarım okullarına, Kız ve Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Gazi Eğitim Enstitüsüne gönderilmiştir (Kaplan, 2002: 82).

Tablo 13. 1947 Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü kapatılmasına kadar öğrenci sayısı:

1943	129	2	131
1944	196	15	211
1945	185	28	213
1946	178	35	213
Toplam	688	80	768
	Erkek	Kız	

Kaynak: İnan, (1988: 258).

3.8. Köy Enstitülerinin Kapatılması

Köy Enstitüleri 6234 sayılı kanun gereğince 1953 yılında İlköğretim Okulları ile birleştirilmiştir. 15.943 erkek köy öğretmeni ve 1.398 kadın köy öğretmeni olmak üzere toplam 17.341 köy öğretmeni mezun olmuştur. Eğitim kurslarından 1936-1947 yılları arasında toplam 8.675 eğitimci mezun olmuştur. Bunun yanında 1.248 kişi Sağlık bölümünden mezun olmuştur. Reşat Şemsettin Sıralar'ın 1947 yılında Milli Eğitim Bakanı olması ile birlikte programlarda değişikliğe gidilmiştir. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü kapatılmıştır. Enstitülerin öğretmen ve yöneticileri değiştirilmiştir. İsmail Hakkı Tonguç'un görevine son verilmiştir. Eğitim kurslarına son verilerek

kapatılmıştır. Demokrat Partinin iktidara gelmesi ile birlikte Sağlık bölümleri de kapatılmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin bir arada okutulmasına karşı çıkılarak, karma eğitime ara verilmiştir. Kızılçullu ve Beşikdüzü Enstitüleri kızların eğitimine ayrılmıştır (Özel, 1995). Kızılçullu Köy Enstitüsü binası daha önce Amerikan Koleji olarak kullanılıyordu Atatürk bu okulu satın alarak kapattırılmıştır. Bu okul Köy Enstitülerin en gözde okullarından biri olmuştur. Karma eğitime son verildikten sonra kızlar ve erkekler ayrı enstitülere ayrılmıştır. Kızılçullu Köy Enstitüsü kızların okumasına ayrılmış ve bir süre sonra NATO'ya tahsis edilmiştir. Kızılçullu Köy Enstitüsü öğrencileri Bolu ve Trabzon'a gönderilmişlerdir. 1945 yılında Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu çıkması meclis içerisinde önemli bir yer tutan toprak ağaları ve yerelden gelen büyük aşiretleri rahatsız etti üstüne üstlük köylerde Köy Enstitülü öğretmenlerin mezun olup görev alması ile köylüyü bilinçlendirme yoluna gidildiği görülmüştür. Bu süreç içerisinde büyük bir muhalefet ortaya çıkmış oldu. Muhalifler Köy Enstitüleri'nde komünizm propagandası yapıldığını söyleyerek dönemin iktidarı olan Cumhuriyet Halk Partisini köşeye sıkıştırmıştır. İsmet İnönü, siyasi arenada yalnız kalmamak için İsmail Hakkı Tonguç ve Hasan Ali Yücel'i görevden almıştır. Demokrat Parti iktidarı ile Tefik İleri bakan olmuştur bu süreç içerisinde Köy Enstitüleri tamamen kapatılarak Öğretmen Okullarına çevrilmiştir (Başaran, 2000:165-167).

Tablo 14. 1937-1951 Köy Enstitüleri öğretmen ve öğrenci sayısı:

Yıl	Okul	Öğretmenler			Öğrenciler			Mezun		
		Kadın	Erkek	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1937	3	-	-	-	128	-	126	41	-	41
1938	2	24	1	25	325	16	341	52	-	52
1939	4	37	3	40	1074	107	1081	72	-	72
1940	14	188	46	234	5333	438	5771	6	-	6
1941	17	214	80	294	6987	705	7692	103	-	103
1942	17	258	96	354	8834	839	9671	230	24	254
1943	18	292	112	418	11563	1276	12839	1787	124	1911
1944	20	351	138	487	12761	1376	14236	1534	203	1737
1945	20	394	111	505	13068	1396	14464	1284	176	1460
1946	20	407	140	547	12822	1336	14158	1956	156	2110
1947	20	493	149	642	11814	1078	12892	1326	236	1562
1948	21	532	177	709	11255	773	11998	2082	187	2269
1949	21	503	167	600	13251	721	13972	1635	106	1741
1950	21	-	-	772	13586	773	14359	1521	93	1614

Kaynak: Wofford, (1952: 89).

BÖLÜM IV

İLGİLİ YAYINLAR VE ARAŞTIRMALAR

4.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Akademik alanda ilk yerli çalışma 1977 yılında Hüseyin Akyüz’ün “*Türk Eğitiminde Köy Enstitüleri Denemesi Üzerine Bir Araştırma*” doktora tezi olarak hazırladığı çalışmadır. Bu çalışmaya Ulusal Tez Merkezinden ulaşılmış ancak sayfaların bozulmuş olduğu görülmüştür. Bu çalışmayı daha sonra bir başka akademik çalışma takip etmiştir. Bülent Berkol’un 1985 yılına ait “*Köy Enstitülerinin Eğitim Sistemimiz İçindeki Yeri, Önemi ve Fonksiyonları Üzerine Bir Tahlil Denemesi*” isimli yüksek lisans tezidir. Eğitim temeli üzerine kurulan bu çalışmada eğitimin insan yaşamına etkileri yer almıştır. 89 sayfadan oluşan bu çalışma Köy Enstitülerini İslamiyet öncesi Türk eğitim sisteminden Cumhuriyet dönemi sürecini ele almıştır. Köy Enstitülerinin kuruluş süreci de bu çalışmanın içinde yer almıştır. Bu çalışmalar ile birlikte Türkiye’de Köy Enstitüleri hakkında birçok akademik çalışma yapılmıştır.

(Kocabaş, 2004)’ın “Müzik Eğitiminin Çoklu Zekâ Alanlarına Etkisi ve Köy Enstitüleri” adlı çalışması Köy Enstitüleri eğitim-öğretim programlarını literatür taraması yöntemi ile incelemiştir. Çalışmanın genel hatlarına bakıldığında müzik dersinin Köy Enstitüleri için önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Müzik eğitiminin, çoklu zekâ alanları içerisinde yerinin çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Ritmik zekâ dahil olmak üzere diğer zekâ alanları ilişkilendirilmiştir. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi içerisinde müzik eğitime dini ve musiki olarak önem verildiği görülmektedir. Köy Enstitülerinde İsmail Hakkı Tonguç’un müzik eğitime önem verildiği vurgulanmıştır. İlk kez müzik eğitimi ve öğretimi iş eğitimi ve meslek eğitim anlayışına uyarlanmıştır. Yaratıcı ve özgün bir birey olma ifadesi olarak müzik etkinlikleri Köy Enstitülerinin her yerinde aktif olarak uygulanmıştır. Müzik eğitimi içerisinde ilk kez çalgı zorunluluğu getirilmiştir. Sanat eğitiminde bütünlük ve tutarlılık ön plana çıkmıştır. Ezberci eğitim reddedilerek uygulamadan kurama doğru bir yol izlenmiştir. Enstitülerde her türlü müzik aleti bulunmuştur ve öğrencilerin müzik aletlerini kullanmaları desteklenmiştir. Köy Enstitülerinde müzik yeteneği olan öğrenciler Yüksek Köy Enstitüsüne gönderilmiştir. Burada açıkça görülmektedir ki

yetenek temelli bir eğitim olduğu görülmektedir. Enstitü içerisinde müzik diğer ders ve etkinliklerle iç içe kullanılmaktadır. “Usta öğretmenler” uygulaması ile Aşık Veysel gibi Türk Halk Müziğinin önemli simalarından yararlanılmıştır. Müzik eğitim okul içerisinde kalmayarak öğrenci hayatının her anına yansımıştır. Enstitü içerisinde marşlar, türküler eğitimin her aşamasında kendine yer bulmuştur. Ruhi Su, A. Adnan Saygun, Aydın Gül, Kemal İlerici gibi önemli besteciler Köy Enstitülerinde görevlendirilmiştir. Müzik eğitimi bütün öğrenciler zorunlu tutularak herkesin müzik eğitiminden faydalanması sağlanmıştır. Hasanoğlu, Arifiye, Pulur ve diğer enstitülere giden öğrenciler kendi yörelerinin halk oyunlarını ve türkülerini birbirlerine öğretmişlerdir. Köy Enstitülerinde açıkça görülmektedir ki müzik eğitim çoklu zekanın bir parçası olarak verilmektedir.

Çalışmanın sonucu itibarıyla Köy Enstitüsünde verilen eğitim çoklu zekâ temelli olup öğrencinin yeteneğini esas almaktadır. Bireylerde var olan potansiyeli ortaya çıkarma noktasında her türlü maddi ve manevi destek yapılmaktadır. Müziksel zekanın bireyde olan yeteneği ortaya çıkarılması desteklenmiştir. Bu destek ile birlikte öğrenci var olan yeteneğini geliştirerek sanat ve müziğe ilgisi ve başarısı artmıştır.

Aykanat (2008)’ın “Köy Enstitüleri ve Çoklu Zekâ İlişkisi” adını taşıyan araştırmanın amacı İzmir ve Ankara çevresinde yaşayan 96 Köy Enstitüsü mezununa tutum ölçeği uygulanmıştır. “Köy Enstitüleri’nde Yapılan Eğitim-Öğretim Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Bunlardan 14 tanesi çalışmada yer verilmemiştir. Üç alt problemde incelenen çalışmanın bulgularına baktığımızda şöyle özetleyebiliriz:

Köy Enstitülerinde yapılan eğitim-öğretim uygulamaları ve etkinlikleri çoklu zekâ kuramını desteklemektedir. Çoklu zekâ kuramı dönemselsel olarak daha sonra çıkmasına rağmen Köy Enstitülerinde verilen eğitim ile benzerlik göstermektedir. Yapılan araştırma sonucunda bireysel yetenekler çoklu zekâ kuramı temel ilkeleri doğrultusunda desteklenmiştir. Köy Enstitüleri’nde yapılan eğitim-öğretim etkinliklerine yönelik tutumlarında ($p < 0,05$ düzeyinde) anlamlı farklılık bulunmamıştır. Köy Enstitüleri’nde yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinin, çoklu zekâ kuramının bütün boyutları için ortalaması $X:3.66$ ve bazen aralığında yer almaktadır. Köy Enstitüleri’nde yapılan eğitim-öğretim ile çoklu zekâ kuramı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Akademik çalışmaların dışında birçok anı ve inceleme kitapları yayınlanmıştır. Pakize Türkoğlu'nun "*Tonguç ve Enstitüleri*" bu alanda yapılmış en güzel çalışmalardan birisidir. İsmail Hakkı Tonguç'un oğlu Engin Tonguç'un "*Bir Eğitim Devrimcisi İsmail Hakkı Tonguç Yaşamı Öğretisi Eylemi*" adlı kitabı bizzat İsmail Hakkı Tonguç'un arşivinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Niyazi Başaran, Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Talip Apaydın, Ahmet Özgür Türel, Süleyman Edip Balkır gibi birçok isim Köy Enstitüleri üzerine anı ve inceleme eserleri vermişlerdir.

4.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Fay Kirby, "*Türkiye'de Köy Enstitüleri*" adlı doktora tezini Columbia Üniversitesinde hazırlamıştır. Niyazi Berkes tarafından Türkçeye çevrilerek yayınlanmıştır. Tanzimat döneminden Cumhuriyet dönemine kadar Köy Enstitülerine giden süreci ayrıntılı olarak incelemiştir. Köy Enstitüleri alanında yapılan en kapsamlı araştırmalardan birisidir.

BÖLÜM V

YÖNTEM

5.1.Araştırmanın Modeli

Bir araştırmada, araştırma konusunu oluşturan varlıkları, olayları, olguları tanıyabilmek, betimleyebilmek, açıklayabilmek için gerekli bilgileri elde edebilmek amacıyla izlenen sistematik yola yöntem denir. Bilimsel araştırmalarda genellikle tümevarım, tümdengelim, analogi, diyalektik gibi yöntemlerden yararlanılır (Şimşek ve Yıldırım, 2018: 41). Tümevarım yönteminde parçadan bütüne doğru, tümdengelim yönteminde bütünden parçaya doğru analogi yönteminde parçadan parçaya doğru bir yol izlenerek; diyalektik yöntemde ise bir tezin anti tezinden hareket edilerek bir yargıya varılmaya çalışılır (Şimşek ve Yıldırım, 2018: 47).

Pozitif bilimlerin genel ve ortak yöntemi tümevarımdır. Başka bir deyişle bilimsel yöntemdir. Tümevarım yönteminde bir bütünü oluşturan parçaların her biri hakkında elde edilen verilere dayanarak o bütünün tamamı hakkında genellemelere ulaşılmaya çalışılır (Şimşek ve Yıldırım, 2018: 48).

Bu çalışmada tümevarım yöntemi kullanılmıştır. Köy Enstitüleri'nin programı farklı derslerin öğretim programlarından oluşan bir bütün olarak kabul edilmiştir. Her bir dersin öğretim programı teker teker ele alınmış. Çoklu zekâ kuramını oluşturan her biri zekâ türünü etkileyen konuların ve etkinliklerin olup olmadığı araştırılmış, elde edilen bulgulara dayanarak programın tamamı hakkında bir yargıya varılmıştır.

Bunun dışında zekâ da her biri farklı zekâ türü olarak nitelendirilen ve değişik yeteneklerden oluşan bir bütün olarak kabul edilmiştir. Genel olarak zekâ hakkında bir yargıya varabilmek için de tek tek zekâ türlerinden elde edilen verilere dayanmıştır.

Bu araştırmada, tarama tekniği kullanılmış ve doküman incelemesi yapılmıştır.

5.2. Veri Toplama Tekniği

Bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırmalar da en çok kullanılan teknik tarama tekniğidir. Tarama tekniğinin kapsamı çok geniştir. Dolayısıyla çok sayıda veri toplama tekniğini içerir. Anket tekniği, görüşme tekniği, gözlem tekniği bunlar arasında sayılabilir. Anket tekniği veya görüşme tekniği kullanılarak çok sayıda kişiye ulaşılabilir ve betimlemesi yapılacak konu ile ilgili çok ayrıntılı, çok kapsamlı veriler elde edilebilir.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada, anket uygulayabilecek veya görüşme yapabilecek yeterli sayıda Köy Enstitülü mezunu hayatta olmadığı için bu tekniklerden yararlanılamamıştır. Dolayısıyla anket veya mülakat yolu ile veri toplayabilecek bir evren veya örneklem şu an için mevcut değildir. Köy Enstitüleri tarihsel bir olgu olduğu için araştırma konusu ile ilgili veriler toplarken “doküman incelemesi” kullanılmıştır.

Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya doküman incelemesi denir (Cemaloğlu, 2009: 154). Doküman incelemesi iki amaçla yapılır. Bunlar genel tarama ve içerik çözümlemesidir. Genel tarama, araştırmacının araştırdığı konu ile ilgili okuduğu, incelediği literatür taramasını içerir. Ierik zmlemesi ise belli bir kitabın, metnin, belgenin belli özelliklerini sayısallaştırarak belirleme amacıyla yapılan taramadır (Cemaloğlu, 2009: 154). Bu araştırmada doküman incelemesi, içerik zmlemesi yapmak amacıyla değil genel tarama yapmak amacıyla kullanılmıştır, doküman incelemesinde, araştırma konusu ile ilgili veriler toplanırken farklı veri kaynaklarından yararlanır. Kütüphaneler, kitaplıklar, resmi ve özel arşivler bunlar arasında sayılabilir. Buralarda bulunan kitaplar, dergiler, gazeteler, raporlar, yazışmalar, mektuplar, resmî belgeler vb. ayrıntılı bir şekilde incelenerek gerekli veriler toplanabilir. Bu alışma için gerekli olan veriler de bu tür kaynaklardan toplanmıştır.

BÖLÜM VI

BULGULAR

6.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamızın birinci alt problem cümlesi “Köy Enstitülerinin programlarında sözel-dilsel zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?” biçimindeydi. Sözel-dilsel zekâ, bireyin kendi diline en iyi şekilde hâkim olması ve kullanmasıdır. Sözel-dilsel zekâ yeteneğine sahip olanların ikna kabiliyeti yüksektir. Çevresindeki insanların kendi görüş ve düşünceleri ile ikna etme olasılığı yüksektir. Sözel-dilsel zekasını etkili kullanan bireyler sosyal hayatta daha ilgi çekici olurlar. Çevrelerindeki insanlar içerisinde ön plana çıkarak toplumda saygın ve önemli yerlere sahip olurlar. Bu zekâ alanı kuvvetli olan bireyler işiterek, anlayarak, okuyarak, konuşarak başka bireyler ile etkileşime geçerek ve onlarla tartışarak öğrenmeyi gerçekleştirirler (Saban, 2004: 7). Bilgi kaynaklarını doğru ve anlamlı yorumlayarak anlamlı cümleler kurabilirler. Bu zekâ türü ile ilgili olarak programlarda yer alan Türkçe dersi ele alınmış ve incelenmiştir.

Köy Enstitüleri Programları içerisinde Türkçe dersini incelediğimizde 1943 ve 1947 programları 5 yıllık bir döneme yayılmıştır. 1953 Programı ise 6 yıllık bir dönem içerisine alınmıştır. Türkçe dersinde isim değişikliği yapılarak Türk Dili ve Edebiyatı dersi adını almıştır. Aynı zamanda Türk Dili ve Edebiyatı dersi bölümlere ayrılmıştır. Bu bölümlere baktığımızda; okuma, dil bilgisi, kompozisyon, Türk edebiyatı tarihi ve çocuk edebiyatı adı altında verilmiştir. Çocuk edebiyatı dersi Türkiye’de programlara giren ilk ders olmuştur.

1943 Programında Türkçe dersi enstitü felsefesinin temsilcisi olan derstir. Bu derste öğrenciler okuma, yazma, konuşma alanlarında uygulamaya dönük ve teorik olmayan bir anlayışla ders işlemiştir.

Tablo 15. Sözel-dilsel zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri:

Türkçe	1943	1947	1953 (Türk Dili ve Edebiyatı)
1. Sınıf	4	4	5
2. Sınıf	3	4	4
3. Sınıf	3	4	4
4. Sınıf	3	4	4
5. Sınıf	3	4	4
6. Sınıf			2

1947 programında “*Genel Bilgi*” derslerinin haftalık ağırlığı 1. sınıflarda 20; 2. sınıflar için 24; 3. sınıflar için 22; 4. sınıflar için 26; 5. sınıflar için ise 24 saat olarak düzenlenmiştir. Bütün sınıflarda haftada dörder saat Türkçe dersi (tüm programın % 9’u) okutulmuştur (Demircan ve İnandı, 2008: 6).

Tablo 16. Türkçe dersi program içerisinde verilen bölümleri:

Türkçe	Okuma	Dil Bilgisi	Kompozisyon	Türk Edebiyatı Tarihi	Çocuk Edebiyatı
1.Sınıf	3	1	1	—	—
2. Sınıf	2	1	1	—	—
3. Sınıf	2	1	1	—	—
4. Sınıf	1	1	1	1	1
5. Sınıf	1	1	1	1	—
6. Sınıf	—	—	1	—	1

1953 Programında Türkçe dersi ismi değiştirilerek Türk Dili Edebiyatı dersi yapılmıştır.

1943 Köy enstitüleri eğitim programı incelendiğinde sözel dilsel zekaya ait bulgular programda Türkçe öğretiminin mevcut anlama ve anlatma kabiliyeti üzerine kurulmuştur. Bu amaç dikkate alındığı zaman 1947 programı ile aynı çizgide yer almaktadır.

“Türkçe öğretiminin amacı, öğrencilerde doğal olarak bulunan anlama ve anlatma yeteneğini geliştirmektir”(Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 1947: 11).

Türkçe dersinde amaç köylü çocuklarının öğrencilik hayatları sürecinde görecekları eğitimle, anadilinin temel ilkelerine bağlı kalarak temiz bir Türkçe ile konuşması ve okulda çevresiyle iletişim kurduğu zaman kendini anlatabilmesi olarak vurgulanmıştır.

“Maksat şair, muharrir veya hatip yetiştirmek olmadığı gibi bunları yetiştirmek hiçbir öğretmenin elinde de değildir” (MFV, 1943: 10).

Enstitülerde verilen eğitim, köye yarayışlı eleman yetiştirmenin esasları çerçevesinde gelişmektedir. Burada kastedilen öğrencilerin kişisel özellikleridir. Öğrenci bireysel yetenekleri sayesinde edebi yetkinlik kazanabilir. Şair, romancı veya iyi bir hatip olabilmesi için bireysel yetenekleri olması gerekmektedir.

“Talebe enstitüyü bitirirken yaşına ve anlayış seviyesine uygun bir metnin özünü, sözlerini ve değerini anlayabiliyorsa, dilek ve düşüncelerini imlâ, şive ve dilbilgisi hatası yapmaksızın yazı ile veya sözle açık ve tam olarak anlatabiliyorsa okuma, yazma ve konuşmada rastlayacağı zorlukları kendi kendine yenmenin yollarını öğrenmişse, gündelik hayatında okumayı ve yazmayı zevkli bir alışkanlık haline getirmişse, Türkçe öğretimi amacına ulaşmıştır. Bundan ötesini talebenin kişisel kabiliyetine ve çalışmasına bırakmak lâzımdır” (MFV, 1943: 11).

1943 Programında açıkça ifade edilen bir nokta ise öğrencinin mezun olduktan sonra okuma, yazma ve konuşmada kendi duygu ve düşüncelerini Türkçe dersinin kurallarına göre uygulamasıdır. Öğrencinin Türkçe dersi içerisinde daha başarılı bir noktaya gelebilmesi için bireysel yetenekleri ve çalışmalarının ön plana çıkması gerektiği açıkça ifade edilmiştir.

“Öğrencinin anlayışı ve anlatışı üzerinde çalışırken, onun iç hayatına karışmakta; uslanmasına, ruhuna, şahsiyetine, günlük alışkanlıklarına ve zevklerine yeni yön vermekteyiz” (MEB, 1947: 12).

Tablo 17. Köy Enstitülerinde Türkçe öğretimi:

	Ders İçinde	Ders dışında
Okuma	- Ders - Serbest okuma	- Serbest okuma saatleri
Yazma	- Konu verme - Düzeltme	- Bireysel çalışmalar
Konuşma	- Ön hazırlıklı konuşma - Serbest konuşma	- Ön hazırlıklı konuşma - Temsil çalışmaları

Kaynak: Demircan, (1998: 131).

“Bir hikâye, bir seyahat eserini veya başka yazıları türlü çocuk seviyelerine göre basitleştirip karakterlendirerek anlatma (Karakterlendirmekten maksat, çocuğun ilgisini çekecek ayrıntılara belirli hale getirmek, lüzumsuz kısımları uygun şekilde kısaltmak ve ifadeyi çocuk psikolojisine göre ayarlamaktır. Bu konu üzerinde grup çalışmaları yapılacaktır)” (Milli Eğitim Vekaleti [MEV], 1953: 76).

Köy Enstitülerinde öğrencilerin yaşlarına ve gelişimlerine uygun olan metinler seçilmiştir. Bu metinleri öğrencilerle buluşturma sürecinde öğretmenler, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını dikkate almıştır. Türkçe dersinde esneklik ilkesi ön plana çıkmaktadır. 5 yıl boyunca öğretmene ana ilkelere bağlı olarak dersi istediği gibi yönlendirme olanağı verilmiştir.

“Her Türkçe dersinin özel şartlara, imkânlarla, rastlanan zorluklara, talebe seviyesine dersi mevzuuna göre hazırlanması, orijinal bir yaratıcı olması lazımdır” (MFV, 1943: 12).

Türkçe dersi öğrencinin seviyesine ve sınıf içerisinde oluşan özel durumlara göre hazırlanması gerektiği ifade edilmiştir. Klasik eserlerden alınacak metinlerin önemine vurgu yapılmıştır.

“Klâsik eser tercümelerinden bol bol alınacak metinlerin örnek olabilecek bir Türkçe ile yazılmış olmalarına dikkat edilmelidir” (MFV, 1943: 15).

Enstitülerde serbest okuma saati belirlenerek öğrenciler günün 1 saatini kitap okuma ile geçiriyordu. Enstitü bünyesinde Hasan Ali Yücel’in tercüme ettirdiği klasikler bulunuyordu ve öğrencilerin bu klasikleri okumaları teşvik ediliyor, kitap okumaları için serbest okuma saatleri bulunuyordu. Öğrenciler, okuma alışkanlığı ve zevki kazandırmak için okumaya teşvik edilmiştir. Bir yıl içinde öğretmen ve öğrencilerin 24 tane klasik eseri okumaları zorunluluk haline getirilmiştir. 3. Sınıfta okuyan bir öğrencinin en az 23 en fazla 64 kitap okuduğu gözlenmiştir (Tekben, 1962:83). Buradan anlaşılacağı üzere enstitü içerisinde oldukça önemli oranda bir kitap okuma görülmektedir. Bireyin sosyal gruplar içerisinde belli bir statü elde etmesi okudukları ve araştırdıklarına bağlıdır. Bireysel ve toplumsal açıdan belli bir düzeye gelmesi için okuması gerekmektedir. Okuma ise anlayarak ve bilinçli olarak yapılmalıdır. Öğrenci eleştirel okuma yaparak daha önceki okudukları ile yeni okumalar arasında bir bağlantı kurması gerekmektedir (Ersoy ve Kurga, 2017: 91).

Fotoğraf 1. Kitap okuyan enstitülü öğrenciler (Güneri, 2014).

Türkçe dersinde metin temelli okuma çalışması öğrencinin seviyesine uygun olarak seçiliyordu. Önceden hazırlanan sabit metinler ile okuma alışkanlığı kazandırılmaya çalışılıyordu.

“Metin, talebenin anlayış seviyesini pek fazla aşmamak ve enstitünün havasına ve gayesine aykırı olmamak şartıyla her türlü eserden seçilebilir. Talebe seviyesine uygunluk kolaylık demek değildir. Bilâkis metnin talebeyi uğraştırması, düşündürmesi ve ilerde rastlayacağı güçlüklerle alıştırması lazımdır” (MFV, 1943: 14).

“Bir yıl içinde incelenecek metinler önceden ayarlanmış bir nispette değişik ve birbirini tamamlar mahiyette olmalıdır. Bu ayarlama sınıf seviyesi, talebenin eksikleri ve enstitünün özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır” (MFV, 1943: 15).

Klasik sistemin tam tersine öğrenciler metin okumaları esnasında metin dil bilgisi ezberleme ve parça parça okumaktan ziyade anlama, anlatma, düşünme, üzerinde tartışmaya yönelik okuma yapılmıştır. Serbest okuma saatleri, derslerin ve etütlerin dışında gerçekleştiriliyordu. Her enstitü serbest okuma zamanını kendi belirliyor. Kitap seçiminde öğrenciler genellikle istedikleri kitabı okuyorlardı. Önceden seçilmiş olan bir kitap olduğu zaman öğretmen herkese topluca o kitabı okuyordu. Her fırsatta öğrenciler arasında okuma alışkanlığı kazandırılmak için kitap okumalarına fırsat verilmiştir (Türkoğlu, 2013: 267).

“Yukarı sınıflarda serbest okuma saatinde öğretmen talebe ile birlikte değerli bir eser lüzumlu izahlarla iktifa ederek ve talebede zevk ve ilgi uyandırmaya çalışarak okuyabilir” (MFV, 1943: 18).

“Öğretmen enstitü kütüphanesindeki kitapları talebenin seviyesine ve alâkasına göre dağıtmalı, her talebe okuyacağı kitapta nelere dikkat edeceğini, nasıl not alacağını, anlatmalıdır. Talebe okuduğu eseri kısaca hulâsa etmeye, icabında o eser hakkında sözle veya yazı ile fikir yürütmeye alıştırmalıdır. Tavsiye edilecek eserler derslerde bahsedilen meselelerle, talebenin iş ve düşünce hayatı ile ilgili olmalıdır” (MFV, 1943: 19).

1943 Programında öğretmenin, öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun kitaplar belirlemesi ve dağıtması gerektiği ifade edilmiştir. Öğrencinin okuyacağı kitapta nerelere dikkat etmesi ve doğru not almasının önemli olduğu vurgulanmıştır.

Apaydın (2012: 43), “*Köy Enstitüsü Yıllarında*” isimli kitabında okuma faaliyetleri hakkında şu ifadelerde bulunmuştur:

“Okumadan söz açmıştık. Okumanın güzelliğini ilk bize Türkçe öğretmenimiz Aydın Arıkök duyurdu. Derslerde hikâye okurdu. Dokunaklı bir sesi vardı. Dinlerken heyecanlanır kendimizden geçerdik. Hüseyin Rahmi'yi, Ömer Seyfettin'i, Refik Halid'i, Reşat Nuri'yi, Sabahattin Ali'yi, yerli yabancı daha birçok yazarları ta o zaman tanıdık. Başka kitaplarında bulup buluşturur okurduk. Sonradan müdürümüz Rauf Inan, Türkçe öğretmenimiz Tahir Erdem başka kitaplar salık verdiler, başka yazarlar tanıttılar. Kitap özetleme saatlerimiz vardı. Tartışmalı toplantılar yapardık. Kitapları didik didik eder, nedenini, ne demek istediğini arar, fikirleri, duyguları günlük yaşantımıza bağlar, ülkemizin ve içinden çıkıp geldiğimiz köylerin gerçekler ile karşılaştırır, bir şeyleri bir şeylere vurur, anlayışımızı, fikir gelişimimizi kendi çabamızla, kendi ellerimizle yapardık. Olur olmaz yerde, hatta derslerde kitaplardan söz açardık, kitaplar dan örnekler verirdik. Arayıcı ve eleştirici bir us yapısı kazanmaya çalışırdık.”

Tüm enstitülerde büyük bir kitap okuma seferberliği başlamıştı. Öğrenciler her fırsatta kitap okuyordu. Kendi aralarında okudukları kitapları tartışarak önerilerde bulunmuşlardır. Her öğrenci ayda bir kitap okuyup, özetini çıkararak Türkçe öğretmenine vermesi zorunluk haline getirilmiştir. Her hafta bir öğrenciye kura yöntemi ile okuduğu kitabı sınıf ortamında, kitap tanıtımı yaptırılmıştır. Köy enstitülerinde kitap okumak en önemli ödev haline gelmiştir (Şimşek, 2010: 87). Öğretmenler mezun olup görev yerleri olan köylerine giderken enstitü yönetimi tarafından her öğretmene 150 adet kitap verilmiştir (Tonguç, 1970: 241).

“Öğretmen, enstitü kitaplığındaki kitapları, öğrencinin seviyesine ve ilgisine göre dağıtmalı; her öğrenciye, okuyacağı kitapta nelere dikkat edeceğini, nasıl not alacağını anlatmalıdır. Salık verilecek eserler, derslerde sözü geçen meselelerle, öğrencinin iş ve düşünce hayatı ile ilgili olmalıdır” (MEB, 1947: 21).

Enstitü kitaplığındaki kitaplar, öğrenci seviyesi ve ilgisine göre dağıtılması gerektiği ifade edilmiştir. Eserlerin, öğrencinin iş ve düşünce hayatına yakın konular içinden seçilmesi gerektiği önemle vurgulanmıştır.

“Öğrencilere Türk dilini sevdirmek ve türlü konularda okuma zevklerini ve ilgilerini geliştirerek, kelime hazinelerini, yaş ve seviyelerine göre, zenginleştirmek” (MEV, 1953: 64).

1943 öğretim programında derste öğrencilerden yazma konusu istendiğinde öğretmen öncelikle öğrencinin seviyesine uygun yazılar seçmiştir. Divan edebiyatında yer alan dilsel ifadeler yer verilmemiştir. Burada öncelikli amaç öğrenciye doğru, düzgün ve açık bir şekilde yazma becerisi sağlamaktır.

“Yazma çalışmalarında güdülecek amaç talebenin kendi anlayış ve anlatım özelliklerini muhafaza ederek açık düzgün ve özentsiz bir ifade ile yazmalarını sağlamak olmalıdır” (MFV, 1943: 19).

“Seçilecek konular talebeyi gördüğünü olduğu gibi göstermeye, kendini ve etrafını tanıtmaya, duygu ve düşüncelerini aydınlatma, bildiklerini muayyen bir nokta etrafında toplama, dileklerini tam ve açık olarak anlatmaya sevk edecek mahiyette olmalı, talebenin alâka, anlayış ve bilgi seviyesini aşmamalıdır” (MFV, 1943: 20).

Ezberci eğitimin aksine Köy Enstitüleri özgür düşünce ortamlarıdır. Öğretmenin her istediği, öğrencilerle birebir eğitimin verildiği ve onların görüş ve düşüncelerinin alındığı çok programlı bir sistem geliştirilmiştir. Öğrenci derse aktif katılarak ödevin şeklini öğretmenle birlikte tartışmış ve önerilerde bulunmuştur.

“Konu verilirken talebe ile ödevin şekli ve plânı üzerinde münakaşa edilmelidir” (MFV, 1943: 20).

Ders içinde olduğu gibi sistemin en yararlı olduğu noktalardan biride “*Ders Dışı Yazma*” uygulamasıdır. Öğrenci okumada olduğu gibi yazma noktasında da teşvik edilmiştir. Çifteler’de Saffet Çalışır, Keşirtepe’de Mehmet Başaran, Düziçi’inde Osman

Darıcı şiirleri ile ön plana çıkmıştır. Ali Dündar öyküler yazmıştır. Osman Darıcı, Ankara Halkevinin açtığı şiir yarışmasında “*Gençlik Birincisi*” seçilmiştir (Türkoğlu, 2013: 272).

“Her yıl enstitüde türlü yazı neveleri üzerinde müsabakalar tertip edilmelidir” (MFV, 1943: 22).

“Öğretmen ders dışında rehberlik etmeli ve ders içinde yalnız en muvaffak yazılar üzerinde durmalıdır. Serbest yazılarda talebenin şiirden çok hikaye, hatıra, tasvir, icmal gibi nesir nevelerine yönetilmesi daha iyi olur” (MFV, 1943: 22).

Bu çalışmalar ve verilen derslerle çocuklar, kendilerini genç yaşlarda yazın hayatı içerisinde bulmuştur. Bu dönemden itibaren öğrenciler öyküler, şiirler, incelemeler ve romanlar gibi eserler yazmaya başlamışlardır. Yüksek Köy Enstitüsü öğrencilerinin Hasanoğlan’da çıkardığı ‘Köy Enstitüsü Dergisi’ tüm enstitü öğrencilerinin odak merkezi olmuştur. Bu dergi ile öğrenciler yazı, şiir, inceleme vd. alanlarda yazılarını yayınlamıştır.

1947 Programı incelendiğinde aynı uygulamanın geçerli olduğu görülmektedir. Yazma konusu ders içi ve ders dışı olarak ayrılmıştır. 1943 Programı ile aynı amaç ve doğrultuda Türkçe dersi işlenmiştir.

“Bu çalışmalara öğretmen; ders dışında kılavuzluk etmeli ve ders içinde yalnız en başarılı yazılar üzerinde durmalıdır. Serbest yazılarla öğrencinin şiirden çok hikâye, hatıra, tasvir gibi nesir nevelerine yöneltilmesi daha yerinde olur. Öğrenci, hatıra ve mektuplarla hayatını anlatmak alışkanlığını kazanmalıdır. Her yıl enstitüde; türlü yazı neveleri üzerinde yarışma yapılmalıdır” (MEB, 1947: 24).

Öğretmenlerin, öğrencilere yazma konusunda kılavuzluk etmesi gerektiği ifade edilerek ders içinde ve ders dışında başarılı yazılar üzerinde durulması gerektiği ifade edilmiştir.

1953 Programına Türkçe dersi yerine Türk dili ve Edebiyatı dersi konmuştur. İsim değişikliği ile beraber edebiyat dersi teorik hale gelmiştir. Edebiyat tarihi üzerinde geçmişte yazılan ve var olan edebi ürünler üzerinde ders işlenmiştir.

Köy Enstitülerinde öğrencilerinden mezun her 94 öğrenciden bir tanesi yazarlık mesleğini profesyonel hale getirmiştir. Aynı zamanda mezun olan öğretmenler köylerde eğitimsiz kalan köylüleri kitaplarla etkileşim kurmalarını sağlamışlardır (Demircan ve İnandı, 2008: 4)

Köy Enstitülerinin en önemli özelliklerden birisi de hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmadır. Burada amaç öğrencinin kendine has bir üslup ile doğru, düzgün bir Türkçe ile etkili konuşabilmesini sağlamaktır. Bu konuşmalar enstitü içerisinde yapılan tiyatro çalışmalarında ön plana çıkmaktadır. Yapılan piyeslerde doğaçlama yöntemi ile hazırlıksız etkili konuşmalar öğrencinin dilsel gelişimini arttırmıştır. Sözel-dilsel zekanın gelişiminde etkili olmuştur.

“Talebe konuşurken öğretmen ve bütün sınıf görecekları kusur ve meziyetleri not ederler ve konuşma sonunda hem konuşmanın yapılışı hem de konusu üzerinde münakaşa edilir” (MFV, 1943: 22).

Burada ise öğretmen ve öğrencilerin hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalarda öğrencinin hata ve kusurlarını not ederek nerelerde doğru ve yanlış yapıldığı üzerine münakaşa yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

“Bütün derslerde ve çalışmalarda, konuşmaların yeri olmakla beraber, hayatta okuma ve yazma kadar rolü olan bu etkinliğin de çeşitli bir ders çalışma ve konusu olacaktır. Hazırlıklı konuşmalar: Bir öğrenciye belli bir konu üzerinde en az 10 dakikalık bir konuşma hazırlatılır. Öğrenci konuşurken, öğretmen ve bütün sınıf görecekları eksiklik ve ortamları not ederler ve konuşma sonunda hem konuşmanın yapılışı hem de konusu üzerinde tartışılır” (MEB, 1947: 25).

Hazırlıklı konuşmalarla öğrenciden istenilen önceden hazırlamış olduğu konuşmayı sınıf ortamında 10 dakikalık bir süre içerisinde yapmasıdır. Öğretmen ve öğrenciler gördükleri noksanlıkları not alarak eksik ve önerilerini belirtirlerdi. Burada öğrenci kendi hata, eksik veya başarılarını görerek kendisini ona göre düzenleme imkânı bulurdu.

“Serbest konuşma: öğretmen, öğrenciye çeşitli konular üzerinde sorular sorar ve cevaplarını tenkit eder” (MEB, 1947: 25).

Enstitülerde her hafta sonu okuma saatleri, serbest konuşma ve tartışma saatleri düzenleniyordu. Bu toplantılarda öğrenciler; yönetici, öğretmen ve okulun eksikleri hakkında tartışma ve önerilerde bulunurdu. Öğrencilere okul içerisinde her türlü istek ve görüşü birbirine demokratik yolla anlatma ve istekte bulunma imkânı verilmiştir. Mahmut Makal, ‘*Köy Enstitüleri ve Ötesi*’ kitabında anlattığına göre enstitü içerisinde edebiyat saatleri vardı. Haftanın belli günleri akşam veya sabah yeni çıkan edebi kitaplar ve dergiler öğrenciye tanıtılıyordu. Bu kitaplardan bazı bölümler ve hikayeler okunduğunu

ifade etmiştir. Haftada bir gün enstitü içerisinde eğlenceler düzenlenmiştir. Şiirler, şarkılar, tiyatro gösterimleri yapılarak öğrencilerin, eğlenerek öğrenmesinin yolu açılıyordu (Makal, 1979: 55-56).

“Cumartesi geceleri yapılan toplantılarda, öğrencilere çeşitli konular üzerinde ve enstitünün temel etkinliği hakkında münazaralar da yaptırılırdı” (MEB, 1947: 25).

Öğrenciler arasında yabancı dil öğrenme isteği olanlara enstitü yardımcı olarak yetenekli öğrencilere imkanlar sağlamıştır.

“Kendi kendine bir yabancı dili öğrenebilecek yetenekte olan talebeye bunu gerçekleştirme fırsatını vermektir” (MFV, 1943: 111).

Ders içerisinde hikâye anlatma, yazılı kompozisyon yazma, fıkra anlatma, kahramanlara ait menkıbeler anlatma, tartışma yapma, mektup yazma, diyalog yazma, kısa gazete haberleri, gezi notları gibi sözel yetenek geliştirmeye dönük uygulamalar yaptırılmıştır. Türkçe derslerinde öğrencilerin bireysel yetenekleri dikkate alınarak verilen eğitim teorik bilginin arka plana itilmesini sağlamıştır. Hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar, ders dışı okumalar ve serbest okumalar ve ders içi ve ders dışı yazma uygulamaları ile öğrenci Türkçe dersini zevk alarak yapmıştır. Bu uygulama ile bireysel yeteneği olan birçok öğrenci kendisini geliştirmiştir. Bunun sonucu olarak hikâye, şiir, inceleme ve roman yazan birçok öğrenci ortaya çıkmıştır. Öğrenciler enstitü sayesinde sözel-dilsel zekâ alanının “*öğrenci okuma ve yazmayı sever*” ilkesini yerine getirmiştir.

Enstitülerde öğrencilerin sözel-dilsel zekâ gelişimi dikkate alınmıştır. Türkçe dersi içerisinde yapılan eğitim öğretmen odaklı ezberci sistemi kabul etmemiştir. Öğrencilerin bireysel yetenekleri dikkate alınmıştır. Öğrencilere okuma, yazma ve konuşma alanlarına dönük çalışmalar yaptırılmıştır. Okuma kültürü oluşan çocukların sözcük hazneleri gelişmiştir. Sözel hafızaları gelişerek sözcük ve kavramsal imgeler arasında anlamlı ilişkiler kurabilme imkânı verilmiştir. Öğrencilerin bireysel yeteneklerini ortaya çıkarabilecek bütün imkanlar sağlanmıştır. Köy Enstitüleri programı sözel ve dilsel zekâ ile birebir uyumlu bir içerik ve öğretim anlayışı uygulamıştır.

6.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamızın ikinci alt problem cümlesi “Köy Enstitülerinin programlarında mantıksal-matematiksel zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?” biçimindeydi. Mantıksal-matematiksel zekâ bireyin sayılar üzerinde kurduğu hakimiyeti etkili bir şekilde kullanması ve mantık yürütmesidir. Mantıksal-matematiksel zekâ aynı zamanda problem çözme, mantıksal düşünebilme, matematiksel hesap yapabilme, soyut semboller kullanabilme, nesnelere ve durumları analiz edebilme, neden-sonuç ilişkisi kurabilme becerilerinden oluşmaktadır. Nesnelere tanımlama, matematiksel işleri kullanabilme, benzerlik ve farklı durumları ayırt edebilme, sınıflama yapabilme, genelleme, hipotez kurma, analiz edebilme, mantıksal çıkarım ve akıl yürütme gibi konularda başarılıdırlar (Saban, 2004: 8). Bu zekâ türü ile ilgili olarak programlarda yer alan Matematik dersi ele alınmış ve incelenmiştir.

Matematik dersi Köy Enstitüsü Programı içerisinde önemli bir yer kapsamaktadır. 1943 ve 1947 ders yılında Köy Enstitüleri 5 yıllık bir eğitim sürecine yayılmıştır. Bu dönem içerisinde öğrenciler matematik dersini hem ders içi hem de ders dışı etkinliklerde uygulamalı olarak işlemiştir. Öğrenciler matematik dersini sadece derste işlemekle kalmamış diğer dersler ile bağlantılı olarak uygulamışlardır. Örnek vermek gerekirse, arazinin ölçümü tarım dersi ile beraber işlemiştir. Bir yıl içerisinde üretilen mahsulün kilogram cinsi ile ölçülmesi, hesaplanması gibi matematiksel işlem gerektiren işlemlerle beraber uygulanmıştır. 1953 programı teorik derslerin dışında okul çevresindeki alanlarda uygulamalı olarak işlenmiştir.

Tablo 18. Mantıksal-matematiksel zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri

Matematik	1943	1947	1953
1. Sınıf	2	5	4
2. Sınıf	2	3	4
3. Sınıf	2	3	4
4. Sınıf	3	3	3
5. Sınıf	2	—	3
6. Sınıf	—	—	—

Köy Enstitülerinde matematik dersinin amacına baktığımızda öğrenciye günlük işlemler içerisinde problem çözme becerisini kullanabilmesi için gerekli olan matematiksel ifade ve işlem yollarının gösterilmesidir. Burada öğretmen rehber pozisyon geçerek

öğrencileri yönlendirmiş ve kontrol etmiştir. 1943 Programı içerisinde öğretmenin öğrencilere rehber olması gerektiği açıkça ifade edilmektedir.

“Talebede, zaman, uzay ve sayılar arasındaki türlü münasebetler hakkında kesin ve açık fikirler teşekkül etmesine yardım etmek,
Bu fikirlerin en faydalarını uygun iş ve işlemlerle talebenin zihnine yerleştirmek.
Bu suretle elde edilen işlem yapma herkesin çabuk ve doğru olarak her günkü problemlerin çözülmesinde kullanılmasını sağlamak” (MFV, 1943: 77).

Matematik dersi öğrencilerin matematiksel kavramları benimsemesi için enstitü içerisinde uygulamalı olarak işlenmiştir. Burada amaç problemin kendi içerisinde çözülmesidir.

“Öğrenciler hızlı ve doğru olarak matematik işlemlerini yapmasını öğretmiş olan bir öğretmen bunları hayat problemlerini tatbik ettiremezse boş bir iş yapmış olur”(MFV, 1943: 77).

Öğretmen ders içerisinde öğrencilere öğrettiği matematik işlemlerini hayat içerisinde de öğrencilere uygulaması gerektiği ifade edilmektedir. Bunun yanında zihinsel problemlere önem verilmesi gerektiği ifade edilerek öğrencileri derse aktif katılmasının önemine vurgu yapılmıştır.

“Mekanik alıştırmaların amacı, problem çözmektir. Öğretmen bütün öğretim boyunca bu amacı gözden kaçırmamalı ve incelemeye başlayacağı herhangi bir konuda talebenin ilgisini uyanık tutmak için çalışmaya zihinden kolayca bulunabilecek problemlerden başlamalıdır” (MFV, 1943: 78).

Pakize Türkoğlu, ‘*Tonguç ve Köy Enstitüleri*’ kitabında Aksu Köy Enstitüsü’nde geçen bir olayı anlatıyor. İsmail Hakkı Tonguç, bir gün enstitü ziyaretine gelir, pencereden dersliklerin birine bakar ve sinirlenir. Sinirlenmesine neden olan şey ise öğretmenin derste kara tahta başında karenin ne olduğunu anlattığında öğrencilerin uyukladıklarını ve dersten kopuk olduklarını görmesidir. Yanındaki müdüre bunun bir daha böyle olmaması gerektiğini söyleyerek uyarmıştır. Müdüre yağmurlar yağana kadar içerde ders yapılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Matematik dersinin bahçede işlenmesi gerektiğini vurgulayarak problemlerin doğa içerisinde çözülmesini söylemiştir (Türkoğlu, 2013: 275). Alışılmışın dışında bir anlayışla hareket eden ezberci anlayışı reddeden bu anlayış problemlerin iş ve üretim sahalarına girerek öğretilmesini amaçlamıştır.

“Talebeye problemler verilirken enstitünün türlü çalışma alanlarında yapılmakta olan işler göz önünde bulundurulmalı ve konular mümkün olduğu kadar bu işlerden alınmalıdır” (MFV, 1943: 79).

Matematik dersinde öğretmenin öğrencilere problem verirken enstitü içerisinde yapılan faaliyetlerle bağlantılı olması gerektiği ifade edilmektedir.

“Problemler, öğrencinin bilgisi ile orantılı ve onların çözebileceği şekilde olmalıdır. Ders kitabında verilen problemler, güçlüklerine göre sıralanmışlarsa, öğretmen; bu sıralama meselesinin çok titiz davranmalıdır” (MEB, 1947: 96).

Burada Matematik dersinde verilen problemler, öğrencinin bilgisi ve seviyesinde verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

“Kendilerine hayatın her alanında rastlanan problemleri ve durumları nicelik bakımından alışkanlığını kazandırmak. Aritmetiği günlük hayatlarında karşılaştıkları problemleri çözebilmelerini sağlayacak bir düşünme metodu haline getirmek” (MEV, 1953: 183).

Matematikselsel işlemlerin öğrencilerin mantıksal düşünebilmeleri konusunda onlara yardımcı olması gerekmektedir. Mantıklı düşünme öğrencinin zihinsel olarak gelişimin sağlamıştır. Matematik sayesinde mantıksal düşünebilme yetisi öğrencilere aktarılmıştır. Öğrencilere doğru düşünmenin nasıl olacağı ve bunun nasıl kullanılacağı gösterilmiştir.

“Talebeye geometrik şekillerin resimleri ve hesaplarını yapabilme erkesini kazandırmak. Talebenin matematik yolu ile zihinlerini geliştirmek onlara mantık disiplini altında düşünme yeteneğini vermektir” (MFV, 1943: 77).

1943 Köy Enstitüleri Matematik dersinde öğrencilerin zihinlerini geliştirmek için mantık disiplini içerisinde düşünme yeteneği verilmesinin önemi vurgulanmaktadır. 1947 ve 1953 Programlarında da aynı amaç ifade edilmektedir.

“Öğrencilerin, matematik yoluyla zihin yeteneklerini geliştirmek. Onlara, mantık disiplin altında düşünme yeteneğini vermektir” (MEB, 1947: 94).

“Öğrencileri doğru düşünmeye alıştırmak ve onların muhakeme yeteneklerini geliştirmek ” (MEV, 1953: 183).

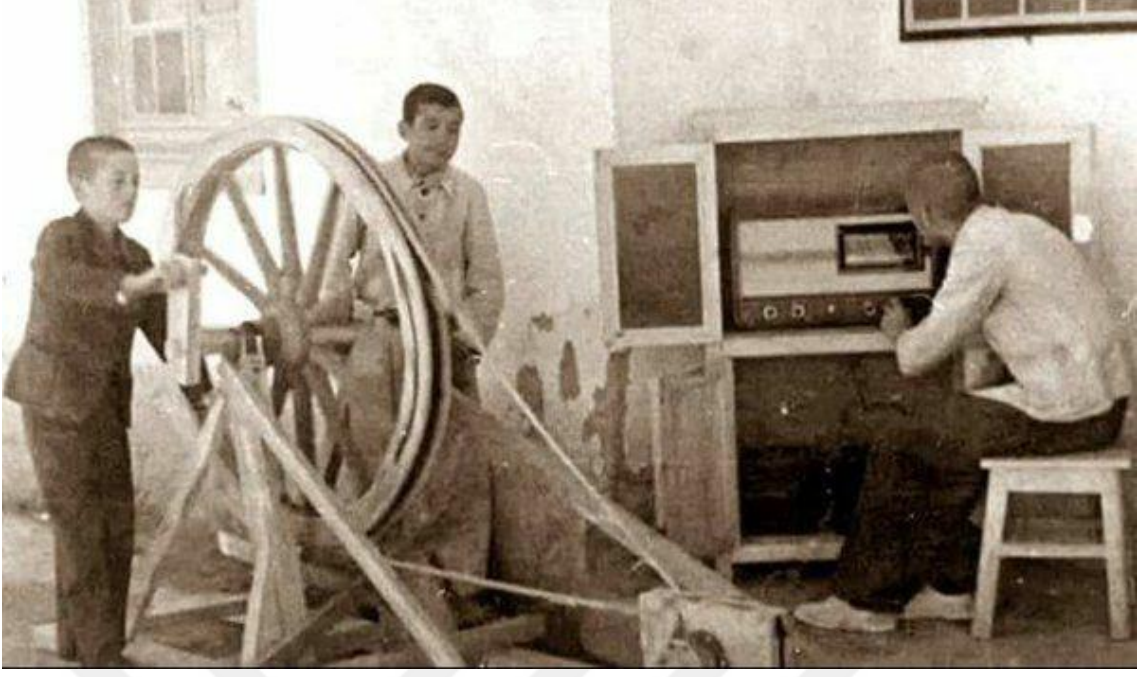
Öğretmen, aritmetik konularını öğrenciye kazandırmak için onların gündelik hayatını incelemesi gerekmektedir. Bu sayede beceri ve alışkanlık gerektiren konularda elinde olan eşyasını daha verimli nasıl kullanılabileceği üstünde durulmuştur.

1953 Programında matematik dersi sınıf içerisindeki alanlardan çıkarak daha büyük alanların ölçülmesi esas alınmıştır. Öğrenciler tahtanın, pencerenin boyunu ölçmekle kalmamış araziye çıkarak yol ve binaların uzunluklarını da ölçmüştür. Burada ki amaç teorik bilgilerin uygulamaya geçirilmesidir. Aritmetik dersinin amacının öğrencilerin çevresinde yaşanan gerçek hayattaki problemleri çözmesidir. Önemli olan burada öğrencilerin bağımsız hareket ederek problem çözme davranışlarını geliştirmeleridir. Öğretmen hayatın içinde aldığı eğitim felsefesi ile öğrencilerin matematiksel işlemleri doğa içerisinde yapmasını teşvik ederek onların sayılarla işlem yapmasını sevdirmeye yol açmıştır. Öğretmen, ödev verirken öğrencilerin yetenek ve gelişim seviyelerini, göz önünde bulundurması gerektiği, programlar içerisinde açık olarak ifade edilmektedir.

“Sınıf dışında yapılmak üzere ödev verilirken, öğrencilerin yetenek ve gelişim seviyelerini göz önünde bulundurmalıdır” (MEV, 1953: 188).

Geometri dersinde öğrencilerin gözlem ve inceleme ile birlikte eşyanın şeklini ve büyüklüğünü inceleyerek gerçek hayatla ilişki kurması ifade edilmektedir. Öğrencilere yaptırılacak araçlar içerisinde tahtadan metre yapımı, fiyat çizelgeleri, saat kadranı, sicim ipinden dekametre, vergi çizelgeleri, şehir planları, demir sac ve diğer cisimlerden geometrik şekillerdir.

Mantıksal-matematiksel zekâya sahip bireyler Fen Bilimleri ve Teknoloji derslerine karşı ilgilidirler. Köy Enstitülerinde öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları fiziksel ve kimyasal olayları gözlem ve deneyler yoluyla kimya ve fizik derslerde uygulamışlardır.

Fotoğraf 2. Köy Enstitüsü öğrencileri kendi yaptıkları radyo sistemi (Güneri, 2014).

Öğrencilerin iş hayatında kullanacağı aletleri, ders içerisinde öğrencilere tanıtarak, aletlerin nasıl kullanılması gerektiği uygulamalı olarak gösterilmiştir. Gözlem ve deneyler yapılarak öğrenciler makine kullanımını, alet yapımını, radyo istasyonu kurma, enstitü içerisinde elektrik aletlerini kullanmışlardır.

1953 Programında matematik dersi içerisinde mantık yürütme konusu Türk dili dersleri ile ilişkilendirilerek anlatılmıştır. Burada süreye de vurgu yapılarak dersin amacının kural ezberleme değil mantıklı düşünmenin nasıl olabileceğini göstermek olduğu vurgulanmıştır. Mantıksal-matematiksel zekâ boyutu doğrultusunda soyut düşünebilme kabiliyetlerini geliştirici etkinlikler yapılmıştır. Neden sonuç ilişkisi kurulması istenmiş muhakeme becerisi kazanılması için çalışılmıştır. Çoklu zekâ alanı boyutunda açık olarak görülmektedir ki öğrenci matematiksel işlemlere alıştırmış ve bu işlemleri enstitü içerisinde uygulama imkânı verilmiştir. Mantıksal düşünme yolları özgür bir düşünce ortamı içerisinde kendisine yer bulmuştur.

6.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamızın üçüncü alt problem cümlesi “Köy Enstitülerinin programlarında görsel-uzamsal zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?” biçimindeydi. Görsel-uzamsal zekâ, dünyayı doğru bir şekilde algılama bir mimar ya da bir ressam gibi edindiği bilgileri değişik şekiller ile yansıtabilme kapasitesidir. Bu zeka alanına sahip bireyler varlıkları, olayları görselleştirerek ya da resimlerle, renklerle çalışarak öğrenirler (Saban, 2004: 9). Bu zekâ türü ile ilgili olarak programlarda yer alan Resim-iş dersi ele alınmış ve incelenmiştir.

İsmail Hakkı Tonguç, kendi alanı olan Resim-iş dersi ile ilgili birçok araştırma ve uygulama imkânı bulmuş birisidir. Öğrenciler üzerinde ilk olarak güzellik algısının geliştirilmesini istemiş ve bununla ilgili enstitü müdürlerin, gönderdiği mektuplarla bilgilendirmiştir. Okulun çevresi ve sınıfların düzenine önem vermiş enstitüde her şeyin bir estetik bir bakış açısı ile düzenlenmesini istemiştir. (Tonguç, 1976).

Tablo 19. Görsel-uzamsal zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri

	1943		1947			1953	
	Resim- iş	El Yazısı	Resim	El Yazısı	İş	Resim- yazı	İş
1. Sınıf	1	2	1	1	—	3	4
2. Sınıf	1	—	1	1	1	4	4
3. Sınıf	1	—	1	1	1	4	4
4. Sınıf	1	—	1	—	1	3	4
5. Sınıf	1	—	1	—	—	3	3
6. Sınıf						3	3

1943 Köy Enstitüleri programına bakıldığında haftada 1 saat Resim-iş dersi verilmiştir. Resim-iş dersi program içerisinde teorik bilgilere az yer vermiş öğretmene uygulamada rehberlik etme sürecinde esneklik tanımıştır. Resim-iş çalışmalarında el becerisi yüksek olan çocuklar teknik derslere seçiliyordu. Öğrencilerin Teknik Resim yapabilmesi için enstitü birinci sınıftan itibaren resim derslerine önem verilmiştir. Öğrenci ilk olarak basit objeler çizmiş ilerleyen zamanlarda daha karmaşık ve zor objeleri çizmesi sağlanmıştır. Böylelikle öğrenciler görsel-uzamsal zekâ alanında görsel detaylarla ilgilenmiştir. Resim yapma ve çizme alışkanlığı kazandırılmak istenmiştir.

“Talebeyi tetkik ve gözlemlerini resim, kroki veya çeşitli gereçleri plastik bir şekle getirmek suretiyle ifade etmeye alıştırmak. Talebede renk ve şekil zevkinin gelişmesine çalışmak” (MFV, 1943: 114).

Öğrencinin renk ve şekil algısını geliştirerek onu gözlem sayesinde uygulamaya aktarmasını sağlamak resim-iş dersinin amaçlarından birisi olmuştur. Resim-iş dersinde konu seçimi hayalden serbest konulu resim çalışmaları, kültür dersleri içeriklerinden alınmış resimler, canlı modeller ve tabiat kaynaklı resim çalışmaları, modelaj ve grafik işleri konularından oluşmuştur. Görsel-uzamsal zekâ boyutu açıkça ifade edilmiştir. Öğrenciler üç boyutlu yapı ve modeller oluşturarak varlıkların görsel imgelerini hatırlatıcı eserler ortaya koymuşlardır. Ayrıca Köy Enstitülerinde 1 saatlik ders dışında öğrencilerin faydalanması bireysel yeteneklerini geliştirmesi için kurslar açılmıştır. Enstitüde öğrencilere; mukavva işleri ve ciltçilik, tahta oymacılığı, fotoğrafçılık, süslemecilik, hayvan ve bitki koleksiyonculuğu, ilkokullar için ders aleti yapma kursları verilmiştir. Fotoğrafçılık kursu ile öğrencilerin enstitü içerisinde ve köylerin fotoğraflarını çekmesi teşvik edilmiştir.

Fotoğraf 3. Açık havada resim dersi (Özel, 1995).

İç süslemeciliği ve heykel çalışmaları gibi dersler de öğrencilere verilmiştir. Bu bölümler daha sonra yüksek bölümde alanlarında uzman hocalar tarafından ders olarak verilmiştir.

“Kurslar bir veya birkaç hafta sürmek ve günün veya haftanın belirli saatlerinde ders gösterilmek üzere bir grup veya sınıf talebesi için açılır. Aynı konuya ait kursun aralıklı zamanlara bölünmesi mümkündür. Belli işlere karşı olağanüstü yetkinlikte görülen çocuklar için özel mahiyette çalışma tedbirleri alınır” (MFV, 1943: 116).

Burada kursların belli bir grup veya bir öğrenci için açılması gerektiği ifade edilerek yeteneği olanlar öğrencilere özel çalışmalar uygulanması ifade edilmektedir.

Haftanın belli gün ve saatlerinde belli bir sınıf ve öğrencilere açılan kurslarda yetenekleri ile ön plana çıkan öğrencilerle özel ilgilenilmiştir. Çoklu zekâ kuramı ile ilişkilendirdiğimizde öğrencide var olan görsel-uzamsal yeteneği açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Burada öğrenci teşvik edilmiş ve desteklenmiştir. Bu alanda başarılı olan öğrenciler sanat derslerinde kendine uygun alanlara yönlendirilmiştir. 1943 programı öğrencinin bireysel yeteneklerine önem vermektedir. Bu okuldan mezun olan yetenekli öğrenciler, ilgili alanlarda Hasanoğlan Köy Enstitüsü bünyesinde öğrenimine devam etmiştir (Gazalcı, 2016: 39).

1947 Köy Enstitüleri Programı ile resim dersi içerik olarak çok fazla bir değişikliğe uğramamıştır. Milli değerlerin ön plana çıkarılması gerektiği vurgulanmıştır ve diğer derslerle bağlantı kurulması istenilmiştir. Program içeriği biraz daha genişletilmiştir. Resim, iş ve el yazısı dersleri olarak ayrı derslere ayrılmıştır. Toplam ders saatlerinde artış gözlenmiştir. 1953 programının Köy Enstitülerinin temel felsefesinden uzaklaştığı görülmektedir. Dersler sınıf ortamı içerisinde yapılmakla birlikte sanat derslerine son verilmiştir.

El yazısı dersinde öğrenciden istenilen davranış derslerde okunaklı ve düzgün şekilde yazı yazmasıdır. Öğrenciyi teknik resim derslerinde düzgün yazabilecek seviyeye ulaştırmaktır. Teknik ders ve çalışmalarda öğrencilere seviyelerine uygun teknik resim yaptırılması amaç edinilmiştir. Her öğrencinin seçtikleri alan içerisinde, yetenekleri dahilinde disiplin ve süreklilik kazandırılması amaçlanmıştır.

“Talebeyi teknik resimlerin yazılarını yazabilecek seviyeye ulaştırmaktır”(MFV, 1943: 112).

Köy Enstitüsü bünyesinde Resim-iş, fotoğrafçılık ve yazı alanlarında öğrencilerde bir bakış açısı ve yetenek olması gerekiyordu. Enstitü bünyesinde okulun güzel ve düzenli olması güzellik algısından geliyordu. Enstitü bünyesinde kızlar; eliş, aplike, oya, nakış ve desenlerle ilgili çalışmalarını sergilerde sunmuşlardır. Resim, eliş, fotoğrafçılık alanlarında başarılı olanlar çevreleri tarafından fark edilmiştir. Yetenekli öğrenciler yüksek bölüme alınmıştır (Kaplan, 2002: 104).

Öğrenciler teknik alanlarda bireysel yetenekleri esas alınarak sanat kollarından bir tanesine yönlendirilmiştir. Bu alanda basitten zora doğru bir anlayışla hareket edilmiştir (Kaplan, 2002: 116). Öğrenciler üç boyutlu nesnelere tasarlayarak heykel, grafik, özel baskılar, hayali ve doğadan resim çalışmaları yaparak kendilerini geliştirmişlerdir. Süslemecilik, oymacılık, enstitü eşyalarının yapımı ve benzer malzeme üretimi noktasında yaratıcılık ve yeteneklerini üretime dönüştürmüşlerdir (Uz, 2008: 98). Öğrenciler sanat derslerinde farklı bölümlere ayrılmışlardır. Erkek öğrenciler yapıcılık, dülgercilik, demircilik, fotoğrafçılık ve boyacılık bölümlerinden birine ayrılmıştır. Kızların ise biçki, dikiş, nakış ve dokumacılık bölümlerinden bir tanesini seçmesi istenilmiştir. Yapıcılık dersi görsel-uzamsal zekâ ile birebir ilişkilidir. Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü bahçesinde Atatürk, İnönü, Namık Kemal, Mithat Paşa, Mehmet Akif, Barbaros Hayrettin Paşa, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Selim gibi önemli Türk devlet ve düşün adamlarının büstleri öğrenci ve öğretmenlerin emekleri ile yapılmıştır (Güneri, 2014: 188). Yapıcılık dersi bedensel-kinestetik zekâ ile iç içedir. Bu bölümde öğrenciler hem fiziksel yeteneklerini kullanmışlar hem de görsel zekalarını kullanmışlardır. Bir binanın nasıl yapılacağı hakkında bilgi, tasarlanması, inşaat sürecinde estetik değerlerin görsel olarak ifade edilmesi zekâ alanlarının iç içe olduğunu göstermektedir.

6.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamızın dördüncü alt problem cümlesi “Köy Enstitülerinin programlarında müzikal-ritmik zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?” biçimindeydi. Müzikal-ritmik zekâ, bir bireyin şarkıcı, besteci

veya müzisyen gibi müziksel formlarını algılaması ayırt etmesi ve ifade edebilmesi yeteneğidir. Bireyin bir olayın oluş biçimini, müziksel olarak algılaması, yorumlaması ve iletişimde bulunması olarak ifade edilmektedir (Saban, 2004: 10). Müzikal-ritmik zekânın ön plana çıktığı eylemlere baktığımızda ise bir müzik aleti çalmak, şarkı söylemek, çevresindeki sesleri dinleyerek ritim tutmak örnek gösterilebilir. Bu zekâ türü ile ilgili olarak programlarda yer alan Müzik dersi ele alınmış ve incelenmiştir.

“Müzik parçalarını dinleme ve notaya uygun olarak teganni etme, bir alet yardımıyla çalma, yeteneğini geliştirmek”(MFV, 1943)

1943 Köy Enstitüleri Programında müzik eğitimi öğrencinin seviyesini dikkate alarak yapılmıştır. Müzik dersinin amaçlarından birisi öğrencinin bir alet yardımıyla yeteneğini geliştirmesidir. Müzik dersine haftalık ve yıllık bazda bakıldığında 5 yılda okutulan dersler arasında toplam 460 saatlik bir dilimi oluşturmuştur. Bu oran enstitü dersleri içerisinde Türkçe ve matematik dersinden sonra gelmektedir. 1947 Programında Müzik dersinde genel anlamda bir değişiklik olmamıştır. Program enstitü felsefesiyle uyumludur. Ders saatlerinde azalma görülmüştür. 1953 Programı için aynı şeyi söyleyemeyiz. Bu programda esneklik katı bir hal alarak öğrenci daha kısıtlı bir müzik ortamı içerisine girmiştir. Ders saatlerinin artmış olması öğrencilerin dönemin eğitim anlayışı ve yöneticilerinin elinde ezberci bir eğitimle yetiştirilmelerine yol açmıştır.

Tablo 20. Müzikal-ritmik zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri

Müzik	1943	1947	1953
1. Sınıf	2	2	2
2. Sınıf	2	2	2
3. Sınıf	2	1	2
4. Sınıf	2	2	2
5. Sınıf	2	1	2
6. Sınıf			2

İsmail Hakkı Tonguç (1976: 49), “*Mektuplarla Köy Enstitüsü Yılları*” adlı kitabında müzik dersi ile ilgili şunları ifade etmiştir:

“Bu bakımdan her enstitüde başta radyo olmak üzere gramofon, mandolin, ağız armoniği, akordeon, davul, zurna, kaval gibi müzik aletlerinin bulunmaları şarttır. Bunların mubayaaları ve tedariki için hiçbir şey esirgenmemelidir. Çabuk bozulan aletlerin yeniden tedarikleri müşkül olduğu için, bu gibi aletleri iki, üç hatta dört tane bulundurmamak yolu tutulmalıdır. Kaval, ağız armoniği gibi ucuz, tedariki mümkün ve çocukların

kendi kendilerine kaldıkları zaman da çalmayı öğrenebilecekleri aletler çok miktarda alınmalı ve talebeye serbestçe dağıtılmalıdır. Her türlü müzik faaliyeti müessesenin her tarafında serbest olmalıdır. Nöbetçi talebe grupları işlerini bitirince veya bir işten serbest kalan talebe kümeleri, münferit çocuklar enstitünün binalarının içinde, dışında, tarla kenarlarında, bahçelerde, ahırlarda, yollarda gelip gitmelerde bir müzik aleti çalmakta veya teganni etmekte tamamen serbest bırakılmalıdır.”

Burada enstitü temel felsefesi her türlü müzik aletini bulundurup, öğrenciyi destekleyerek müzik zevkinin enstitünün bütün faaliyetleri içerisinde desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Enstitüde esneklik ilkesi göz önüne alınarak yapılan bu işlem öğrencinin serbestçe müzikle uğraşması teşvik edilmiştir. Öğrenciye kara tahta önünde kapalı duvarlar içerisinde müzikal terimleri ezber yoluyla vermek yerine, öğrenci odaklı bir eğitimle doğrudan notalar günlük yaşamda öğrencilerin müzik aletiyle buluşmasıyla öğretilmiştir (Türkoğlu, 2013: 302).

Fotoğraf 4. Köy Enstitülerinde müzik eğitimi (Özel, 1995).

Müzik dersinin amaçlarından bir tanesi ise öğrencinin müzikle meşgul olarak, boş zamanlarını güzel geçirmesidir. Her öğrencinin en az bir tane müzik aleti çalması zorunlu tutulmuştur. Diğer ders çalışmalarında da öğrencinin bu yeteneğini ön plana çıkarılması için teşvik edilmiştir. Tarım dersinde veya sanat derslerinde de müzik iç içe olmuştur. Müzik dersi bir bütün halinde alınmış ilk sınıflardan itibaren öğrencinin gelişimine ve seviyesine bakılarak nota ve saz çalma beraber yürütülmüştür. Ders içerisinde olduğu kadar öğrenciye ders dışında da türkü söylemesi, saz çalması ve diğer aletleri kullanması fırsatı verilmiştir. Enstitülerde batı müziği ve Türk müziği bir arada verilmiştir. Öğrenci kendi yöresinin türkülerini öğreniyor ve söylüyordu (Kirby, 2018: 359).

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü bünyesinde 250 mandolin, 37 bağlama, 8 akordeon, 55 keman, 2 piyano, 3 davul, 160 plak, 1 pikap, 3 radyo, 1 metronom bulunmuştur (Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, 2001:88). Her sabah öğrenciler 20'şer dakika boyunca güne müzikle başlıyorlardı. Enstitülerde öğrenciler çalışmalara gittiklerinde, gezilerde, okul içinde ve dışında yürüyüşlerde marşlar ve türküler söylüyorlardı. Bu marşlar arasında Ziraat Marşı Köy Enstitülerinin temel marşı haline gelmiştir. Yöresel oyunlara önem verilmiştir. Müzik eşliğinde zeybekler, halaylar, barlar, horonlar oynanmıştır.

Ders içerisinde olduğu kadar derslerden sonra da kendisini geliştirmek isteyen yetenekli öğrenciler için özel kurslar açılmıştır. Müzikal-Ritmik zekâ açısından bu uygulamaya baktığımızda öğrencinin ilgi ve yetenekleri açığa çıkarılmıştır. Bunun sonucunda da özel kurslar yoluyla gelişimi sağlanmıştır. Enstitü bünyesinde yetenekleri ön plana çıkan öğrenciler Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde güzel sanatlar bölümünde eğitimlerine devam etmiştir. Müzik derslerinde mandolin ve akordeon müzik aletleri arasında önü çekmektedir. Bunların dışında bağlama, saz ve cura gelmektedir. Ülkemize ait pek çok sanatçı da enstitülerde ders vermiştir. Bu isimler arasında Aşık Veysel, Ruhi Su, Faik Canselen, Aydın Gün, Ahmet Adnan Saygun gibi önemli isimler vardır. Enstitülerin her birinde kendi bünyelerinde oluşturdukları orkestraları, koroları ve bando takımları vardır (Türkoğlu, 2013: 304).

Tonguç enstitülerde çocukların derslerinden ve sanat çalışmalarından arda kalan zamanlarda enstitü içerisinde eğlenceler düzenlenmesini istemiştir. Bu eğlence ortamı

için gerekli olan müzikal aletlerin her zaman hazır bulundurulmasını istemiştir. Her 15 günde bir yapılan bu eğlenceler içerisinde radyo, gramofon, akordeon, davul, zurna, mandolin, kaval, ağız armoniği gibi müzik aletlerinin bulundurulmasını istemiştir. Bu etkinlikler ile öğrencilerin müzikle iç içe kalmasını sağlanmıştır. Bunun sonucunda öğrencilerde müzik derslerine karşı bir ilgi oluşmuştur (Tonguç, 1976: 49). Öğrenci müzikle sadece sınıf ortamında kalmamış enstitü faaliyetleri içerisinde de müzikal-ritmik etki alanına girmiştir. Bu etkinliklerde yetenekli öğrenciler kendilerini kanıtlama fırsatını bulmuştur. Enstitülerde tertip edilen bu eğlenceler müzikal-ritmik zekanın ortaya çıkarılmasında yol oynamıştır. Enstitü temel anlayışı doğrultusunda öğrenciler her alanda müzikle iç içe olmuştur. Müzik aletlerinden faydalanarak müzik dersini severek ve isteyerek yapmıştır. Çoklu zekâ alanları içerisinde müzikal-ritmik zekâ çok açık bir şekilde yer bulmuştur.

6.5 Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamızın beşinci alt problem cümlesi “Köy Enstitülerinin programlarında bedensel-kinestetik zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?” biçimindeydi. Bedensel-kinestetik zekâ bireyin duygu ve düşüncelerini ifade ederken veya problemleri çözerken bedeni kullanabilme yeteneği ile ilgilidir. Bir ürün meydana getirme sürecinde veya problemin çözülme aşamasında vücudun belli bir bölümü veya bütün kısmını vücut kasları ile belli bir alanda kullanabilme yeteneğidir. Bedensel-kinestetik zekâ denge, güç, koordinasyon, hız gibi fiziksel yeteneklerin bir arada işlenmesi ile oluşan devinimsel özel becerilerden oluşur (Saban, 2004: 11). Bu zekâ türü ile ilgili olarak programlarda yer alan “*Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar*” dersi ele alınmıştır. Bunun yanında enstitüde yetenekli öğrencilerin yapmış olduğu tiyatro ve heykeltıraşlık alanında yapılan uygulamalar da ele alınmış ve incelenmiştir.

1943 Köy Enstitüleri Programları içerisinde ‘*Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar*’ dersi öğrencinin daha serbest davrandığı, etkinlik ve faaliyetlerde öğretmenlere fırsat tanındığı ve programın çok çeşitli olmasından dolayı bedensel-kinestetik zekâyı en çok kapsayan program olmuştur. Bunun yanında bu zekâ alanı ile ilişkili olan ama ders olarak değil kültür sanat faaliyeti olarak verilen Tiyatro çalışmaları da enstitü içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. 1947 Programında genel anlayışın dışına çıkmamıştır. Bununla beraber beden eğitim teknik bilgileri de program içerisine girmiştir. Sabah jimnastiği 15 dakikaya indirilmiştir (MEB, 1947: 170).

1953 Programında önemli değişikler olmuştur. 1943 ve 1947 Programında ‘*Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar*’ dersi isim değişikliğine uğrayarak 1953 Programında “*Beden Eğitimi*” ismini almıştır. 1953 Programında sabah jimnastiğine 15 dakikalık bir süre ayrılmıştır. Program içeriği daha detaylı planlanmıştır. Burada ders planlarının hazırlanma sürecinde öğrencilerin seviyeleri ve yeteneklerinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır (MEV, 1953: 237).

“Beden eğitimi çalışmalarında prensip, her çocuğun aynı seviyede değil, her birinin kendi yeteneklerine göre gelişmelerini sağlamaktır. Bunun için yaptıkları hareketlerin değerlendirilmesinde yaş, yapı ve yetenek ayrılıkları ve özellikleri göz önünde tutularak Vekaletçe hazırlanıp 11 Nisan 1949 tarih ve 533 sayılı Tebliğler Dergisinde 2472 sıra numarası ile yayımlanma esaslarına göre hareket edilmelidir.” (MEV, 1953: 237).

Her öğrenci kendi seviyesi ve yeteneğine uygun olarak ifadesi açık olarak Bedensel-kinestetik zekâya vurgu yapmaktadır. Yapılan etkinlik ve uygulamalar bedensel-kinestetik alanla doğru orantılı olduğunu göstermiştir. Ders dışı faaliyetler içerisinde enstitü öğrencileri “Okul Oyun Yuvaları ve Spor Yurtları” adı altında çalışmalar yapmıştır. İzcilik faaliyetlerine önem verilmiştir. Yetenekli öğrencilere ilgili alanlarda seçecekleri; güreş, atletizm, bisiklet, motosiklet, yüzme, atıcılık, binicilik, kayak gibi kursların verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (MEV, 1953: 259).

Tablo 21. Bedensel-kinestetik zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri:

Beden Eğitimi	1943 (Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar)	1947 (Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar)	1953 (Beden Eğitimi)
1. Sınıf	1	1	2
2. Sınıf	1	1	2
3. Sınıf	1	1	2
4. Sınıf	1	1	2
5. Sınıf	—	1	2
6. Sınıf			2

1943 Programında öğrencilerin gözü pek, çevik, çevrelerine duyarlı, bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Spor faaliyetleri ile öğrencilerin bedenlerini geliştirmek düzgün ve sağlıklı bir vücut oluşturulmak amaç edilmiştir. Beden eğitim ve ulusal oyunlar dersi, jimnastik, spor ve oyun olarak 3 bölüme ayrılmıştır.

Sabah jimnastiği her sabah yarım saati geçmemek şartıyla bütün enstitü öğrencilerine yaptırılmıştır. Sabah jimnastiğinde davul, zurna, akordeon gibi algılar ile oyunlar oynadıktan sonra derslere girilmiştir (Türkoğlu, 2013: 312). Enstitülerde işbaşı zeybek havası ile yapılıyordu. Her sabah erkenden kalkan çocuklar okulun n tarafındaki alanda toplanarak kız ve erkeklerin oluşturduğu bir ortamla halk oyunları oynuyorlar ve böylece güne bedensel olarak daha hareketli başlıyorlardı (Dündar, 2011: 39). Beden eğitimi bölümünde ise sportif faaliyetler arasında kısa, uzun, orta ve bayrak koşuları, voleybol, masa tenisi, futbol, basketbol, glle atma, atıcılık, kızak, kayak, yürüyüş, dağcılık, izcilik, güreş, motosiklet kullanma, binicilik gibi spor sınıfları yer almaktadır (MFV, 1943: 118). Denize yakın olan enstitülerde ise öğrencilere yüzme eğitimi verilmiştir (Kirby, 2018: 324). Hasanoğlan Köy Enstitüsü içerisinde 170 tane kayak takımı bulunmaktadır. (Türkoğlu, 2013: 316). Ayrıca enstitülerde kız ve erkekler binicilik eğitimi almıştır. Sporun her türlü alanında öğrenciler programın sınırlarını açarak eğitim almıştır. Bu eğitimler cumartesi ve pazar günleri de yoğun olarak yapılmıştır.

Fotoğraf 5. Kars Cılavuz ğrencileri kayak eğitiminde (zel, 1995).

1943 Programı içerisinde atletizm alanında özel başarı gösteren öğrenciler üçüncü sınıftan itibaren teknik konular üzerinde eğitimine devam edecektir ifadesi yer almaktadır. Bunun bedensel-kinestetik zekâ alanı ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu sportif alanlar içerisinde futbol ve hentbol gibi alanlar enstitü son sınıfında verilmiştir (MFV, 1943: 118). Türkoğlu (2013: 316), Hasanoğlan Köy Enstitüsünde erkeklerin dışında kızların da oluşturduğu bir futbol takımının kurulduğunu ifade etmiştir.

Fotoğraf 6. Kepirtepe öğrencileri halk oyunları çalışmalarında (Özel, 1995).

Ulusal oyunlar beden eğitim derslerin en önemli bölümlerinden birisidir. Enstitü programının özgün yanlarından birisi olmuştur. Enstitü çevresinde köylerde ulusal oyunlar öğrencilere öğretilcektir. Öğrencinin eğlence ortamı içerisinde zevk ve heyecan kazanması amaçlanmıştır. Enstitü çevresindeki yörelerin oyunlarına öncelik verilerek ulusal alanda tüm oyunlar öğrencilere öğretilmiştir. Egenin zeybekleri, Beşikdüzü'nün horonu, Pamukpınar'ın Sivas Halayı, Erzurum'un Barı gibi oyunlar bölge sınırı tanımaksızın öğrencilere öğretilmiştir (Türkoğlu, 2013: 316).

Köy Enstitüsünün özgün yanlarından bir tanesi de “*Enstitü Bölge Yarışları*” dır. Bu yarışlar iki yılda bir enstitü bölgesine giren köy okullarındaki öğretmen ve öğrencilerin enstitü içerisinde yapılacak bir yarış tertip etmesi üzerine kurulmuştur. Bu kurumlar enstitüde bir sergi açarak ziraat, kültür ve teknik sanatlarda ortaya çıkardıkları ürünleri sergilemişlerdir. Eğlence bölümünde ise spor, müzik ve ulusal oyunlar alanlarında yarışmalar yapılmıştır (MFV, 1943: 120-121).

Enstitülerde Tiyatro önemli bir yer tutmaktadır. 1943 Programının, Türkçe dersi içerisinde, konuşma bölümünde yer alan temsil çalışmaları için her sınıfta ayrı ayrı piyesler oynanması gerektiği ifade edilmiştir. Öğrencilere klasik piyesler içerisinde oyunların seçmeleri istenmiştir. Öğrencilerin bu çalışmalarda psikolojik karakterlere yönlendirilmesi tavsiye edilmiştir. Asıl amacın aktör yetiştirmek olmadığı öğrenciler üzerinde bir sanat kültürü oluşturulmak istendiği ifade edilmiştir (MFV, 1943: 23). 1947 Programında içerik ve uygulama bağlamından önemli bir değişiklik yoktur. 1953 Programı içerisinde tiyatro eğitimi serbest çalışmalar bölümüne alınmıştır. Bu alanda “*okulda dramatisasyon*” kursu adı altında verilmiştir (MEV, 1953: 355).

Fotoğraf 7. Yüksek Köy Enstitüsü öğrencileri Gogol'un "Bir Evlenme" adlı Tiyatro oyunu oynarken (Özel, 1995).

Enstitülerde öğrenciler daha önce köyde gördükleri köy seyirlik oyunlarını ve orta oyunlarını kendi aralarında oynamaya başlamıştır. Öğrenciler enstitülerde modern tiyatro ile tanışmışlar ve benimsemişlerdir. Yüksek Köy Enstitüsü bünyesinde bulunan önemli isimlerden ders alma imkanına sahiptiler. Bu isimler arasında Ulvi Araz, Cüneyt Gökçer, Mahir Canova, Alman tiyatrocusu Carl Ebert gibi öğretmenler güzel sanatlar koluyla ciddi şekilde ilgilenmişlerdir (Türkoğlu, 2013: 308). Hasanoğlu Köy Enstitülerinde öğrenciler açık hava tiyatrosunu kendi elleriyle yapmışlardır. 1945 yılında Ankara Konservatuvarı Tiyatro bölümü, Hasanoğlu'nun açık hava tiyatrosu alanında Amerikalı yazar Wilder'in 'Bizim Kent' oyununu enstitü öğrencilerinin önünde oynamıştır. Birkaç hafta sonra enstitü öğrencilerinin 4/A tiyatro kolu bu oyunu 'Bizim Köy' adı altında sergilemiştir (Makal, 1979: 47). Köy Enstitülerinde birçok önemli oyun sergilenmiştir. Moliere'in 'Zoraki Tabip', ve 'Kibarlık Budalası' Gogol'dan 'Müfettiş' Shakespeare'den 'Bir Yaz Gecesi Rüyası' Çehov'dan 'Teklif', Sophekles'ten 'Kral Oidipus' oyunları oynanmıştır (Makal, 1979: 42). Bunun dışında birçok yerli yabancı oyun oynanmıştır.

Heykeltıraşlık bedensel-kinestetik alanla ilgili olduğu kadar görsel-uzamsal zekâ ile de bağlantılıdır. Hasanoğlu Yüksek Köy enstitüsü bahçesi alanında birçok heykel bulunmaktadır. Bu heykeller içerisinde Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Namık Kemal, Mithat Paşa, Mehmet Akif, Barbaros Hayrettin Paşa, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Selim, Mimar Sinan gibi önemli Türk devlet ve düşün adamlarının büstleri öğrenci ve öğretmenlerin emekleri ile yapılmıştır (Güneri, 2014: 188). Öğrenciler Güzel Sanatlar koluna bireysel yetenekleri doğrultusunda seçilmişlerdir.

Bedensel-kinestetik zekâ alanına genel anlamda baktığımızda; öğrenciler, bedenlerini kullanabilme ve yeteneklerini ortaya çıkarabilme noktasında desteklenmiştir. Sportif faaliyetlerde öğrenciler kendilerini kanıtlama imkanını ortaya koymuşlardır. Öğrenciler el becerilerini voleybol, masa tenisi ve heykeltıraşlık gibi alanlarda ortaya çıkarmıştır. Ulusal oyunlar içerisinde öğrenciler halay, zeybek ve horon gibi oyunlarda devinimsel nitelikte etkinliklerin içerisinde bulunmuşlardır. Jimnastik ve spor etkinlikleri ile öğrenci hareketli bir ortam içerisine girmiştir. Tiyatro eğitimi enstitülerde açık olarak desteklenmiştir. Yetenekli öğrenciler kendilerine verilen tiyatro eğitimi ile duygularını ifade etme şansı elde etmişlerdir. Jest, mimik, el ve kol hareketleri ile öğrenci durağanlıktan kurtulmuş hareketli bir davranış değişikliği oluşturmuştur. Köy

Enstitülerinde bedensel-kinestetik zekâ açık olarak desteklenmiştir. Öğrencilere özgür bir ortam sunulması onların seviye ve ilgileri dikkate alınmıştır.

6.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamızın altıncı alt problem cümlesi “Köy Enstitülerinin programlarında sosyal-kişilerarası zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?” biçimindeydi. Sosyal-kişilerarası zekâ, bireyin insanların duygularını, isteklerini, ihtiyaçlarını anlama ve bu insanlarla etkili iletişim kurabilme yeteneğidir. Sosyal-kişilerarası zekâsı güçlü olan bireyler çevrelerindeki insanlarla iletişim kurmayı severler. Liderlik özellikleri gelişmiştir. İnsanları anlamayı, yönetmeyi, düzenlemeyi iletişim kurmayı severler (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 38). Bu zekâ türü ile ilgili olarak programlarda yer alan Yurttaşlık Bilgisi dersi ele alınmış ve incelenmiştir.

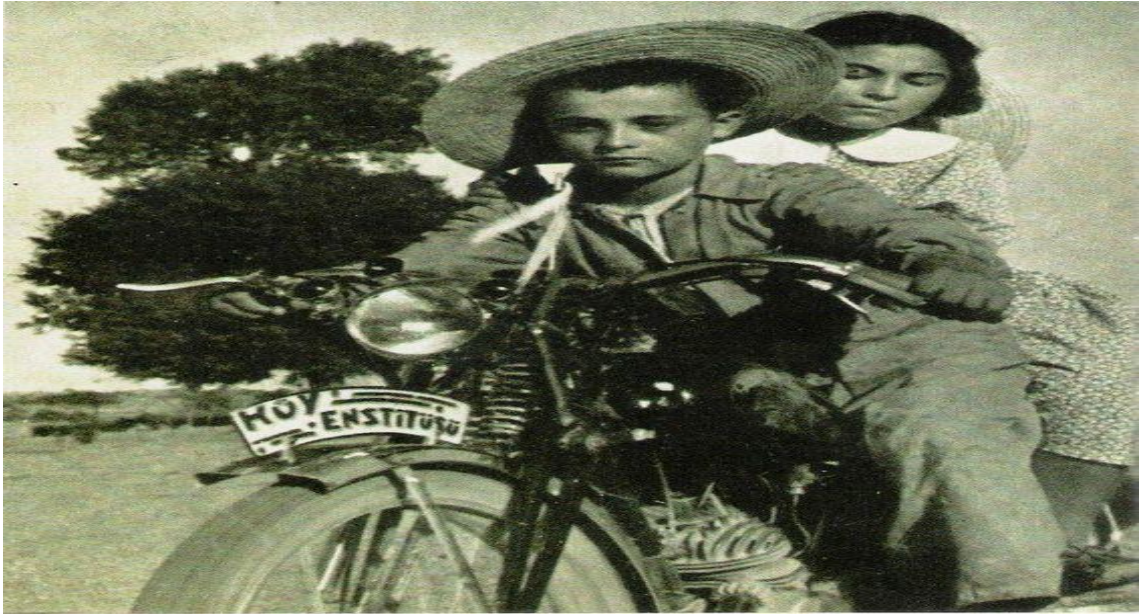
Köy enstitülerinin 1943 Programı içerisinde yer alan “Yurttaşlık Bilgisi” dersinde öğrencilere hak ve sorumluluklar kazandırılması amaçlanmıştır. Ayrıca “Öğretmenlik Bilgisi” içerisinde “Toplumbilim” dersi içerisinde sosyal-kişilerarası zekânın temel ilkeleri açık olarak verilmiştir. Sosyal ilişkilerin nasıl etkili ve düzenli kurulması gerektiği öğrencilere verilmiştir. Sosyal-kişilerarası zekânın temel anlamda derslerin içerisinde ortak olan bir yapısı vardır. Öğrenciler kültür, tarım ve sanat dersleri içerisinde her türlü ders içi ve ders dışı etkinliklerde bu zekâ alanını yansıtmak şeklinde eğitilmişlerdir.

“İnsanlığa karşı: İş bölümü ve bağlılık. Çalışma ve meslek. Toplumsal yardım. Başkalarının haklarına saygı. Birbirimize karşı iyilik ödevimiz. Nezaket borcumuz, samimiyet borcumuz. İyi insan olmak ödevimiz” (MFV, 1943: 70).

1947 Programı “Yurttaşlık Bilgisi” dersinde, 1943 Programında olduğu gibi aynı ilkeler vurgulanmıştır. Program içerisinde değişiklik olmamıştır. Türk ahlakının özünü oluşturan Kişisel ve toplumsal ilkeler öğrenciye bu ders içerisinde verilmiştir. Bir işin çevresindeki insanların rahatsızlığına yol açamayacak onlara zarar veremeyecek nitelikte olması gerektiği vurgulanmıştır. Şahsi çıkarların dışlanması gerektiği her yaşanan olayda iyi ve doğrunun amaçlanması gerektiği, bir Türk’te olması gereken özellik olduğu ifade edilmiştir. Bencillik ahlaksızlık olarak ifade edilmiştir. Toplumun yararına olmayan bencillik ile temsil edilen kurumların yıkıldığına dikkat çekilmiştir. Öğrencinin hangi

şartlar altında olursa olsun doğruluk ve samimiyetten ayrılmayacağı, doğru bildiklerini açık ve korkusuz bir şekilde her yerde söylemesi gerektiği vurgulanmıştır. Öğrenciler birbirine yardım ederek işlerini yardımlaşarak bitirmişlerdir. Başkalarının duygu, düşünce ve inançlarına saygı göstermenin toplumsal bir görev olduğu öğrencilere bu ders içerisinde verilmiştir. Öğrencinin öz saygısı yüksek, erdemli davranışların içerisinde olması gerektiği ifade edilmiştir (MFV, 1943: 71-73). Bu yapıda yetişen öğrenciler arkadaşları arasında iyi ilişkiler kurmuştur. Yaptıkları işlerde yardımseverlik anlayışı devamlı olarak ön plana çıkmıştır. Buradan hareketle öğrencide sosyal-kişilerarası zekâ ilkeleri gözle görülür bir şekilde ortaya çıkmaya başlamıştır.

Türkoğlu (2013: 336), enstitülerde kız ve erkek öğrencilerin bir arada öğretim görmesinin sonucu olarak öğrencilerin okulda birbirlerine karşı demokratik bir ortamın oluştuğunu ifade eder. Enstitüde işlerin yapılması yolunda ortak kararlar alınır öğrencinin düşüncelerini söyleme konusunda özgür bırakıldığını ve imece yöntemi ile ekip içerisinde oluşturulan “kümebaşı” sistemiyle işlerin birlikte ve düzenli olarak çözüldüğünü ifade etmiştir. Öğrenciler küme başı sistemi içerisinde kümelere ayrılmıştır. Kümelerden sorumlu bir tane öğretmen verilmiştir. Bu öğretmen öğrencilerin her türlü gereksinim ve yaptıkları işlerden sorumludur. Lider özellikleri ön planda olan öğrencilerden küme başkanı seçilmiştir. Kümeler, zamanla özerk bir yapıya dönüşerek kendi okuma saatlerini ve eğlencelerini yapacakları işleri kendileri ayarlamıştır. Öğrenciler küme içerisinde birbirini daha iyi tanıma imkânı bulmuştur. Sosyal ilişkileri artmıştır.

Fotoğraf 8. Köy Enstitülü kız ve erkek öğrenci motosiklet sürerken (Güneri, 2014).

Köylülerin kısa zamanda bitiremeyeceği işlerde birbirine yardım etmesine imece yöntemi denir. Öğrenciler köylerden gelen alışkanlıklarını enstitülerde de sürdürmüşlerdir. Öğrenciler enstitülerde birbirlerine yardım ederek, bir sosyal topluluğun, nasıl büyük işleri çok kısa zamanda başardıklarını göstermişlerdir. Öğrenciler bağda, bahçede, yapı inşaatlarında, sanat derslerinde imece yöntemini kullanmışlardır. Bu yöntem öğrencilerin sosyal-kişilerarası zekâ ilkeleriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Öğrenci çevresiyle etkileşim kurmuştur. Bununla beraber arkadaş ilişkileri gelişmiş ve bu işlerde birbirlerine yardım ederek sosyal yardımlaşma ilkeleri ile hareket etmiştir. Öğrenci bu süre içerisinde arkadaşlık ilişkilerini geliştirmiştir. Eğlence ve spor etkinliklerinde bu ilişkileri devam ettirmiştir (Türkoğlu, 2013: 336).

Enstitü toplantılarında ve eleştiri günlerinde öğrencilere, enstitü faaliyetleri ve eksiklikleri konusunda yaş farkına bakılmaksızın konuşma hakkı verilmiştir. Öğrenci bu yolla kendi hak ve görevlerinin farkında olarak topluluklar içerisinde kendinden emin bir şekilde konuşma fırsatı bulmuştur. Sosyal-kişilerarası zekâyı geliştirici bu uygulamaların öğrencinin gelişimi noktasında büyük tesiri olmuştur (Apaydın, 2012: 128).

6.7 Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamızın yedinci alt problem cümlesi “Köy Enstitülerinin programlarında özedönük-işsel zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?” biçimindeydi. Özedönük-işsel zekâ bireyin kendini tanıması ve anlaması ile ilgili kendi bireysel özelliklerini etkili ve doğru şekilde kullanmasıdır. Bu zekâ alanının ön plana çıkan özelliği kişinin kendi özelliklerinin farkında olmasıdır. Kendi güçlü ve zayıf taraflarının farkına vararak kendi ihtiyaçlarının ve sınırlarının farkında olur. Burada önemli olan kendine güvenme ve kendini disiplin etmedir (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 41). Bu zekâ alanını, programlar içerisinde yer alan bütün derslerde görmek mümkündür.

Özedönük-işsel zekâ Köy Enstitüleri programı içerisinde kendisine yer edinmiş en önemli zekâ alanlarından birisidir. Enstitü genel itibarıyla öğrenciyi temel alan onun bireysel ihtiyaçları ve özelliklerine önem veren bir sistem olarak kurulmuştur. Öğrenciye hem ders ortamı içerisinde hem de enstitü faaliyetlerinde kendi görüşlerini, önerilerini, eleştirilerini ifade etme olanağı verilmiştir. Öğrencinin kendi özelliklerini ve

yeteneklerini ortaya koyabilmesi için gerekli düşünce ortamı, enstitü içerisinde oluşturulmuştur. Öğrenci bu ortam içerisinde kendisini ve çevresini daha iyi tanıyarak kendisine en uygun alanı seçmiştir. Öğrencinin, öz saygısını geliştirerek daha erdemli ve bilgili bireyler haline gelmesine dönük çalışmalar yapılması gerektiği 1943 programı içerisinde açıkça ifade edilmektedir.

“Öz saygısını, daha bilgili ve erdemli olmakla memnun etmeye alışmalıyız. Bu bir büyük saadet kaynağıdır. İstikbali düşünmek ve gereken önlemleri almak lazımdır” (MFV, 1943: 139).

Burada öğrencinin öz saygısını geliştirmenin önemi vurgulanmaktadır. Enstitü içerisinde öğrencilere yetki, yükümlülük gibi görevler verilerek yönetime katılmaları sağlanmıştır. Çocuk yaşta öğrenciler kendi kendine karar alabilecek düşünsel boyuta getirmek amaç olarak görülmüştür. Öğrenciye verilen yetki ve sorumluluklar onun bağımsız düşünebilme ve kararlar alabilmesinin yolunu açmıştır. Bu özgün sistem ile öğrenciler gidecekleri köylerde çevresindeki olayları iyi süzebilecek ve doğru kararlar verebilecek seviyeye göre yetiştirilmişlerdir.

“Çocukların beden ve ruh özelliklerini, bireysel yeteneklerini göz önünde tutarak iş hayatına katılmalarına yarayacak metotlarla eğitilmelerini öğretmek” (MFV, 1943: 139).

Öğrencide iş yoluyla yaratıcı eser ortaya çıkarılması için öğrencinin heves ve yeteneğinin ortaya çıkarılması ve heveslendirilmesi gerektiği iş eğitiminin içerisinde vurgulanmıştır. Bunun yanında ‘kendi kendini eğitime’ başlığı altında ise bir grup ya da bireyin kendi kendini yetiştirmesi amaçlanmıştır. Öğrenci bu yolla bireysel özelliklerinin farkına vararak kendi kendini eğitebilme anlayışı içerisine girmiştir (MFV, 1943: 139). Zirai işletme ekonomisi ve kooperatifçilik bilgisi dersinin amaçlarından birisi de öğrencinin ileride gideceği köyde kuracağı kooperatiflerle onlara rehberlik etmesidir (MFV, 1943: 145). Teknik ders ve tarım derslerinde de öğrenciye yaptığı işlerde sorumluluk ve görev bilinci yükleyerek kendi kendilerini kontrol etme ve yönetme imkânı verilmiştir. Enstitülerde öğrencinin özedönük-işsel zekâ ilkeleri ile uyumlu olan küme sistemi, enstitü içerisinde öğrencilere yetki ve sorumluluk yükleyerek onların görev bilinci içerisinde duygu, düşünce ve hislerini açık şekilde ifade etme olanağı sağlamıştır. Yaptıkları işin farkında olan öğrenciler küme sistemi ile içe kapanık değil çevresiyle

etkileşimlidirler. Öne çıkan bu öğrenciler kümelerde önemli görevlere getirilmiştir. Her enstitüde 20 civarında küme bulunuyordu. Bu kümelerde öğrenciler arasından bir tane küme başkanı seçilmiştir. Küme başkanların uzun süre başkanlık görevinde kalmalarına izin verilmiyor, görev bilinci küme içerisine yayılıyordu. Enstitü başkanı ise büyük sınıflar içerisinden seçilmiştir. Tüm alanların bir adet başkanlığı vardı. Kitaplığın, yemekhanenin, işliklerin, laboratuvarın, spor, müzik, resim gibi birçok alanda görev ve yetki verilmiştir. Bu alanlarda verilen görevler öğrencinin ilgi ve istekleri ve becerileri doğrultusunda verilmiştir (Türkoğlu, 2013: 256-264).

1947 Programı Türkçe dersi amaçlarından birisi de öğrencinin kendi iç hayatına, ruhuna, şahsiyetine yönelik olumlu yönde katkı verebilecek şekilde çalışmalar yapılması gerektiği biçiminde ifade edilmiştir (MEB, 1947: 12).

Fotoğraf 9. Köy Enstitülü öğrenci konuşma yapıyor (Özel, 1995).

Öğrencinin Türkçe dersinde yazdıkları kompozisyonlarda amaç öğrenciye kendi duygu ve düşüncelerini ifade ederek kendi iç dünyasının farkına vararak gerçekçi amaçlar oluşturması sağlamıştır. Bu amaç özedönük-içsel zekanın en önemli boyutlarından birini ifade etmektedir (MEV, 1953: 82). Beden eğitimi dersinde öğrencilerin kendine güven duygularını arttırması, yaşadıkları zorluklara karşı hazırlıklı olması, kendi özellikleri ve

kişisel farkları yönünden kendi ile barışık olması ve bununla hareket ederek doğru yollara gidebilmesi amaç olarak ifade edilmiştir (MEV, 1953: 235).

15 günde bir yapılan öğretmen ve öğrencilerin bir araya geldikleri toplantılara katılan herkes duygu ve düşüncelerini açıkça ifade etmişlerdir. Enstitü içerisinde gördükleri olumlu ve olumsuz durumları tartışmışlar ve öneriler sunmuşlardır. Enstitüde en dikkat çekici farklılık ise öğrencilerin bu toplantıda kendilerini de yargılamış olmalarıdır. Bireysel olarak kendi hataları ve eksiklerini dile getirmişlerdir. Özedönük-işsel zekâ boyutu ile öğrenciye değer veren öğrencinin öz güven kazanmasını sağlayacak ve onun kendi özelliklerinin farkına varmasını sağlayan bir ortam oluşturulmuştur. Yetki ve sorumluluklar ile öğrenci kendisini ön plana çıkarmıştır.

6.8 Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamızın sekizinci alt problem cümlesi “Köy Enstitülerinin programlarında doğacı zekâ zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler var mıdır?” biçimindeydi. Doğacı zekâ bir kişinin doğal çevre üzerinde yaşayan varlıkları tanıma onları karakteristik özelliklerinin farkına vararak sınıflandırma ve diğer varlıklardan ayırt etme yeteneğidir. Burada ön plana çıkan özellik bireyin sadece doğayı sevip ya da sevmemesi değildir. Birey doğada var olan düzenin farkındadır ve buna göre duyarlılık gösterir. Bu zekâ alanına sahip olan bireyler doğal çevreye duyarlı olmakla birlikte hayvanlara ve bitkilere karşı meraklıdırlar. Çok küçük yaşlardan itibaren çocuklar doğal çevre içerisinde canlıları merak edip tanımak isterler. Böcekler, kuşlar, bitkiler üzerinde etkileşim kurarak merak sardıkları şeyleri anlamak çözmek isterler. Kamp yapmaktan, yürüyüş yapmaktan hoşlanırlar (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 45). Bu zekâ türü ile ilgili olarak programlarda yer alan Coğrafya dersi ele alınmış ve incelenmiştir.

1997 yılında sekizinci zekâ olarak karşımıza çıkan doğacı zekâ alanı, bireyin doğal çevrenin farkına vararak çevre üzerinde hakimiyet kurma yeteneği olarak ifade edilmiştir. Köy Enstitüleri Programları içerisinde geniş bir yer tutan bu zekâ alanı 1943 Programı içerisinde ağırlıklı olarak görülen zekâ alanı olmuştur. 1947 Programında 1943 Programı ile benzerlik ön plandadır. 1953 Programı da temel felsefenin dışına çıkılarak sınıf içi aktiviteler yaygınlaşmış ve teorik bilgiler ağırlık kazanmıştır. Öğrenci 1943 Programı ile birebir doğa ile iç içe olmuştur. Buldukları çevrenin farkına vararak

yetişen öğrenciler çevre ile etkileşime geçmişlerdir. Coğrafya dersi içerisinde doğacı zekâ alanı ilkeleri ağırlıklı olarak görülmektedir. Bunun dışında “*Tabiat Bilgisi*” dersi de bu zekâ alanı içerisine girmektedir. 1953 Programında bu ders “*Tabiat ve Fen Bilimleri*” dersi içerisine girmiştir. “*Sosyal Bilgiler*” dersi içerisine giren “*Coğrafya*” dersi son 3 yılda kendisine yer bulmuştur. Aynı program içerisinde “*Sosyal Bilgiler*” adı altında birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar içerisinde “*Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi*” dersi birlikte verilmiştir.

Tablo 22. Doğacı zekâ ile ilişkili derslerin programlar içerisindeki ders saatleri

Coğrafya	1943	1947	1953
1. Sınıf	2	2	—
2. Sınıf	2	2	—
3. Sınıf	1	1	—
4. Sınıf	1	1	1
5. Sınıf	—	1	1
6. Sınıf			1

1943 Programı doğacı zekâ alanını en iyi yansıtan eğitim programı olmuştur. Doğacı zekâ, öğrencinin yakın çevresinden başlayarak insan ve evren arasında ilişkinin farkına varmasını sağlar. Öğrenci bulunduğu coğrafyanın zorluklarının üstesinden gelip hayat standartlarını yükseltmek için yeteneklerini ortaya çıkarmasına rehberlik etmiştir (MFV, 1943: 44). Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi öğrenciye bilinçli bir çevre görüşü kazandırmak insanın bulunduğu coğrafyanın özelliklerini tanıyarak çevresine artı değerler katmasıdır. Doğacı zekâ alanının en önemli özelliklerinden bir tanesi de gözlem yaparak coğrafi duyarlılık kazandırmaktır.

“Talebe coğrafi olgu ve olayları gözlem maksadıyla sık sık dersane dışına çıkarılmalı, gezinti ve seyahatlere sevk edilmeli, bu sıralarda gözlem sonuçlarını yazmaya, resmetmeye, icap edenlerin haritalarını yapmaya, mümkün olan yerlerde fotoğraflarını çekmeye alıştırmalıdır. Talebeye yakın yurdun toprağı, göğü, iklim olayları, ekonomik hayatı, bitki ve hayvanları, insanın türlü çalışmaları inceletilmeli ve bu incelemelerin sonuçları yazılmalıdır. Talebeye kum masasında veya havuzunda kumla, okul bahçesinde, toprakla veya kille yerkürenin yüzey şekillerine, volkanların etkinliklerine veya özel araçlarıyla Güneş manzumesinin hareketlerine dair işler ve deneyeler yaptırılmalıdır ” (MFV, 1943: 44).

Köy Enstitüleri burada diğer okullardan farklı bir anlayış ile kurulmuştur. İklim şartları el verdiği sürece öğrenciler derslerini doğa ile etkileşim kurarak dışarda

işlemişlerdir. Çevre ile etkileşimde bulunan çocukların geziler, gözlemler ve incelemeler yaparak bunları kayıt altına alması gerektiği ifade edilmiştir. Gözlemin olmadığı alanlarda öğrenciler coğrafi araçlar vasıtası ile derslerini işlemişlerdir. Coğrafya dersinde harita, atlas ve krokileri etkili bir şekilde okuyabilme ve kullanabilme yetisi kazandırma amacı, görsel zekânın varlığını göstermektedir. Buradan hareketle sözel-dilsel, doğacı ve görsel zekâ birlikte yer verilmiştir. Zekâ alanları ders içi ve dışı aktivitelerle bir arada geçmiştir. Öğrencide kazandırılması istenilen bu beceriler ile öğrenci bireysel yetenekleri doğrultusunda ağır basan zekâ alanına yönlendirilmiştir.

Enstitüde öğrenciye meteorolojik gözlem ve saptama alıştırmaları yaptırılmıştır. Buldukları coğrafya içerisinde öğrenciler iklimin şartlarının farkına vararak bundan faydalanma gereği duymuştur. Enstitü içerisinde “B” tipi meteoroloji istasyonu öğrencilerin katkısı ile kurulmuştur. Ziraat ve Coğrafya öğretmenlerinin sorumluluğuna verilen bu istasyon, öğrencilerin nöbetleşe tutacakları bir uygulama merkezi olmuştur. Hafta sonları öğrenciler haftalık hava durumuna dair bültenler çıkarmıştır. Bir diğer zekâ alanı ile ilişkili uygulama ise öğrencilere “Güneş Saati” yaptırmadır. Güneş saati enstitü içerisinde çevreye hâkim bir alana öğrenciler tarafından ana maddesi beton ve mermerden oluşacak şekilde yaptırılmıştır. Bir diğer uygulama ise enstitü bölgesinde rüzgâr izleme istasyonu kurulmuştur. Bu istasyonda rüzgârın dört yönlü hâkim olduğu bir alana yaptırılması gerektiği ifade edilmiştir. “Kum Havuzu” uygulaması enstitü içerisinde öğrencinin kumla etkileşime geçerek kabartma haritalar ve şekiller yapması sağlanmıştır. Bu kum havuzlarının küçük bir modeli de dersliklerde bulundurulmuştur. 1943 Türkiye’inde yapılan bu uygulamalar günümüz okullar içerisinde yer bulamamaktadır. Enstitü içerisindeki bir alanda cam pano içerisinde coğrafi temelli kitap, eşya, gazete kupürleri, yazılar, kartpostallar, harita ve grafikler konulmuştur (MFV, 1943: 44-67).

Enstitüde özgün olarak uygulanan uygulamalardan birisi de enstitü içerisinde uygun bir yerde kara tahta üzerinde Türkiye’den görülen gökyüzünde görülen yıldız kümelerini ve belli yıldızların gösterileceği bir alan oluşturulmuştur. Bu alan her ay düzenli olarak yenilenmiştir (MFV, 1943: 51).

Enstitülerde öğrencilerin katkılarıyla yapılacak koleksiyonların sergileneceği bir alan oluşturulmuştur. Bu alan içerisine öğrenciler levha, resim, haritalar, çevredeki bitki ve hayvanlardan kesitler, toprak türleri, maden örnekleri ve birçok coğrafi materyaller

konulmuştur. Enstitü içerisinde coğrafya dersleri bu uygulama sahalarında ağırlıklı olarak işlenmiştir. Gökyüzündeki yıldızlar, öğrencilere gösterilmek suretiyle onların gökyüzü sistemini tanıması sağlanmıştır. Enstitü içerisinde bölgelerde geziler yapılarak öğrencilerin yer şekillerini algılayarak kroki ve planlar yapmaları sağlanmıştır. Vadiler, akarsular, tepeler ve coğrafi yer şekilleri bizzat öğrencilerin gözlemleri ile kayıt altına alınarak yazıya dökülmüştür. Öğrenciler kendi yaptıkları haritalar ile yeryüzü şekillerini görselleştirmişlerdir. Deniz ve akarsulara yakın enstitüler, buldukları coğrafi şartlar ve doğal güzellikleri iklim şartlarıyla beraber yürütmüştür.

Fotoğraf 10. Köy Enstitüleri öğrencileri fidan dikiminde (Özel, 1995).

Enstitüde yetiştirilen bitki ve ağaç türleri ile öğrencilerin kendi köylerindeki bitki ve ağaç türlerinin karşılaştırılması gerektiği ifade edilmiştir. Enstitü çevresindeki köyler zamanla enstitünün inceleme alanları olmuştur.

Enstitüde en önemli faaliyetlerden birisi de enstitü çevresindeki köy, kasaba ve şehirlere yapılan geziler olmuştur. Bu geziler planlı bir şekilde yapılmaktadır. Enstitülerde her yıl bir başka enstitüye giden yapıcı ekipler yurt gezisine çıkarak hiç göremedikleri yerler hakkında bilgi sahibi oluyorlardı. Bunun dışında inceleme gezileri

de oluyordu köylere ya da kasabalara giderek orası hakkında gözlem ve inceleme yapılmıştır. Bu geziler sayesinde Yıldızeli Pamukpınar öğrencisi denizi görüyordu. Beşikdüzü öğrencisi Karadeniz'den Konya'ya Mevlana'yı gezme imkânı buluyordu (Türkoğlu, 2013: 288).

“*Tabiat ve Okul Sağlık Bilgisi*” dersinde öğrenciye doğa üzerinde inceleme ve gözlem yapma imkânı sunularak çevredeki bitki ve hayvan çeşitliliği gözlemlenmiştir. Bu gözlemler ile doğayı anlama, düşünme ve sonuç çıkarabilme, doğa olaylarını çözebilme yeteneğini kazanmıştır (MFV, 1943: 94). 1947 Programı içerisinde bu amaçlar tekrarlanmıştır. “*Tabiat dersi*” olarak bir bütün haline gelmiştir. Konular sınırlandırılmıştır. Bazı dersler bilgi içerikli hale gelmiştir. Enstitüde işlenecek konuların mevsim şartları esas alınarak işleneceği vurgulanmıştır. Yakından uzağa ilkesine göre hareket edilmiştir. 1953 Programında “*Sosyal bilgiler*” dersi adı altında birleştirilmiştir. Böylelikle ders saatleri büyük oranda azalmıştır. Bu ders ile beraber dersler teorik boyuta sıkıştırılmış bir şekilde işlenmiştir. Güneş saati, meteoroloji gözlem istasyonu, kum havuzu uygulamaları sınırlı da olsa devam etmiştir. Bunun dışında “*Sosyal Bilgiler Sınıfı*” oluşturulmuş bu sınıfta Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili birçok materyal yer almıştır (MEV, 1953: 147). 1953 Programında açılan kurslar ile öğrenciler ilgi ve alanlarında eğitim almışlardır. Bunlar kampçılık ve yavrukurt rehberliği, pratik tarım, gökyüzü bilgileri, hayvan ve bitki koleksiyonculuğu, turizm ve çevre incelemeleri kurslarından oluşmaktadır. Enstitülerde doğacı zekâ alanı kuvvetli öğrenciler daha çok dış alanlarda çalışmaya isteklidirler. Bu özellikte öğrenciler bedensel zekâ alanları ile bağlantılıdır. Yürüyüş ve dağcılık izcilik, binicilik gibi alanlara yönlendirilmişlerdir.

“*Ziraat Dersi ve Çalışmaları*” dersi doğacı zekâ alanını kapsayan tabiat şartları ve iklimin bölge coğrafyası üzerinde kurduğu hakimiyeti sınırları içerisinde işlenmiştir. Öğrenciler bu zekâ alanında sahip olduğu yetenekleri uygulama sahasında bitki ve hayvan türleri ile etkileşime girmişler, bitkisel ve tarımsal ürünler meydana getirmişlerdir. Bu alanlarda başarılı olan yetenekli öğrenciler Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü bünyesine alınmıştır.

Doğacı zekâ alanı Köy Enstitüleri Programı içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. Burada açıkça görülmektedir ki öğrenciler çevre ile etkileşime girerek çevre bilinci kazanmışlardır. Doğal çevre ile gözlem yaparak canlı ve cansız hayvanları

sınıflandırmışlar ve sergiler açmışlardır. Ziraat derslerinde hayvanlarla ilgilenmişler onların dünyaları hakkında çokça bilgiye sahip olmuşlardır. İklimin el verdiği sürece derslerini dışarda işlemişlerdir. Doğanın farkında olarak meteorolojik çalışmalar yapmışlardır. Toprakla, bitkiyle, hayvanlarla iç içe olan bu eğitim sisteminde doğal olarak öğrencilerde ekolojik duyarlılık gelişmiştir. Köy Enstitüleri Programları doğacı zekâ ile uyum göstermektedir.

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuçlar

Yapılan çalışmada Çoklu Zekâ Kuramını oluşturan her bir zekâ türü ile Köy Enstitülerinin programlarında yer alan dersler ve bu dersler çerçevesinde yapılan zihinsel ve bedensel etkinlikler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

1. Köy Enstitülerinin programlarında sözel-dilsel zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler vardır. Türkçe derslerinde öğrencilerin bireysel yetenekleri dikkate alınarak verilen eğitim teorik bilginin arka plana itilmesini sağlamıştır. Hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar, ders dışı okumalar ve serbest okumalar ve ders içi ve ders dışı yazma uygulamaları ile bireysel yeteneği olan birçok öğrenci kendisini geliştirmiştir. Öğrencilere okuma, yazma ve konuşma alanlarına dönük çalışmalar yaptırılmıştır. Okuma kültürü oluşan çocukların sözcük hazneleri gelişmiştir. Sözel hafızaları gelişerek sözcük ve kavramsal imgeler arasında anlamlı ilişkiler kurabilme imkânı verilmiştir. Köy Enstitüleri programı sözel ve dilsel zekâ ile birebir uyumlu bir içerik ve öğretim anlayışı uygulamıştır.

2. Köy Enstitülerinin programlarında mantıksal-matematiksel zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler vardır. Öğrenciler matematik dersini hem ders içi hem de ders dışı etkinliklerde uygulamalı olarak işlemiştir. Öğrencilerin soyut düşünebilme kabiliyetlerini geliştirici etkinlikler yapılmıştır. Öğrenci matematiksel işlemlere alıştırmış ve bu işlemleri enstitü içerisinde uygulama imkânı verilmiştir. Mantıksal düşünme yolları özgür bir düşünce ortamı içerisinde kendisine yer bulmuştur.

3. Köy Enstitülerinin programlarında görsel-uzamsal zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler vardır. Resim-iş dersinde konu seçimi hayalden serbest konulu resim çalışmaları, kültür dersleri içeriklerinden alınmış resimler, canlı modeller ve tabiat kaynaklı resim çalışmaları, modelaj ve grafik işleri konularından oluşmuştur. Öğrenciler üç boyutlu yapı ve modeller oluşturarak varlıkların görsel

imgelerini hatırlatıcı eserler ortaya koymuşlardır. Ayrıca Köy Enstitülerinde 1 saatlik ders dışında öğrencilerin faydalanması, bireysel yeteneklerini geliştirmesi için kurslar açılmıştır. Enstitüde öğrencilere; mukavva işleri ve ciltçilik, tahta oymacılığı, fotoğrafçılık, süslemecilik, hayvan ve bitki koleksiyonculuğu, ilkokullar için ders aleti yapma kursları verilmiştir.

4. Köy Enstitülerinin programlarında müzikal-ritmik zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler vardır. Öğrenci müzikle sadece sınıf ortamında kalmamış enstitü faaliyetleri içerisinde de müzikal-ritmik etki alanına girmiştir. Bu etkinliklerde yetenekli öğrenciler kendilerini kanıtlama fırsatını bulmuştur. Enstitülerde tertip edilen bu eğlenceler müzikal-ritmik zekanın ortaya çıkarılmasında rol oynamıştır. Enstitü temel anlayışı doğrultusunda öğrenciler her alanda müzikle iç içe olmuştur. Müzik aletlerinden faydalanarak müzik dersini severek ve isteyerek yapmıştır. Çoklu zekâ alanları içerisinde müzikal-ritmik zekâ çok açık bir şekilde yer bulmuştur.

5. Köy Enstitülerinin programlarında bedensel-kinestetik zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler vardır. Öğrenciler bedenlerini kullanabilme ve yeteneklerini ortaya çıkarabilme noktasında desteklenmiştir. Sportif faaliyetlerde öğrenciler kendilerini kanıtlama imkanını ortaya koymuşlardır. Öğrenciler el becerilerini voleybol, masa tenisi ve heykeltıraşlık gibi alanlarda ortaya çıkarmıştır. Ulusal oyunlar içerisinde öğrenciler halay, zeybek ve horon gibi oyunlarda devinimsel nitelikte etkinliklerin içerisinde bulunmuşlardır. Jimnastik ve spor etkinlikleri ile öğrenci hareketli bir ortam içerisine girmiştir. Tiyatro eğitimi enstitülerde açık olarak desteklenmiştir. Yetenekli öğrenciler kendilerine verilen tiyatro eğitimi ile duygularını ifade etme şansı elde etmişlerdir. Jest, mimik, el ve kol hareketleri ile öğrenci durağanlıktan kurtulmuş hareketli bir davranış değişikliği oluşturmuştur. Köy Enstitülerinde bedensel-kinestetik zekâ açık olarak desteklenmiştir. Öğrencilere özgür bir ortam sunularak onların seviye ve ilgileri dikkate alınmıştır.

6. Köy Enstitülerinin programlarında sosyal-kişilerarası zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler vardır. Köy enstitülerinin 1943 Programı içerisinde yer alan “Yurttaşlık Bilgisi” dersinde öğrencilere hak ve sorumluluklar kazandırılması amaçlanmıştır. Öğrenciler birbirine yardım ederek işlerini yardımlaşarak bitirmişlerdir. Başkalarının duygu, düşünce ve inançlarına saygı göstermenin toplumsal

bir görev olduğu öğrencilere bu ders içerisinde verilmiştir. Lider özellikleri ön planda olan öğrencilerden küme başkanı seçilmiştir. Kümeler, zamanla özerk bir yapıya dönüşerek kendi okuma saatlerini ve eğlencelerini yapacakları işleri kendileri ayarlamıştır. Öğrenciler küme içerisinde birbirini daha iyi tanıma imkânı bulmuştur. Sosyal ilişkileri artmıştır. Öğrenci çevresiyle etkileşim kurmuştur. Bununla beraber arkadaş ilişkileri gelişmiş ve bu işlerde birbirlerine yardım ederek sosyal yardımlaşma ilkeleri ile hareket etmiştir. Enstitü toplantılarında ve eleştiri günlerinde öğrencilere, enstitü faaliyetleri ve eksiklikleri konusunda yaş farkına bakılmaksızın konuşma hakkı verilmiştir. Öğrenci bu yolla kendi hak ve görevlerinin farkında olarak topluluklar içerisinde kendinden emin bir şekilde konuşma fırsatı bulmuştur. Sosyal-kişilerarası zekâyı geliştirici bu uygulamaların öğrencinin gelişimi noktasında büyük tesiri olmuştur.

7. Köy Enstitülerinin programlarında özedönük-işsel zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler vardır. 15 günde bir yapılan öğretmen ve öğrencilerin bir araya geldikleri toplantılara katılan herkes duygu ve düşüncelerini açıkça ifade etmişlerdir. Enstitü içerisinde gördükleri olumlu ve olumsuz durumları tartışmışlar ve öneriler sunmuşlardır. Enstitüde en dikkat çekici farklılık ise öğrencilerin bu toplantıda kendilerini de yargılamış olmalarıdır. Bireysel olarak kendi hataları ve eksiklerini dile getirmişlerdir. Özedönük-işsel zekâ boyutu ile öğrenciye değer veren öğrencinin öz güven kazanmasını sağlayacak ve onun kendi özelliklerinin farkına varmasını sağlayan bir ortam oluşturulmuştur. Yetki ve sorumluluklar ile öğrenci kendisini ön plana çıkarmıştır. Enstitü genel itibariyle öğrenciyi temel alan onun bireysel ihtiyaçları ve özelliklerine önem veren bir sistem olarak kurulmuştur. Öğrenciye hem ders ortamı içerisinde hem de enstitü faaliyetlerinde kendi görüşlerini, önerilerini, eleştirilerini ifade etme olanağı verilmiştir. Öğrencinin kendi özelliklerini ve yeteneklerini ortaya koyabilmesi için gerekli düşünce ortamı enstitü içerisinde oluşturulmuştur. Öğrenci bu ortam içerisinde kendisini ve çevresini daha iyi tanıyarak kendisine en uygun alanı seçmiştir.

8. Köy Enstitülerinin programlarında doğacı zekâyı etkileyici ve geliştirici nitelikte olan dersler ve etkinlikler vardır. Doğacı zekâ alanı Köy Enstitüleri Programı içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. Burada açıkça görülmektedir ki öğrenciler çevre ile etkileşime girerek çevre bilinci kazanmışlardır. Okul içerisinde astronomik gözlem istasyonları, kum havuzları ve rüzgâr türbin alanları oluşturmuşlardır. Doğal çevre ile

gözlem yaparak canlı ve cansız hayvanları sınıflandırmışlar ve sergiler açmışlardır. Ziraat derslerinde hayvanlarla ilgilenmişler onların dünyaları hakkında çokça bilgiye sahip olmuşlardır. İklimin el verdiği sürece derslerini dışarda işlemişlerdir. Doğanın farkında olarak meteorolojik çalışmalar yapmışlardır. Toprakla, bitkiyle, hayvanlarla iç içe olan bu eğitim sisteminde doğal olarak öğrencilerde ekolojik duyarlılık gelişmiştir. Köy Enstitüleri Programları doğacı zekâ ile uyum göstermektedir.

7.2. Öneriler

Köy Enstitülerinin programlarında yer alan dersler günümüz öğretmen yetiştiren kurumlarında dikkate alınabilir. Böylece öğrencilerin farklı yeteneklerini geliştirmelerine imkân verilebilir.

Sözel-dilbilimsel zekâyı geliştirmeye dönük olarak Türkçe derslerinde okuma, konuşma ve yazma alanlarında öğrencilerin bireysel ve gelişimsel özellikleri dikkate alınarak dersler işlenebilir. Kitap okuma faaliyetleri arttırılabilir. Serbest okuma saatleri düzenli olabilir. Okullarda hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar yapılarak öğrencinin açık ve etkili bir şekilde nasıl konuşması gerektiği öğretilir. Öğrenci yazınsal alanlara yönlendirilebilir.

Mantıksal- matematiksel zekâyı geliştirmeye dönük olarak Matematik derslerinde öğrenciler çevresiyle etkileşime geçerek öğrendikleri matematiksel işlemleri ders içinde ve ders dışında öğretmenlerinin rehberliğinde uygulama imkânı bulmalıdırlar. Öğrencilerin problem çözme becerilerine dönük pratik çalışmalar yapılabilir. Mantıksal düşünme yollarını destekleyici sınıf içerisinde ve sınıf dışarısında çalışmalar yapılabilir. Öğrenciler arasında tartışma programları düzenlenebilir. Geometrik şekilleri kullanarak pratik küçük aletler yaptırılabilir.

Görsel-uzamsal zekâyı geliştirmeye dönük olarak Resim derslerinde öğretmenler, öğrencilere hayalden resim çalışmaları yaptırabilirler. Öğrencilerin güzellik algılarını geliştirmeye dönük sınıf içerisinde ve okul çevresini güzelleştirmeye dönük çalışmalar yapılabilir. Resim derslerinde başarılı olan ve özel ilgi ve yeteneği olan öğrencilere özel çalışmalar yapılabilir. Özel kurslar açılarak öğrencilerin resim alanında

yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olunabilir. Fotoğrafçılığın yanında dijital tasarım programları öğrencilere öğretilir. El sanatları ve süsleme sanatları öğrencilere tanıtılabilir.

Müzikal-ritmik zekâyı geliştirmeye dönük olarak Müzik derslerinde öğretmenler, öğrencilerin en az bir müzik aleti çalmasına dönük çalışmalar yaptırılabilir. Öğrencinin bireysel yetenekleri müzik aletlerinin yardımı ile açığa çıkarılabilir. Yetenekli öğrenciler desteklenmeli ve özel çalışma ortamı oluşturulabilir. Ders içi ve ders dışında öğrenci ritmik sanatsal faaliyetlere yönlendirilebilir. Halk oyunları ve dans çalışmaları müzik eşliğinde yapılabilir. Öğrenci bu alanlarda desteklenmelidir.

Bedensel-kinestetik zekâyı geliştirmeye dönük olarak Beden Eğitimi derslerinde öğretmenler, öğrencileri fiziksel olarak sportif faaliyetlere uygun hale getirilebilir. Öğrenciler birden çok spor faaliyetlerine yönlendirilebilir. Öğrencilerin bireysel yeteneklerini ortaya çıkarabilecekleri uygulama alanları oluşturulabilir. Okulların buldukları coğrafyanın özellikleri dikkate alınarak sportif etkinlik yaptırılabilir. Öğrenci dans ve halk oyunları alanlarına yönlendirilebilir. Tiyatro etkinlikleri yapılarak öğrencilerin sanatsal faaliyetlerde daha çok vakit harcamasına dönük çalışmalar yapılabilir.

Sosyal-kişilerarası zekâ bütün derslerle bağlantılıdır. Öğrencilerin birbiri ile iletişim kurmasını, arkadaşlık ilişkilerini geliştirmesini sağlayacak uygulamalar yapılabilir. Küme sistemi örnek alınarak öğrencilere yetki ve sorumluluk verilebilir. Öğrencilerin birbiri ile daha fazla iletişim kurması için sosyal kulüpler okul çapında etkin ve dinamik bir yapıya dönüştürülebilir.

Özedönük-işsel zekâ bütün derslerle bağlantılıdır. Öğrencilerin kendi özelliklerinin ve farklılıklarının farkına varmasını sağlayacak etkinlikler yapılabilir. Öğrenciler ve öğretmenler 15 günde bir toplanarak değerlendirme yapılabilir. Öğrenciler ve öğretmenler karşılıklı olarak okul içerisinde yapılan doğru ve yanlış uygulamaları ve davranışları karşılıklı olarak tartışmalıdırlar. Öğrenciler, hak ve sorumluluklarını bilerek arkadaşlarının ve diğer insanların haklarını gözetmelidirler. Öğrencilerin kendi hatalarını ve eksiklerini bulması için onlara rehberlik edilmelidir. Öğrenciye kendini değerlendirme imkânı verilmelidir.

Doğacı zekâyı geliştirmeye dönük olarak Coğrafya derslerinde öğretmenler öğrencileri doğa ile buluşturulabilir. İklim şartlarının iyi olduğu zamanlarda dersleri dışarda işlemelidir. Okul içerisinde astronomik gözlem istasyonları, kum havuzları ve rüzgâr türbin alanları oluşturulabilir. Öğrencilerin doğadaki bitki ve canlı türleri üzerine araştırma yapmaları sağlanabilir. Okulun çevresinden başlanmak üzere geziler düzenleyebilir.

Günümüzde köylere öğretmen olarak atanacak olan öğretmen adaylarının, köy koşullarına uyum sağlayabilmeleri için gerekli niteliklerin kazandırılmasında Köy Enstitülerinden yararlanılabilir.

Köy Enstitüleri köye yararlı eleman yetiştirmek için zamanın imkanları ve ülkenin ekonomik politikaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Günümüzde köylerden şehirlere büyük göç olmakla birlikte gelecekte köylerde nüfusun azalması ile tarımsal arazilerin azalması gibi bir durum oluşacaktır. Ekonomik krizlerin ve ülkelerin en zor zamanlarında tarımsal hayatın sürekliliği insan yaşamının olmazsa olmazıdır. Küresel iklim krizi ve artan nüfus tarım alanlarının ve ürünlerinin azalması ve yetmemesine yol açmaktadır. Köy Enstitülerinde uygulanan köye yararlı eleman yetiştirme amacı yeniden temel alınarak, günümüz teknolojik şartlarına uyarlanarak tarımsal alanlardaki nüfus üzerine uygulanması yararlı olacaktır.

Köy Enstitülerinde çoklu zekâ kuramı ile ilgili olarak okullarda uygulanan etkinlik ve uygulamalar ile günümüzdeki okullarda yapılan uygulamalar ve etkinlikler karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktan, M. A. (1999). *Köy Enstitüleri'yle canlandırıcı eğitim yolunda*. İzmir: Etki Yayınları.
- Akyüz, Y. (2011). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö 1000-M.S. 2011* (21.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Alp, H. (2016). *Tevhid-i Tedrisat'tan harf inkılabına Türkiye'de ilköğretim*. Ankara: Nobel Yayın.
- Altunya, N. (2005). *Köy Enstitüsü sistemine toplu bir bakış*. İstanbul: Kelebek Matbaası.
- Arsmtree, T. (2009). *Multiple intelligences in the classroom*. Virginia: Association For Süper and Curriculum Development (ASCD),
- Apaydın, T. (2012). *Köy Enstitüsü Yılları*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Araştırma Merkezi. (2006). *Atatürk'ün söylev ve demeçleri I-III*. Ankara: Divan Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2016). *Eğitim psikolojisi* (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Badamchi, D. K. (2016). Immanuel Kant'ın Jean Jacques Rousseau'dan Çıkaradıkları: Eğitim Üzerine. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 161–180.
- Balkır, S. E. (1974). *Dipten gelen ses: Arifiye Köy Enstitüsü 1940-1941*. İstanbul: Hür Yayınları.
- Bartlett, S. and Burton, D. (2014). *Eğitim bilimine giriş* (çev. Birsal Aybek). Ankara: Anı Yayıncılık (Eserin Orijinali 2012'de yayınlandı).
- Başaran, Mehmed. (1974). *Tonguç yolu*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Başaran, Mehmet. (2000). *Kuruluşlarının 60. yılında Köy Enstitüleri*. (Atatürkçü Düşünce Derneği Bulancak Şube Başkanlığı, Ed.). Ankara: Özkan Matbaacılık.
- Binbaşıoğlu, C. (2009). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bloom, B. (1979). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Cemaloğlu, N. (2009). *Veri toplama teknikleri nitel-nicel bilimsel araştırma yöntemleri*.

- Ankara: Anı Yayınevi.
- Checkly, K. (1997). The first seven. *Educational Leadership*, 55(1), 8-13.
- Demircan, C., & İnandı, Y. (2008). Köy Enstitüleri Programlarında Anadilinin Önemi ve Türkçe Öğretimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1–13.
- Demircan, Ö. (1998). Köy Enstitülerinde Türkçe Öğretimi. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, (9), 126–141.
- Demirel, Ö. (1999). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö., Başbay, A., & Erdem, E. (2006). *Eğitimde çoklu zeka kuram ve uygulama* (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dündar, C. (2011). *Köy Enstitüleri*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Ersoy, M., ve Kurga, H. (2017). 5. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Okuma Öğrenme Alanı Kazanımlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 88–100. <https://doi.org/DOI:10.19160/ijer.366165>
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Fidan, N. (1996). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Gardner, H. (2017). *Zihin çerçeveleri*. (Çev. E.Kılıç ve G. Tunçgenç). (3.Basım). İstanbul: Alfa.(Eserin orijinali 1983’de yayımlandı).
- Gazalcı, M. (2016). *Köy Enstitüleri sistemi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Gül, O. K. (2019). *Osmanlı’dan cumhuriyet’e aydın siyasetçi Dr. Reşit Galip*. Ankara: Sonçağ Akademi Yayınları.
- Güneri, M. (2014). *Hasanoğlan hatırası bir Köy Enstitülünün kaleminden ve objektifinden (1941-1951)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İnan, M. R. (1988). *Bir ömrün öyküsü 2 Köy Enstitüleri ve sonrası*. Ankara: Öğretmen Yayınları.

- Kaplan, M. (2002). *Aydınlanma devrimi ve Köy Enstitüleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karadağ, A. (2006). *Okul öncesinde Çoklu Zeka* (1. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kartal, S. (2008). Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 23–36.
- Kirby, F. (2018). *Türkiye’de Köy Enstitüleri*. (Çev. N.Berkes). (7.Basım). İstanbul: Tarihçi Kitabevi.(Eserin orijinali 1962’de yayınlandı).
- Kızıloluk, H. (2013). *Eğitimin Toplumsal Temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kocabaş, A. (2004). Müzik Eğitiminin Çoklu Zekâ Alanlarına Etkisi ve Köy Enstitüleri. *Yeniden İmece Dergisi*, (4), 53–57.
- Kol, S. (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim Ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21).
- Köksal, O. ve Atalay, K. (2016). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (2. Basım). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, (2001). *Basında Köy Enstitüleri Cilt: 2 1944-1949*. Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.
- Makal, M. (1979). *Köy Enstitüleri ve ötesi*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Maarif Vekilliği (1941). *Köy Enstitüleri*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Maarif Vekilliği (1943). *Köy Enstitüleri öğretim programı*. Ankara: Maarif Matbaası.
- Maarif Vekilliği, (1944). *Türkiye cumhuriyeti maarifi 1923-1943*. Ankara: Maarif Matbaası.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1947). *Köy Enstitüleri öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2004). *Tebliğler dergisi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Milli Eğitim Vekaleti (1953). *Öğretmen okulları ve Köy Enstitüleri*. Ankara: Milli Eğitim

Basımevi.

- Oğuzkan, F. (1990). Köy Enstitüleri Öğretim Programı. <https://docplayer.biz.tr/37227150-Koy-enstituleri-ogretim-programlari-dr-a-ferhan-oguzkan.html>, son erişim tarihi: 20.11.2018
- Orhan, A. (2014). Öğrenme-Öğretmede Yeni Yönelimler, Çoklu Zeka Kuramı. O. Behçet (Ed.), *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları* (3. Basım, pp. 413–427). Ankara: Pegem Akademi.
- Özel, M. (1995). *Köy Enstitüleri (Albüm)*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öztürk, C. (1996). *Atatürk devri öğretmen yetiştirme politikası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Piaget, J. (2000). *Çocukta zihinsel gelişim* (2.Baskı). İstanbul: Cem yayınevi.
- Saban, A. (2004). *Çoklu zeka teorisi ve eğitim* (4. Basım). Ankara: Nobel Yayın.
- Selçuk, Ş. (2009). *Eğitim ile ilgili temel kavramlar*. N. Saylan (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (3. Baskı, pp. 1–18). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Selçuk, Z., Kayılı, H., & Okut, L. (2003). *Çoklu zeka uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şimşek, İ. (2010). *Neden Köy Enstitüleri*. İstanbul: Polat Kitapçılık.
- Talu, N. (1999). Çoklu Zeka Kuramı ve Eğitime Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15), 164–172.
- Tekben, Ş. (1962). *Canlandırılacak köy olunda*. İstanbul. Akçadağ Köy Enstitüsü Basımevi
- Temiz, N. (2007). *Kimim-1? Çoklu zeka kuramı okulda ve sınıfta* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezcan, M. (1999). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Tonguç, E. (1970). *Devrim açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç*. İstanbul: Ant Yayınları.
- Tonguç, İ. H. (1946). *İlköğretim kavramı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Tonguç, İ. H. (1947). *Eğitim yolu ile canlandırılacak köy*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tonguç, İ. H. (1976). *Mektuplarla Köy Enstitüleri*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Tonguç, İ. H. (2000). *Kitaplaşmamış yazılar Cilt 2*. Ankara: Köy Enstitüleri ve ağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.
- Tren, A. . (2018). *Köy Enstitüleri dosyası* (12.Basım). İstanbul: Destek Yayınları.
- Türkoğlu, P. (2013). *Tonguç ve Enstitüleri* (5. Basım). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Uz, A. (2008). *Köy Enstitülerinde Verilen Görsel Sanatlar Eğitiminin Günümüz Görsel Sanatlar Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Varış, F. (1998). *Eğitim bilimine giriş*. (F. Varış, Ed.). İstanbul: Alkım Yayınları.
- Wofford, K. V. (1952). *Türkiyede köy ilkokulları hakkında rapor*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Yıldırım, A., ve şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, . C. (2019). *Köy Enstitüleri 17 Nisan 1940*. Sivas: Esform Ofset Matbaacılık.

EKLER

EK:1 Köy Enstitüleri Kanunu

— 233 —

Köy enstitüleri kanunu

(Resmî Gazete ile neşir ve ilânı : 22/IV/1940 - Sayı : 4491)

No.
3803

Kabul tarihi
17 - IV - 1940

BİRİNCİ MADDE — Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde, Maarif vekilliğince Köy enstitüleri açılır.

İKİNCİ MADDE — Bu enstitülerin 1 numaralı cedvelde gösterilen maaşlı muallim ve memurları 3656 sayılı kanunun ikinci maddesine bağlı cedvelin Maarif vekilliği kısmına ilâve edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Enstitülere tam devreli köy ilk okullarını bitirmiş sıhhatli ve müstaid köylü çocuklar seçilerek alınır.

Enstitülerin tahsil müddetleri en az beş yıldır.

Öğretmen olamayacağına kanaat getirilen talebenin ayrılacağı mesleklerin tahsil müddetleri Maarif vekilliğince tesbit edilir.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Enstitülere kabul edilenler sıhhi sebepten gayri sebeplerle müesseseden ayrıldıkları veya çıkarıldıkları takdirde okudukları müddete isabet eden masraf, kendilerinden veya kefillerinden alınır.

BEŞİNCİ MADDE — Bu müesseselerde tahsillerini bitirerek öğretmen tayin edilenler, Maarif vekilliğinin göstereceği yerlerde yirmi sene çalışmaya mecburdurlar. Mecburî hizmetlerini tamamlamadan meslekten ayrılanlar Devlet memuriyetlerine ve müesseselerine tayin edilemezler. Bu gibilerin kendilerinden veya kefillerinden müessesede buldukları zamana aid masrafın iki misli alınır.

ALTINCI MADDE — Köy enstitülerinden mezun öğretmenler, tayin edildikleri köylerin her türlü öğretim ve eğitim işlerini görürler. Ziraat işlerinin fennî bir şekilde yapılması için bizzat meydana getirecekleri örnek tarla, bağ ve bahçe, atelye gibi tesislerle köylülere rehberlik eder ve köylülerin bunlardan istifade etmelerini teşmin ederler. Bu öğretmenlerin disiplin işlerinin ne suretle görüleceği bir nizamname ile tayin edilir.

YEDİNCİ MADDE — Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler, ayda (20) lira ücretle Maarif vekilliğince tayin edilirler. Muvaffakiyetle hizmet görenlerin ücretleri 6 ncı ders yılı başında 30, 15 ncı ders yılı başında da 40 liraya çıkarılır. Bu öğretmenlerin istihkakları üç ayda bir peşin olarak yılda dört defada ödenir. Öğretmenlerin aylık ücretleri ve vazife mahalline gitme zarurî yol masrafları Maarif vekilliği bütçesinden ödenir.

SEKİZİNCİ MADDE — Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler hasta oldukları takdirde, 788 sayılı kanunun 84 ncü maddesinin A, B ve C fıkralarındaki hükümlere göre, ücretlerini alırlar.

DOKUZUNCU MADDE — Köy enstitülerinden mezun öğretmenlerin filî askerlik hizmetleri esnasında kayıtları terkin olunmayacağı gibi kendilerine 1076 numaralı kanun mucibince asteğmenlik veya askerî memurluk tevcihine kadar

almakta oldukları ücretin üçte ikisi aylık tazminat olarak verilir.

Aynı öğretmenler, seferberlik, talim ve manevra gibi sebeplerle silâh altına alındıkları takdirde, 3041 numaralı kanun ahkâmına tâbi tutulurlar.

ONUNCU MADDE — Köy enstitülerinden mezun olanlara, Maarif vekilliği bütçesinden ve bir defaya mahsus olmak üzere vazifeye başladıkları ay içinde zatî teçhizat bedeli olarak (60) lira verilir.

ON BİRİNCİ MADDE — Köy enstitülerinden mezun öğretmenlere istihsale yarayıcı âletler, ıslah edilmiş tohum, çift ve irad hayvanları, cins fidan gibi istihsal vasıtaları, köy öğretmenlerinin tayin edildikleri okulların demirbaşına geçirilmek suretile Devletçe parasız olarak verilir.

ON İKİNCİ MADDE — Köy öğretmenlerinin tayin edildikleri okullara, köy hududu içindeki ziraat işlerine elverişli araziden Köy kanununa göre satın alınarak öğretmenin ve ailesinin geçimine, okul talebesinin ders tatbikatına yetecek miktarda arazi tahsis edilir. Köyde Devlete aid arazi bulunduğu takdirde okula tahsis edilecek arazi tercihan bunlardan ayrılır.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Köy öğretmenlerinin okul namına meydana getirdikleri her türlü işletmelerdeki mahsul, hayvan ve binalar kuraklık, sel, yangın, çok hasar yapan nebat ve hayvan hastalıkları ve bilûmum cevvi hâdiseler gibi sebeplerle ziyana uğradıkları takdirde işletmeği yeniden tesis maksadile ve Maarif vekilliği bütçesinden zamanında okul namına zarar ve ziyana karşılayacak bir yardım yapılır.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Köy okuluna aid her türlü demirbaş eşya, hayvan ve saire okulun malı olup bu işletmeden elde edilecek hasılat, öğretmene aittir. Ancak, öğretmenin ayrılışında bu demirbaşlar yeni gelen öğretmene, bu mümkün olmadığı hallerde yeni öğretmen gelinceye kadar köy ihtiyar heyetine, işletilmek üzere, aynen teslim edilir. İşletmeyi köy ihtiyar heyeti teslim ettiği takdirde işler imece ile yapılır. Bu suretle elde olunan mahsullerden satılması zarurî olanlar, ihtiyar heyetlerince satılarak nakden ve diğerleri aynen muhafaza ve yeni öğretmene devir ve teslim olunur.

İşletmeye aid eşya ve tesisat ile hayvanlar Devlet emvali muamelesine tâbi tutulur.

ON BEŞİNCİ MADDE — Köy öğretmenlerinin işleri, gezici başöğretmenler ve ilk tedrisat müfettişleri tarafından takip ve teftiş edilir.

Köy öğretmenlerinin işlerinin normal bir şekilde yürütülmesine Devlet teşkilâtı mensubları yardım ederler.

ON ALTINCI MADDE — Köy öğretmenlerinin tayin edilecekleri okulların binaları ve öğretmen evleri Maarif vekilliğince verilecek plânlara göre Köy kanununa tevfikân, bölge ilk tedrisat müfettişi ile gezici başöğretmenin nezaretinde köy ihtiyar heyetleri tarafından yaptırılır ve öğretmen tayin edilecek köylere keyfiyet üç yıl önce bildirilir. Köy bütçesinde de ona göre tedbirler alınır. Öğretmen işe başlamadan evvel okul binası ile öğretmen evi tamamen bitirilir.

Köy okulları binalarının tamiri ve okulun daimî masrafları köy ihtiyar heyetlerince teğmin edilir.

ON YEDİNCİ MADDE — Köy enstitülerine aşağıda adları yazılı müesseselerden mezun olanlar öğretmen tayin edilirler:

- 1) Yüksek okullar ve Üniversite fakülteleri mezunları,
- 2) Gazi Terbiye enstitüsü mezunları,
- 3) Öğretmen okulları mezunları,
- 4) Ticaret liseleri ve Orta ziraat okulları mezunları,
- 5) Erkek sanat okulları ve Kız enstitüleri mezunları,
- 6) Köy enstitüleri mezunları,
- 7) İnşaat usta okulları mezunları,
- 8) Bunlardan başka her türlü teknik ve meslekî okullar mezunları.

Bu enstitülerde mutahassis işçiler yevmiye veya aylık ücretle usta öğretici olarak çalıştırılabilir. Köy enstitülerinde çalıştırılacakların ne suretle tayin edilecekleri, terfi şekilleri ve bu enstitülerin idarî işlerinin nasıl yürütüleceği bir nizamname ile tesbit olunur.

ON SEKİZİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerine tâbi olacak köy öğretmenleri için Maarif vekilliği tarafından : Hükmi şahsiyeti haiz ve mercii Vekillik olmak üzere «Köy öğretmenleri tekaüd sandığı» ve «Köy öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığı» teşkil edilecektir.

a) Tekâüd sandığının sermayesi ve gelirleri şunlardır:

- 1 - Maarif vekilliği bütçesine Köy enstitüleri masrafları olarak her yıl konulacak tahsisat yekûnunun binde biri,
- 2 - Aylıkları arttırılan, sandığa dahil, köy öğretmenlerinin ücretlerinden kesilecek ilk aylık zamları,
- 3 - Sandık sermayesinin bütün gelirleriyle bilûnum müteferrik gelirler.

Tekâüd sandığının mevcut alacakları Devlet emvaline mahsus hak ve rüçhanları haizdir. Bu paralar ve alelûmum aidat ile faiz ve temettüleri bir gûna harç ve resme tâbi olmadığı gibi haciz ve temlik edilemez. Hizmet müddetleri (30) seneyi dolduran ve sandığa dahil bulunan köy öğretmenleri tekaüdüklerini talep edebilirler. Bu gibiler ayda 20 lira ücretle tekaüde sevk edilirler. Tekâüdük ücretleri üç ayda bir peşin olarak ödenir.

b) Sağlık ve içtimai yardım sandığının sermayesi ve gelirleri şunlardır:

- 1 - Maarif vekilliği bütçesine Köy enstitüleri masrafları namile her yıl konulacak tahsisat yekûnunun binde biri,
- 2 - Sandığa dahil öğretmenlerin aylıklarından kesilecek yüzde birler,
- 3 - Teberrütler,
- 4 - Sandık sermayesinin gelirleriyle sair bilûnum gelirler.

Her iki sandığın tediyeleri Divanı muhasebat vizesine tâbi değildir.

ON DOKUZUNCU MADDE — Bir öğretmenin vefatı halinde okula aid olub menfaati öğretmene tahsis edilmiş bulunau emvalin ölüm yılı içinde elde edilecek hasılatının yarısı yardım sandığına ve yarısı da gelecek öğretmene verilir.

Ölen öğretmenin mirasçuları, okul emvalinin hasılatı üzerinde hiç bir hak iddia edemezler.

YİRMİNCİ MADDE — Köy öğretmenleri tekaüd sandığı ile Köy öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığının idaresi, işleyiş tarzı, öğretmenlerin tekaüde sevk usulleri, yapılacak yardımların şekilleri, velhasıl bu iki sandığın bütün işlerine müteferri bilûnum hususlar birer nizamname ile tesbit olunur.

Bu nizamnamelerde hükmi şahsiyeti haiz Devlet müesseselerinde kurulmuş mümasil sandıkların azalarına teğmin eylediği menfaatlere mütenazır menfaatler gösteren hükümlerin bulunması şarttır.

YİRMİ BİRİNCİ MADDE — Köylerde çalışan öğretmenlerin ve ailelerinin, köy okullarındaki talebenin sıhhat işlerine meccanen bakmak üzere Maarif vekilliğince sıhhat müfettişi hekimler tayin edilir.

Köy öğretmenleri, öğretmenlerin eşleri ve çocukları Maarif vekilliği prevan-toryom ve sanatoryomunda parasız tedavi edilirler.

YİRMİ İKİNCİ MADDE — Bu enstitülerin tesisat, inşaat ve tamirat işleri 2490 sayılı Arttırma ve eksiltme ve ihale kanununa tâbi değildir.

MUVAKKAT MADDE — A) 1 numaralı cedvelde gösterilen kadrolardan ilişik 2 sayılı cedvelde yazılı muallimlikler ve memuriyetler 1939 yılı Umumî muvazene kanununun 16 nci maddesine bağlı (L) cedvelinin Maarif vekilliği kısmına konulmuştur.

B) 7 - VII - 1939 tarih ve 3704 numaralı kanunda adı geçen köy öğretmen okulları bu kanunla köy enstitülerine kalbedilmişlerdir. Mezkûr kanunun metnindeki köy öğretmen okulları tâbirleri köy enstitüleri şeklinde değiştirilmiştir.

18 - I - 1940 tarih ve 3782 sayılı kanunun 7 nci maddesile açılan (Köy öğretmen okulları her türlü masrafı) unvanlı fasıl (Köy enstitülerinin maaş, ücret ve her türlü masrafları) şeklinde değiştirilmiş ve bu fasla fevkalâde tahsisat olarak (250 000) lira konulmuştur.

C) 1939 ve 1940 malî yıllarında bu enstitülerde çalıştırılacak ücretli müstahdemler kadrosu İera Vekilleri Heyetince tesbit edilir.

D) 1939 malî yılı umumî muvazene kanununun 4 nci maddesine bağlı (D) cedvelinin Maarif vekilliği kısmında yazılı leyfî talebeler meyanına (Köy enstitüleri) talebesi namile 2 000 aded talebe kadrosu ilâve edilmiştir.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanunun hükümlerini icraya İera Vekilleri heyeti memurdur.

20 nisan 1940

[1] NUMARALI CEDVEL

*Köy enstitüleri muallimlerine ve memurlarına
aid kadro*

D.	Memuriyetin nevi	Aded	Maaş	D.	Memuriyetin nevi	Aded	Maaş
4	Muallim	16	90	12	Muallim	111	25
5	»	20	80	13	»	88	20
6	»	25	70	14	»	40	15
7	»	30	60	12	Memur	14	25
8	»	45	50	13	»	24	20
9	»	76	40				
10	»	63	35			613	
11	»	61	30				

[2] NUMARALI CEDVEL

Köy enstitüleri muallim ve memurları kadrosundan mevkuf tutulacaklara aid cedvel

D.	Memuriyetin nevi	Aded	Maaş	D.	Memuriyetin nevi	Aded	Maaş
4	Muallim	16	90	12	Muallim	71	25
5	»	18	80	13	»	48	20
6	»	17	70	14	»	10	15
7	»	10	60	12	Memur	8	25
8	»	25	50	13	»	2	20
9	»	46	40				
10	»	23	35			320	
11	»	26	30				

Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkere'nin tarih ve numarası : 18 - IV - 1940 ve 1/339
 Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhur Reisliğinden gelen tezkere'nin tarih ve numarası : 20 - IV - 1940 ve 4/518
 Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cild ve sayfa numaraları : Cild Sayfa
 9 26,27
 10 62,70:92,92,99:102

Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanunu

Kanun No: 4274

Kabul tarihi: 19/6/1942

BİRİNCİ BÖLÜM

Teşkilât

A) Okullar ve İdareleri

Madde 1 — Köylerde resmî, mecburi ve parasız ilk öğrenim okulları ve kursları şunlardır:

- 1 - Eğitimci köy okulları;
- 2 - Öğretmenli köy okulları;
- 3 - Öğretmenli ve eğitimci köy okulları;
- 4 - Pansiyonlu veya pansiyonsuz bölge köy okulları (Bu okulların durumu ve arazisi maksada elverişli olduğu takdirde, nahiye merkezlerinde açılmaları tercih olunur);
- 5 - Akşam okulları;
- 6 - Köy ve bölge meslek kursları.

Bu okullar ve kurslar idare, öğretim, eğitim, ziraat, sanat, sağlık korunması, çocuk bakımı ve köy halkını yetiştirme yönünden sırasıyla aşağıda yazılı mercilere bağlıdırlar:

- a) Bölge gezici öğretmenliklerine ve gezici başöğretmenliklerine;
- b) Bölge ilk öğretim müfettişliklerine;
- c) Bölge köy enstitüsü müdürlüklerine;
- d) Kaza maarif memurluklarına;
- e) Vilâyet maarif müdürlüklerine.

Madde 2 — Eğitimci ve köy enstitüsü mezunu öğretmenler, Maarif Vekillîğince tesbit edilecek olan gezici öğretmenlik veya gezici başöğretmenlik bölgelerindeki köylerde kurulan okullara tayin edilirler.

Bu bölgelerdeki eğitimci ve öğretmenlerin vazife ile ilgili her türlü işlerini görmek üzere, her bölgeye köy enstitülerinden mezun ve köylerde başarı göstermiş öğretmenlerden 3238 sayılı kanuna göre bir gezici öğretmen veya gezici başöğretmen tayin edilir.

Gezici öğretmen ve gezici başöğretmenler kaza merkezlerinde görülecek işler bakımından kaza maarif memurluklarına;

Eğitmeni, öğretmeni ve köy halkını yetiştirmekle ilgili işler yönünden bölge ilk öğretim müfettişliklerine bağlıdır.

Bunlar, ziraat işlerinin gelişmesi için Ziraat Vekâleti mütehassıslarıyla valilik ziraat müdürleri ve ziraat muallimleri işbirliği yaparlar. Bu işbirliğinin mahiyet ve şekli Maarif ve Ziraat Vekillikleri arasında kararlaştırılır.

Madde 3 — İkinci madde hükümlerine göre teşkil edilecek gezici öğretmenlik veya gezici başöğretmenlik bölgelerinden lüzumu kadari birleştirilerek bir teftiş bölgesi kurulur. Bu bölgeye giren okul, eğitimci, öğretmen, gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlerin her türlü işleri bir ilk öğretim müfettişi tarafından teftiş, murakabe ve idare edilir.

Müfettişlik merkezi, teftiş bölgesi içindeki kaza veya nahiyelerden birinin merkezidir.

Bölge ilk öğretim müfettişleri, bölgelerindeki okulları ilgilendiren idare işleri bakımından maarif müdürlüklerine bağlıdır. Bölgelerinde çalışan eğitimci, öğretmen, gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlerin, köy enstitülerini ilgilendiren işleri yönünden o kesimdeki köy enstitüsü müdürlükleriyle işbirliği yaparlar.

Madde 4 — Köy enstitüsü müdürlükleri, kendi kesimlerine giren valiliklerin köylerinde çalışan eğitimci, öğretmen, gezici öğretmen, gezici başöğretmen ve ilk öğretim müfettişlerine bu kanunda yazılı esaslara göre her türlü yardımlarda bulunurlar. Köy okullarının gelişme ve yükselmesiyle ilgili işleri plânlaştırılır.

Madde 5 — Kaza maarif memurları, kazalarında bulunan diğer ilk okullar ve Maarif Vekillîğinin idarelerine vereceği maarif kurumları gibi birinci maddede yazılı bütün köy okullarını ilgilendiren idare işlerini de görürler.

Madde 6 — Maarif müdürleri, vilâyetleri içinde bulunan bütün diğer okullar ve maarif kurumları gibi, birinci maddede yazılı köy okullarını da idare, teftiş ve murakabe ederler.

Valilik ziraat müdürleri birinci maddede yazılı okulların ziraat işlerini teftiş ederler. Teftiş neticelerini valilik yoluyla Maarif Vekillîğine bildirirler.

Vekillik sıhhat müfettişleri, valilik sıhhat müdürleri ve Hükümet tabipleri birinci maddede yazılı köy okullarının sağlık durumlarını teftiş ederler. Teftiş sonunda yazacakları raporları, müfettişler doğrudan doğruya, sıhhat müdürleriyle Hükümet tabipleri valilik yoluyla Maarif Vekillîğine gönderirler.

B) Disiplin kurulları

Madde 7 — Valilik merkez kazasıyla diğer kazalara bağlı köylerin eğitimci ve öğretmenleriyle köy enstitülerinden mezun öğretmenlerin disiplin işlerine bakmak üzere, teftiş bölgesi müfettişinin bulunmadığı takdirde maarif memurunun başkanlığında her kaza merkezinde beşer üyeli birer (Kaza, köy öğretmenleri ve eğitimci disiplin kurulu) teşkil edilir. Bu kurulun üyeleri şunlardır:

1 - Merkez kazası başöğretmenlerinden bölge ilk öğretim müfettişinin göstereceği üç namzet arasından maarif müdürünün seçeceği bir başöğretmen;

2 - Kaza içindeki bölgelerde çalışan gezici öğretmenlerle gezici başöğretmenler arasından maarif müdürlüklerince seçilecek bir gezici öğretmen veya gezici başöğretmen;

3 - Kaza köylerinde çalışan eğitimci ve öğretmenlerin aralarından seçilecekleri bir eğitimci ve bir öğretmen.

Madde 8 — Her valilik merkezinde maarif müdürünün veya muavininin başkanlığında gezici öğretmenlerle gezici başöğretmenlerin disiplin işlerine bakmak ve yedinci maddedeki kurulun kararları için ikinci derecede teklif mercii olmak üzere beşer üyeli bir (Valilik köy öğretmen ve eğitimci disiplin kurulu) teşkil edilir. Bu kurulun üyeleri şunlardır:

1 - Merkez kazası bölge ilk öğretim müfettişi;

2 - Valiliğin bütün kazalarında vazife gören gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlerin kendi aralarından seçecekleri iki namzetten Vekillîğe seçilecek bir gezici öğretmen veya gezici başöğretmen;

3 - Merkez kazası köy eğitimci ve öğretmenlerinin kendi aralarından seçecekleri ikişer namzetten maarif müdürünün seçeceği bir eğitimci, bir öğretmen.

Madde 9 — Yedinci ve sekizinci maddelerde yazılı disiplin kurulları üyeleri iki yıl için seçilir. Bu kurullara seçim yoluyla girecek üyelerin ne suretle seçilecekleri Maarif Vekillîğince tesbit edilir. (Kaza ve valilik köy öğretmen ve eğitimci disiplin kurulları) kararlarını mürettep âzanın çokluk reyile verirler. Bu kurullar rey nisabı mahfuz kalmak üzere âzanın çokluk sayısıyla de toplanabilirler.

İKİNCİ BÖLÜM

Köy eğitimci ve öğretmenlerinin vazife ve salâhiyetleri

Madde 10 — Köy eğitimci ve öğretmenlerinin vazife ve salâhiyetleri ikiye bölünür:

A) Okul ve kurslarla ilgili işler;

B) Köy halkını yetiştirmekle ilgili işler.

A) Köy eğitimci ve öğretmenlerinin okul ve kurslarla ilgili vazife ve salâhiyetleri şunlardır:

1 - Köy okulu binasının, işliğinin yapılışında ve bahçesinin kurulmasında çalışmak; 3803 sayılı kanunun on birinci, 3238 sayılı kanunun beşinci maddelerine göre bu okullara verilen eşyayı iyi bir şekilde muhafaza etmek; hayvanlara bakmak ve onları üretmek;

2 - Okula mahsus araziye örnek olabilecek şekilde işlemek, boz bırakmamak;

3 - Köy okulu işliğini, köylülere de faydalı olabilecek şekilde işletmek;

4 - Köyde okul talebesinin eğitim ve öğretimiyle ilgili her türlü tedbirleri almak ve aldirtmak;

5 - Talebenin sağlık durumlarını tehdit edici vakaları önlemeye ve gidermeye çalışmak ve bunun icabettirdiği tedbirleri almak ve aldirtmak;

6 - Teftiş bölgesine giren köylerin okul binalarını yapmak, fidanlık kurmak gibi elbirliği istiyen işlerde birlikte çalışmak ve yardımlaşmak.

B) Köy eğitimci ve öğretmenlerinin köy halkını yetiştirmekle ilgili vazife ve salâhiyetleri şunlardır:

1 - Köy halkının millî kültürünü yükseltmek, onları sosyal hayat bakımından asrın şartlarına ve icaplarına göre yetiştirmek, köy kültürünün müspet kıymetlerini yaymak ve kuvvetlendirmek için gereken tedbirleri almak; millî bayram günlerinde, okulların açılışlarında, mahallî ve millî âdetlere göre kutlanan iş günlerinde törenler yapmak ve bunları, halk türküsü, oyunları, marşları ve müzik alçetleri esas tutulmak suretiyle tertip, tanzim ve idare etmek; köy halkını radyodan âzami derecede faydalandırmak;

2 - Köyün ekonomik hayatını geliştirmek için ziraat, sanat, teknik alanlarında köylülere örnek olabilecek işler yapmak; okullarda sergi açmak ve diğer münasip yerlerde panayır açılmasına yardım etmek; istihsalın artırılması ve ürünlerin kaydedilmesi, köy iş hayatının canlandırılmasıyla ilgili tedbirlerin alınmasında köylülere gereken yardımlarda bulunmak; gidip gelmesi mümkün yerlerdeki pazar, sergi, panayır, fuar, müze gibi ekonomik hayatın gelişmesiyle ilgili kuruluşlarla halkı ve talebeyi ilgilendirmek, onların buraları ziyaret etmelerine kılavuzluk etmek; ormanlığa ait bilgilerin artırılmasına çalışmak ve ormanların faydalarını ve korunmalarını anlatmak; kurulmuş köy ormanlarının bakımıyla korunmasında ve yeniden kurulacakların kurulmasında yardım etmek;

3 - Köyde ve yakın muhitlerde bulunan tarih eserleriyle memleket güzelliklerini teşkil eden tabii ve teknik kıymetli haiz eser ve anıtların onarılması; neslinin tükenmemesi ve körelmemesi lâzımgelen hayvan ve bitki cinslerinin tesbiti ve korunmasıyla ilgili işlerde muhtarlar, köylülerle ve ilgili diğer teşkilatlarla beraber çalışmak;

4 - Köy halkının saadet ve felâketiyle ilgili bütün işlerde elden gelen her türlü yardımcı olmak, gerekli koruyucu tedbirleri almak ve bu gibi hallerde Hükümet teşkilatını ilgilendiren işleri zamanında ilgililere yazı ile bildirmek veya gidip haber vermek;

5 - Devletin ve köy halkının umumî menfaatleri ve mukadderatıyla ilgili Millî Müdafaa, imce, asker ailelerine yardım, orman ve köy yangınlarını söndürme, ortaklama ziraat ve nakil vasıtaları edinme, her türlü kooperatifleri kurma ve işletme gibi hususlarda köylülerle işbirliği yapmak ve bu işlerin icaplarına göre çalışmak;

6 - Muhite ve temin edilecek vasıtalara göre köy gençlerinin yüzücü, kayakçı, güreşçi, binici, atıcı, avcı, bisiklet, motosiklet ve traktör kullanıcısı gibi hareketli ve canlı vasıflarda yetiştirilmeleri için gereken her türlü teşebbüslerde bulunmak, mümkün olan tedbirleri almak ve bu hususların gerçekleşmesi için çalışmak.

Ziraat işleri için mümkün olan yerlerde Vekâlet ziraat mütehasıslarıyla valilik ziraat müdür ve muallimlerinin mütalâaları alınır.

Madde 11 — Onuncu maddede yazılı işlerin gerçekleştirilmesi için ilgili köylüler bu kanunda yazılı esaslara göre ve diğer kanunlarda tesbit edilen hükümlere uygun olmak şartıyla eğitim ve öğretmenlere yardım etmek ve onlarla işbirliği yapmak vazifesiyle mükelleflerdir.

Bu mükelleflerlerden kaçınanlarla işleri aksatanlar ve bu işlere fesat karıştıranlar hakkında eğitim ve öğretmenlerin ihbarı üzerine ilk öğretim müfettişi tarafından yapılacak tetkik üzerine verilecek rapora nazaran takibe lüzum görüldüğü takdirde köyün bağlılığına göre kaymakam veya valinin yazacağı bir müzekkere ile Cumhuriyet müddeiumumiliğine gönderilir. Müddeiumumilik bu evrakı sulh mahkemesine tevdi eder ve mahkemeye de bu hareketleri sabit görülenler üç günden on beş güne kadar hafif hapis veya beş liradan yirmi beş liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Okullara kabul ve devam

Madde 12 — Köy okullarının çalışma zamanları, eğitim ve öğretmenlerle bölge gezici öğretmen veya gezici başöğretmenleri ve ilk öğretim müfettişleri tarafından, köylülerin iş durumlarına, mevsimlerin ve köylerin hususiyetlerine göre birlikte tesbit edilir ve Maarif müdürlüğüne tetkik olunarak valiliğe tasdik ettirildikten sonra ilgililere bildirilir. Köy okullarının çalışma müddetleri bir yıl içinde yedi aydan az olamaz.

Bu okullarda açılacak meslek kurslarının devam müddetleri ve çalışmaları usulüyle Maarif Vekilliliğine tesbit edilir.

Madde 13 — Köylerde her yıl eylül ayının sonuna kadar altı yaşını bitirmiş olanlar, ilk okula ve ilk okulu bitirdikten sonra, daha yüksek okullara devam etmeyenlerden on altı yaşını tamamlamamış bulunanlar varsa bunlar da birinci maddede yazılı meslek kurslarına devam mecburdurlar.

Eğitmen veya öğretmeni bulunan her köyün muhtarı, her yıl okul açılmadan on beş gün evvel eğitim, öğretmen, gezici öğretmen veya gezici başöğretmenle birlikte bu esasa göre köyün mecburi öğrenim yanında olan çocuklarının bir cetvelini tanzim ederek mühürlar. Bu cetvelde adları yazılı çocuklardan okula devam mecbur olanlar, bu müddet içinde velilerine bildirilir.

Henüz nüfus hüviyet cüzdanı alınmamış çocuklar varsa bunların yaşları bu kurullarca çocukları görmek suretiyle tayin ve tesbit edilerek içlerinden mecburi öğrenim çağında olanların adları cetvele yazılır.

Madde 14 — Bölge pansiyonlu köy okullarına; bölgeye giren köylerden bu köylerin nüfus durumlarına göre en müstait çocuklar alınır. Bunlar bölge ilk öğretim müfettişinin veya gezici öğretmen ve gezici başöğretmenin başkanlığında bölge okulu başöğretmeniyle çocuk alınacak köyün eğitimci veya öğretmeni ve muhtarının gireceği bir (Bölge Okulu Kurulu) tarafından seçilir. Seçimde gözetilecek şartlar ve esaslar Maarif Vekilliliğine tesbit olunur. Bu çocuklar bölge okulunda pansiyonlu olarak köyü hesabına okutulur. Yiyecekleriyle yatak takımları kendi köylerinin ihtiyar meclislerince temin edilir.

Bu hususta köylüye tahmil olunacak mükellefiyetlerin nevi ve miktarının tayin ve tahsilinde Köy Kanunu hükümleri tatbik olunur.

Bu mükellefiyetlere karşı yapılacak itirazlarda ve bunların tetkik edilmesinde ve karara bağlanmasında 3664 sayılı kanun hükümlerine uyulur.

Pansiyonlu bölge köy okullarına bu okulların buldukları köylerle yakınlarındaki köylerin çocukları gündüzlük olarak da devam edebilirler.

Madde 15 — Okula devam edemeyecek derecede hasta olan çocuğun velisi keyfiyeti gününde eğitimci veya öğretmene bildirir. Hastalığına kanaat getirilen çocuk, hasta olduğu günler için devamsız sayılmaz ve hakkında takibat yapılmaz. Çocuğa zaruri sebeplerle öğretmen, eğitimci veya başöğretmen tarafından bir ders yılı içinde on günü geçmemek üzere verilen izinlere müstenit okula gelmeyişler de takibat bakımından devamsızlık sayılmaz.

Henüz on altı yaşını bitirmedikleri halde ilk okula devamları Maarif Vekilliliğine Medeni Kanun bakımından şahsi halleri itibarıyla mahzurlu görülenler akşam okullarına veya meslek kurslarına devama mecbur tutulurlar.

Madde 16 — On üçüncü ve on beşinci maddelerde yazılı olan sebeplerden gayri bir sebeple çocuğunu mecburi öğrenim kurumlarına hiç göndermeyen veya gönderdikten sonra devamını temin etmeyen veliler hakkında aşağıda yazılı hükümler tatbik olunur :

1 - Devam etmeyen çocuğun velisine eğitimci veya öğretmen tarafından en çok üç gün içinde muhtar vasıtasıyla çocuğun okula gönderilmemesi sebebinin bildirilmesi veya bir mazereti yoksa devamının temini yazılı olarak teltig edilir.

2 - Bu teltig üzerine çocuk yine mazeretsiz olarak gelmezse öğretmen veya eğitimci tarafından en çok beş gün içinde keyfiyet muhtara ihbar edilir.

3 - Bu ihbar üzerine muhtar ihtiyar meclisini hemen toplar ve bu meclisçe okula devam etmeyen veya gönderilmeyen çocuğun velisi hakkında her gelmediği gün için yirmi beş kuruştan yüz kuruşa kadar para cezası alınmasna en çok bir hafta içinde karar verilir ve çocuğun velisiyle muhtara ve ilgili Eğitimci veya öğretmene teltig olunur.

4 - Çocuğun okula gönderilmemesinden veya devamsızlığından dolayı eğitimci veya öğretmen tarafından birinci ve ikinci fıkrada yazılı teltig ve ihbar muamelesi, müddetleri içinde yapılmaz veya muhtara ihbar edildikten sonra da ihtiyar meclisi toplanıp müddeti içinde keyfiyeti bir karara bağlamazsa ceza takip düşer. Bu hallerde vaktinde teltig ve ihbarı yapımayan eğitimci ve öğretmenlere bu kanunda yazılı disiplin cezası ve muhtarla ihtiyar meclisi azaları hakkında da Köy Kanununun 27 nci maddesinde yazılı ceza tatbik olunur.

5 - İhtiyar meclisleri tarafından verilecek kararlara karşı beş gün içinde veli, eğitimci, öğretmen, gezici öğretmen ve gezici başöğretmen mahiye müdürlüğüne itirazda bulunabilirler. İtiraz yazı ile yapılır. Veliler ihtiyar meclislerine şifahi beyanda bulunarak zabıt tutulmak suretiyle de itiraz edebilirler. Gezici öğretmen ve gezici başöğretmenin itirazına eğitimci veya öğretmene yapılan teltig başlangıç sayılır.

Vilâyet merkez kazasına veya doğrudan doğruya diğer bir kazaya bağli köylerde bu itiraz vali veya kaymakama yapılır.

Bu makamlarca verilen kararlar kesin olup başka hiçbir kazai veya idari mercie başvurulamaz.

6 - İki defa para cezasına mahkûm edildikten sonra çocuğunu okula göndermeyen veya devamını temin etmeyen veliler sulh mahkemesince bir haftadan bir aya kadar hafif hapis cezasına mahkûm edilirler. Tekerrürü halinde evvelce verilen ceza iki kat olarak hükümlenir ve ayrıca beş liradan elli liraya kadar da hafif para cezasına mahkûm edilirler.

7 - Çocukların okula gönderilmemesinden veya devamlarının temin edilmemesinden dolayı girişilecek takip, çocuğun velisi olan baba veya anası ve bunlar hayatta bulunmadıkları veya köyde olmadıkları takdirde okula karşı veliliği üstlerine alanlarla köyde oturan kanuni mümessilleri hakkında yapılır.

8 - Kesinleşen para cezalarının tahsilii Köy Kanununun 66 nci maddesine göre yapılır.

Madde 17 — On altıncı madde hükmüne göre karar verilen para cezalarının tahsilii imkânı olmadığı anlaşılırsa kesinleşen kararın bir örneği vali veya kaymakamlık yoluyla Cumhuriyet Müddeiumumiliğine gönderilir. İhtiyar meclisince verilen karar müddeiumumilikçe bir lira için bir gün olmak üzere hapse çevrilerek infaz olunur. İnfaz sırasında karar altına alınan para cezası ödendiği takdirde umumî hükümlere göre hapsedildiği müddetin para cezasıyla mahsubu yapılarak mahkûm salverilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Talebinin ders araçları

Madde 18 — Mecburi öğrenim okullarına devam eden çocukların Maarif Vekilliliğine tesbit olunacak ders ve iş araçlarıyla sanat ve ziraat

aletlerini çocukların velileri temin etmeye mecburdurlar. Bunu yapmayan gövuk velilerinden, eğitmen ve öğretmenlerle başöğretmenlerin, gezici öğretmenler veya gezici başöğretmenlerin yazılı teklifi üzerine bu araçları ve aletleri temine yetecek para üç gün içinde Köy Kanununun altmış altıncı maddesine göre ihtiyar meclisi kararıyla velilerinden tahsil olunur. Tahsil olunan paralarla ihtiyar meclisleri çocuğun ihtiyaçlarını temin ederler.

Madde 19 — Ders ve iş araçlarıyla sanat ve ziraat aletlerini tedarik edemeyecek kadar fakir olan ailelerin çocuklarının bu ihtiyaçlarını temin etmek maksadıyla köy bütçelerine tahsisat konulur.

Fakir ailelerin çocuk sayısı ve bu çocukların ihtiyaçlarına karşılık olmak üzere köy bütçelerine konacak tahsisat miktarı eğitmen, öğretmen, gezici öğretmen veya gezici başöğretmenin teklifi üzerine köy ihtiyar meclislerine kararlaştırılır.

Madde 20 — 3803 sayılı kanunun 16 ncı maddesine göre okulun sıra, masa, yazı tahtası, harita, tebesir, soba, odun, kömür, lamba, petrol, süpürge gibi daimi ihtiyaçlarını temin etmek üzere köy bütçelerine köyün gelir kaynaklarıyla uygun olarak tahsisat konur.

Okulun bu ihtiyaçlarını bütçenin tanziminden bir ay evvel köy muhtar ve ihtiyar meclisine eğitmen ve öğretmenler yazı ile bildirirler.

Köyün geliri müsait olduğu halde bu tahsisatı bütçelerine koymayan muhtar ve ihtiyar meclisi azaları hakkında köyün bağlı bulunduğu vilâyet veya kaza idare heyetleri kararıyla Köy Kanununun yirminci maddesinde yazılı ceza tatbik olunur. Hükmolunan para cezasını vermeyenlerden bu para Tahsili Emlal Kanununa göre tahsil edilir. İdare heyetlerinin bu husustaki kararları kesin olup bunlar aleyhine hiçbir mercie baş vurulamaz.

Bu maddeye göre tahsil olunan paralarla ve ihtiyar meclisi kararıyla okulun birinci fıkrada yazılı ihtiyaçları temin olunur.

Madde 21 — On dokuz, yirmi, yirmi iki ve yirmi üçüncü maddelerde yazılı işlerin karşılığı olan tahsisatı zamanında bütçelerine koymayan köyler için bu tahsisat, bütçeleri tasdikla salâhiyetli idare âmirleri tarafından doğrudan doğruya konulur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Okul yapımı ve onarımı.

Madde 22 — 3803 sayılı kanunun 16 ncı maddesine göre yapılacak köy okul binalarının yapılması ve onarılması için gereken tahsisatı gelirleri elverişli iken bütçelerine koymayan veya koyupta karşılığı bulunduğu halde sebepsiz sarfetmeyen ve bu iş için lüzumlu arsa ile araç ve gereci zamanında sağlamayan muhtar ve ihtiyar meclisi azaları hakkında yirminci maddenin üçüncü fıkrası hükmü tatbik olunur.

Madde 23 — Bölge köy okulları binalarının veya bu binalara eklenecek dershane, yatakhane, yemekhane, hamam, çamaşırık, ahır, depo ve ışık gibi yapıların ve bunlarla ilgili yolların, su yollarının yapılması ve onarılmasıyla bölge köylerinin ortak malları olarak tesis edilecek fidanlık, dutluk, kavaklık, çayırık gibi kuruluşlar, bölgeye giren köylerde oturan köylülerin birlikte çalışmalarıyla ve gelir kaynaklarına uygun olarak bu köylerin bütçelerine her yıl için bu maksatla konulacak tahsisatla meydana getirilir.

Yirmi ikinci madde ile bu maddede yazılı işler için para ve imcece olarak gerekli karşılık miktarı on dördüncü maddede adı geçen bölge okulu kurulunca tesbit edilir ve bölgeye giren köylerin bağlı oldukları valiliğe veya kaymakamlığa veya nahiye müdürlüğüne bildirilir.

Vali, kaymakam ve nahiye müdürleri, bu mükellefiyetlerden bedence ve malca yeterlik göz önünde bulundurularak her köye düşen miktarı ilgili köy muhtar ve ihtiyar meclislerine yazı ile bildirirler.

Vali, kaymakam ve nahiye müdürleri tarafından bildirilen imcece ve paraya ait tahsisatı bütçeye koymayan veya koyupta karşılığı bulunduğu halde bu işlere sebepsiz sarfetmeyen muhtar ve ihtiyar meclisi azaları hakkında yirminci maddenin üçüncü fıkrası tatbik olunur.

Bölge okuluındaki kurumlardan bölge içindeki köyler halkı beraberce faydalanırlar. Bu okullardan köylülere üretilmek üzere verilen tohumlar, fidanlar ve damızlıklar için hiçbir para alınmaz.

Madde 24 — 3116 sayılı Orman Kanununun 19 uncu maddesinde yazılı mektebe ait hüküm, öğretmenli veya eğitmenli, yazılı veya yazısız, pansiyonlu veya pansiyonsuz her tip köy ve bölge okullarıyla köy enstitüleri için de tatbik olunur.

Bu okullar için Devlet orman işletmesi bulumıyan yerlerde verilecek dikili ağaçlardan Devlet orman tarife bedeli alınmaz. İşletmeye açılan yerlerde verilecek kerestelik tomruklardan tarife bedeli hariç olmak üzere diğer bütün masraflar alınır.

Madde 25 — Köy halkından olan veya en az altı aydanberi köyde yerleşmiş bulunanlardan 18 yaşını bitiren ve 50 yaşını geçmeyen her vatanş, köy ve bölge okulları binalarının kurulmasına, bu binalara su temin edilmesine, okul yollarıyla bahçelerinin yapılmasına ve bunların onarılmasına emunhasır işler tamamlanıncaya kadar yılda en çok yirmi gün çalışmaya mecbur tutulur.

Bu işlerde çalışma mükellefiyetine tabi tutulacak köylülerin defteri eğitmen ve öğretmen veya gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlerin de iştirakiyle ihtiyar meclisleri tarafından tanzim olunur.

Bu defter tanzim edilirken mükelleflerin bedeni kudretleri ve bu işlerde çalışmaya mâni halleri göz önünde tutulur.

Tanzim edilen defter köyde mahallî âdetle göre ilân olunur. İfandan 10 gün sonra bu defter köy bütçelerini tasdik edecek makama gönderilir. Bu makam, 10 gün içinde defterin bu kanun hükümlerine uygun bir surette tanzim ediliş edilmediğine bakar ve alâkalılar tarafından itiraz vâkı olmuş ise bu itirazları teklif ve icabına göre tadil veya tasdik eder.

Çalışmaya mecbur olanlar yerlerine başkalarını çalıştırabilecekleri gibi çalışacakları günler için mahallî rayice göre amele ücretini vermek suretiyle de bu mükellefiyeti ifa edebilirler.

İşin nev'ine göre hayvanlı arabasıyla veya saban ve pulluk gibi ziraat aletleriyle birlikte çalışanların bir günlük hizmetleri üç gün sayılır.

Bu işler eğitmen, öğretmen, veya gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlerin teknik köy muhtar ve ihtiyar meclisinin idari nazaratleri altında mahallî iklim ve halkın iş mevsimi göz önünde bulundurularak yarıda yazılı mükellefiyet defterine göre bir çalışma planı dâhilinde yapılır. Mükelleflerin bu maddeye göre iş gördükleri günlerin mahsuplarını gösteren defter de bunlar tarafından tutulur.

Köylerde arazi veya bahçeleri olanlar ve bunlardan yararlılık veya işçi çalıştırmak şeklinde faydalanmakla beraber köy dışında oturanlar bu maddede yazılı yirmi günlük mükellefiyeti mahallî rayice göre işçi ücretini köy sandığına yatırmak suretiyle ifa ederler. Şu kadar ki, bu ücretin tutarı köydeki arazi veya bahçelerinin bir yıllık arazi vergisinden fazla olamaz.

Madde 26 — Yirmi beşinci maddede yazılı mükellefler arasından:

1 - Mazeretsiz olarak işe gelmeyenler veya işten kaçanlardan çalışmadıkları her gün için köy ihtiyar meclisleri kararıyla mahallî rayice göre takdir olunacak amele ücreti alınır. Bu suretle alınacak ücretin mecmuu yirmi lirayı geçemez. Kararlar alâkalılara tebliğ olunur.

2 - Kendilerinden amele ücreti alınmasına karar verilenler, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde bu karar aleyhine mükellef oldukları işe gelmemelerinin mazerete müstenit olduğu veya ücretin mahallî rayice uygun bulunmadığı sebeplerine munhasır olmak üzere köylerin bağlılığına göre nahiye müdürlerine, kaymakamlara veya valilere itirazda bulunabilirler. Bu makamlar tarafından verilecek kararlar kesin olup aleyhine hiçbir mercie baş vurulamaz.

3 - Yukarıki fıkraya göre alınacak amele ücretleriyle yirmi beşinci maddenin son fıkrasına göre ödenecek işçi ücretlerini vermeyenlerden bu paralar Tahsili Emlal Kanununa göre istifa olunarak köy sandıklarına yatırılır.

4 - Mükelleflerin yirmi beşinci maddede çalıştırılmasında kayıtsızlığı veya işi aksatacak fena halleri görülen muhtar ve ihtiyar meclisi azaları hakkında yirminci maddenin üçüncü fıkrası hükmü tatbik olunur.

Mükellefiyet işlerinin teknik bakımından idare-iinde kayıtsızlığı veya işi aksatacak fena halleri görülen eğitmen, öğretmen, başöğretmen, gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlere ilkin durumları yazı ile bildirilir. İkincisinde bu kanunda yazılı disiplin cezası verilir. Üçüncü defasında umumî hükümlere göre haklarında takibat yapılır.

Madde 27 — Köy okullarıyla enstitülerinin her türlü ihtiyaçları için köy sınırları içindeki araziden şahsi haklar mahfuz kalmak şartıyla tedarik edilen taş, kireç ve kum gibi yapı gereçlerinden hiçbir vergi, resim ve harç alınmaz.

Okul ve enstitülerin yapılarında ve onarma işlerinde gerekli tuğla ve kerpiçleri kesmek, kireci yakmak ve söndürmek için girisilen işler serbestçe hiçbir vergi, resim ve harca tabi olmaksızın yapılır. Bu maksatla açılan çukurlar iş bitince kapatılır.

Ormanlardan çıkarılacak bu gibi mallar hakkında 3116 sayılı Orman Kanununun 23 üncü maddesi gereğince Orman idaresinden izin alınır.

ALTINCI BÖLÜM

Köy okullarına mahsus arazi

Madde 28 — Köy okulunun bulunduğu köy sınırı içindeki ziraat işlerine elverişli araziden öğretmen ve ailesinin geçimine, okul talebinin ders tabiiyatına yetecek miktardaki arazinin okula tahsisi, satın alınması ve istisnâki aşağıda yazılı esaslara göre yapılır:

A) Bu arazinin yeri, miktarı, bölge ilk öğretim müfettişinin - bulunmadığı takdirde gezici başöğretmen veya öğretmenin - başkanlığında beş üyeli bir kurul tarafından tesbit ve mazbatası tanzim olunur. Bu kurul: 1. Bölge ilk öğretim müfettişi, 2. Köy muhtarı, 3. Köy ihtiyar meclisi üyelerinin aralarından seçecekleri bir üye, 4. Gezici başöğretmen veya gezici öğretmenin seçeceği bir öğretmen veya eğitmen, 5. Gezici başöğretmen veya gezici öğretmenden teşkil edilir.

1 - Bu kurulca tanzim edilecek mazbatada gösterilen yer Devlet malı olduğu takdirde 3803 sayılı kanunun 12 nci maddesinin son fıkrası gözönünde tutularak mazbata valilik yoluyla Maliye Vekillğine gönderilir ve Maliye Vekillğinin tasvibiyle o yer parasız olarak köy okulu adına tahsis olunur.

2 - Mazbatadaki yer hususi eşhasa ait ise mutasarrıfı veya zilyeti (A) fıkrasında yazılı kurul tarafından takdir edilecek bedeli kabul ettiği veya satmaya razı olduğu takdirde bu bedel köy sandığına ödenerek arazi köy okulu adına alınır.

3 - Mazbatada gösterilen ve eşhasa ait olduğu anlaşılan yer yukarıki fıkraya göre sahibi veya zilyeti tarafından rızasıyla köy okulu adına devir ve ferağ olunmadığı takdirde o yer istisnâk yoluyla alınır.

4 - Köy okulları için lüzumu olan yerin istisnâkine vali karar verir. Bu karar üzerine (A) fıkrasında yazılı kurul tarafından istisnâk edilecek yer için takdir edilen kıymet mahallî âdetlere göre ilân yoluyla mal sahiplerine veya zilyetlerine bildirilir. İlandan itibaren 15 gün içinde, alâkâtlar rızalarıyla takdir edilen bedeli kabul ile devir ve ferağ edecekleri veya bu bedele karşı mahkemeye müracaatla itirazda buldukları, takdirde istisnâk bedeli Ziraat Bankasına ve bulunmayan yerlerde kara mal sandıklarına yatırılır ve istisnâk olunacak yere okul adına elkonur.

5 - Takdir edilen istisnâk bedelini kabul etmeyen alâkâtlar yukarıki fıkrada yazılı ilândan itibaren 15 gün içinde mahkemeye müracaatla bu bedel hakkınıda itirazda bulunabilirler.

Dördüncü fıkrada yazılı ilânın yapıldığı yerde bulunmayan alâkâtlar için itiraz müddeti ilânın icrasından itibaren üç aydır.

B) Okul için istisnâkine karar verilen yerin bedeli köy bütçesinden ödenir.

C) İstisnâk edilen veya satın alınan yerin ürünleri yalnız o yıla mahsus olmak üzere eken tarafından toplanır.

D) Satın alınan veya istisnâk edilen yer, köy hükmi şahsiyeti adına tapuya tescil olunur.

Köyün bağlılığına göre valilik veya kaymakamlık tarafından verilecek müzakkere üzerine tapu idareleri bu tescil işini yaparlar.

E) İstisnâk edilen yerin mutasarrıfının veya zilyedinin malûmî olmaması veya oturdıkları yerin bilinmemesi, A fıkrasının 4 numaralı bendi hükümüne yerine getirilmiş bulunmak şartıyla o yere elkonma işlemi bürümsüz.

Elkonacak yerin tasvibi ve teslimi işi, köyün bağlılığına göre valilik veya kaymakamlık tarafından yazılacak müzakkere üzerine icra dairelerinde bu maddenin A fıkrasının 4 üncü bendinde yazılı ilân yoluyla yapılmış olan tebligattan başka umumî hükümler dairesinde bir tebliğ yapılmaksızın icra ve infaz olunur.

F) Köy okulları için satın alınacak, tahsis veya istisnâk edilecek yerlerin tesbiti işleminde mümkün olduğu takdirde valilik ziraat müte-hassısı veya valilik ziraat müdürü ve muallimleriyle sıbhat müdürlerinin veya Hükümet tabiplerinin ve Nafia Müdürlüğünün mütalası alınır.

Madde 29 — Köy okullarına tahsis edilecek gayrimenkullerin tesbiti için yapılacak tekliflere esas olmak üzere yirmi sekizinci maddede yazılı kurul ve salâhiyetli memurlarca ilgili köylülere istenecek malûmat geçiktirmeden verilir. Bu malûmatı vermeyenler veya doğru olarak bildirmeyenler sulh mahkemelerince üç günden bir aya kadar hafif hapis veya beş iradan yirmi beş liraya kadar hafif para cezasına çarptırılırlar.

Madde 30 — Okula tahsis edilen arazi üzerinde meydana getirilen gayrimenkuller ve tesisler okulun bulunduğu köyün malıdır. Bunlar vazifeli eğitimci veya öğretmen tarafından kullanılır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Köy eğitimci, öğretmen, gezici başöğretmen ve gezici öğretmenlerinin mükâfatlandırılması ve cezalandırılması

Madde 31 — Eğitimci, öğretmen, gezici başöğretmen ve gezici öğretmenler 3238 sayılı kanunun birinci, 3803 sayılı kanunun altıncı maddelerinde ve bu kanunda yazılı işleri yaparlarken vazifelerinde gösterdikleri başarıların derecesine göre aşağıda yazılı şekillerde mükâfatlandırılırlar:

- 1 - Üstün başarıyla sayılmak;
- 2 - Köye hizmet edenler anıtına adı yazılmak;
- 3 - Köyedeki bir tesise adı verilme;
- 4 - Ülkü eri sayılmak.

1 - Üstün başarıyla sayılmak:

Vazifelerini olağanüstü bir başarı ile yapanlar için bölge ilk öğretim müfettişinin teklifiyle her yıl mart ayı içinde Köy Enstitüleri Müdürlüklerince bir başarı listesi hazırlanarak mütalâalarıyla birlikte ilgili valiliklerin maarif müdürlüklerine verilir. Maarif müdürleri kanatlarını yazarak listeyi valilik yoluyla Maarif Vekillğine gönderirler. Listeye girenlerin adları o yıl 17 nisanda gazete ve radyo vasıtasıyla ilân edilir.

2 - Köye hizmet edenler anıtına adı yazılmak:

Kültür bakımından kuvvetlendirilmesi lâzımgelen, tehlikeli ve bu- laşıcı hastalıklar hüküm süren, yurt sınırlarına yakın bulunan, ama mi-nakale yollarından uzak olan köylerde vazife gören, mahallin güç şart-larını yenerek öğrenimi geniş bir alana yayan ve işlerini ardı ardına beş yıl olağanüstü bir başarıyla yapan, bulunduğu köyün yetişkin halkının bu müddet içinde en az onda birini okur yazar haline getirenlerin ad-ları, mezun oldukları enstitülerde hazırlanan (Köye hizmet edenler anıtı) na yazılır.

Bu maddede yazılı vasıfları haiz köylerin hangi köyler olduğu bölge ilk öğretim müfettişinin teklifi üzerine 8 inci maddede adı geçen (Valilik Köy Öğretmen ve Eğitimcileri Disiplin Kurulu) tarafından tes-bit edilerek her ders yılı başında ilgililere bildirilir.

3 - Köyedeki bir tesise adı verilme:

Köye daimî şekilde faydalı olabilecek vasıflarda ve olağanüstü bir çalışma ile meydana gelebilecek işleri yapanların bu köylerde yeniden yapılan yol, çeşme, kanal, hamam, çamaşırık, bahçe, koru, kavaklık, çayırık, değirmen, elektrik santrali, köprü, kooperatif gibi yeni bir te-sise adları verilir. Bu gibilerin adları eserinin uygun düşen bir yerine daimî olarak kalacak şekilde yazılır.

4 - Ülkü eri sayılmak:

Bu maddenin birinci ve ikinci fıkrasında yazılı esaslara göre ha-reket ederek köyün öğretim, eğitim, ziraat, sanat işlerinde biribir ardınca on yıl hizmet edenler ve bu işlerde olağanüstü başarı gösterenler (Ülkü eri) sayılırlar ve Maarif Vekillğince tesbit edilip verilecek ay yıldızı havi bir işareti taşırlar.

Madde 32 — Otuz birinci maddede yazılı şekillerde göre başarıları görülen eğitimci ve öğretmenler, gezici öğretmen veya gezici başöğret-men ve ilk öğretim müfettişinin, gezici başöğretmenler ve gezici öğret-menler de ilk öğretim müfettişinin teklifi ve (Köy Köy Öğretmen ve Eğitimcileri Disiplin Kurulları) kararlarının ilgili valiliklerce tasdikıyla mükâfatlandırılırlar.

Madde 33 — Köy öğretmen, eğitimci, gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlerine işledikleri disiplin suçlarının derecesine göre aşağıda yazılı cezalar verilir:

- 1 - İşinde kusurlu sayılmak;
- 2 - Ücreti kesilmek;
- 3 - Meslekten çıkarılmak.

1 - İşinde kusurlu sayılmak:

Vazifelerinde kusurları görülenlere bu kusurları düzeltirilecek şekilde yazı ile bildirilir.

2 - Ücreti kesilmek :

Vazifesini aksatmağa teşebbüs eden, aksatan, yapmıyanlar, köyü, okulu ve talebeyi zarara uğrattığı sabit olanlar üç günden fazla çalışmadıkça kadar ücret kesilme cezasına çarptırılırlar. Bu hal bir ders yılı içinde ikinci defa tekrarlanırsa bu gibilere altı günden fazla çalışmadıkça kadar ücret kesilme cezası tatbik olunur.

Bu fiilin aynı ders yılı içinde üçüncü defa tekrarı halinde meslekten çıkarılmak cezası tatbik olunur.

3 - Meslekten çıkarılmak :

Bu kanunda yazılı hükümleri yapmakla mükellef olanları, vazifelerini aksatmaya tahrik ettikleri; eğitimlik, öğretmenlik, gezici öğretmenlik ve başöğretmenlik şerefini ihlâl edici hareketlerde buldukları veya iftissizlikleri sabit olanlar Devlet hizmetinde kullanılmamak üzere meslekten çıkarılırlar.

İşinde kusurlu sayılma cezası eğitimci ve öğretmenlere gezici başöğretmen ve gezici öğretmen, gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlere de ilk öğretim müfettişi veya Maarif Müdürü tarafından verilir. Bu cezaya itiraz edilemez.

Diğer cezalar öğretmen ve eğitimcilere yedinci maddede yazılı kural tarafından verilir.

Bu kurulların kararına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde (Valilik Köy Öğretmen ve Eğitimcileri Disiplin Kurulu) na itiraz edilebilir. Bu kuralca, itiraz üzerine ücret kesilme cezası hakkında kesin olarak karar verilir.

Eğitmen, öğretmen, gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlere verilecek meslekten çıkarılmak kararı alâkahal tarafından itiraz edilsin edilmesin Maarif Vekilliği İnzibat Komisyonunun re'sen tetkikine tabi olup bu Komisyonun kararıyla kesinleşir.

Disiplin cezasını gerektiren bir hareket aynı zamanda Türk Ceza Kanununun hükümlerine göre bir suç teşkil etmekte ise umumî hükümler dairesinde ayrıca takibat yapılır.

Madde 34 — Disiplin cezasını gerektiren fiiller için :

- Eğitmen ve öğretmenler hakkındaki tahkikatı gezici öğretmen veya gezici başöğretmen veya bölge ilk öğretim müfettişi;
- Gezici öğretmen ve gezici başöğretmenler hakkındaki tahkikatı da bölge ilk öğretim müfettişi yapar.

Madde 35 — Mazeretsiz ve izinsiz olarak vazifelerinden ayrılan eğitimci, öğretmen, gezici öğretmen ve gezici başöğretmenlerin aylık ücretlerinden her devamsızlık günü için bir günlük ücretinin iki katı kesilir.

Bu hal bir ders yılı içinde aralı veya arasız yirmi günü geçerse birinci fıkrada yazılı «Ücretten kesmek» cezası bir misli artırılır.

Aynı yıl içinde bu hal kırk günden fazla olursa terfileri dört sene sonraya bırakılır.

Devamsızlık yukarıdaki fıkrada yazılı şekilde bir yıl içinde iki defa tekrarlanırsa «Meslekten çıkarılmak» cezası verilir.

Bu maddede yazılı ücret kesilmek muamelesi ilk öğretim müfettişleri tarafından yapılır.

Madde 36 — «Meslekten çıkarılmak» cezasına uğrıyanlar, 3803 sayılı kanunun beşinci maddesi hükmüne tabi tutulurlar.

Madde 37 — Gezici öğretmenlere ve gezici başöğretmenlere, sekizinci maddede yazılı kural tarafından verilen cezalara karşı Maarif Vekilliği İnzibat Komisyonuna on beş gün içinde itiraz edilebilir. Bu Komisyonca kesin karar verilir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Köy Enstitüleri ve bu Enstitülerin köy obullarıyla ilgili işleri

Madde 38 — Köy Enstitüleri müdürleri, bu kanunda yazılı işlerin düzgün bir şekilde yapılması için kesimlerine giren köylerde çalışan eğitimci, öğretmen, gezici öğretmen, gezici başöğretmen ve bölge ilk öğretim müfettişlerine ellerindeki bütün vasıtalarla gereken yardımları zamanında yaparlar ve onların işlerini takip ederler.

Madde 39 — Köy Enstitüsü idareleri, Enstitünün kesimine giren bütün köyleri tesbit ve tetkik ederek bu köylerin her biri hakkında gereken bilgileri toplarlar. Köylerin durumlarına ve ihtiyaçlarına göre Enstitüden mezun olacak eğitimci ve öğretmenlerin gönderilecekleri köylerle bu köylerden ikinci maddede göre teşkil edilecek bölgeler hakkındaki tekliflerini Maarif Müdürlüklerine bildirirler. Bu teklifler, valiliğin mütalâası ile beraber, tasdik edilmek üzere Maarif Vekilliğine gönderilir.

Enstitü idareleri, Enstitüde çalışan öğretmenler vasıtasıyla bu köylerde mezunlarının yapacakları işleri plânlştırarak eğitimci ve öğretmenlere Enstitüden mezun olmazdan önce bildirirler. 3803 sayılı kanunun on birinci maddesine göre mezunlara alet, tohum gibi şeyleri ve hayvanları verirler.

Madde 40 — Köy Enstitülerinde bulunan öğretmenlerle talebe ve eğitimci namzetlerinin her türlü köy işlerinde çalışmalarını temin maksadıyla her enstitüye dolayında bulunan lüzumu kadar köy okulundan bir tabikat bölgesi ayrılır.

Bu bölgeye girecek köylerin birinci maddede yazılı köy okul tipinin tamamını içine alması ve en az üç gezici öğretmenlik veya gezici başöğretmenlik bölgesi genişliğinde olması şarttır.

Madde 41 — Köy Enstitüsü öğretmenleri, kırkıncı maddede tesbit edilen tabikat alanında iş görürlerken tabikat ve siciil verme işleri hariç olmak üzere 3238 sayılı kanuna göre gezici öğretmenlik ve gezici başöğretmenlik vazifesiyle salâhiyet ve mesuliyetini haizdirler. Bu öğretmenlerin enstitüdeki asli vazifeleri gözönünde tutularak tabikat bölgesi köylerinde her yıl ne gibi işleri görebilecekleri enstitü öğretmenler kurulunca tesbit edilir ve plânlştırılır. İşbiter bu plânlara göre çalışırlar.

Madde 42 — Valiliklerin Köy Enstitülerine bağlı köylerinde yapılması gerekli işlerin eğitimci ve öğretmenler tarafından vaktinde yapılmasını sağlamak üzere gezici öğretmen ve gezici başöğretmen veya bölge ilk öğretim müfettişlerinin teklifi üzerine Köy Enstitüleri idareleri, bu köylerde yapılacak işleri bitirmek üzere öğretmenlerin başkanlığında enstitü talebesinden gruplar gönderirler. Bu talebe ve öğretmenlerin zaruri yol masrafları ile köylerde kalacakları zamana ait yiyecek masrafları enstitü tahsisatından ödenir.

Madde 43 — Eğitimci ve öğretmenler için Köy Enstitüleri idarelerince icabında kurslar açılır. Eğitimci ve öğretmenlerin bu kurslara gelip gitme zaruri yol paraları ve kursa buldukları müddetçe yiyecek masrafları Enstitü tahsisatından ödenir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Köy Enstitülerinde vazife görenlerin tayin, terfi, muhâfatlandırma ve cezalandırma şekilleri

Madde 44 — Köy Enstitülerinde öğretmenliğe yeni tayin edilmiş ve başka bir okulda öğretmenlik yapmamış olanların stajyerlik müddetleri bir yıldan üç yıla kadar devam eder.

Bunların stajyerlikte muvaffak olup olmadıkları; enstitü müdür ve müdür muavinleriyle stajyerin okutduğu dersle yakından ilgili iki enstitü öğretmeninden teşkil edilecek bir kurulun çoklukla verecekleri kararlarla tesbit edilir ve mazbataları Maarif Müdürlüğü yoluyla Maarif Vekilliğine gönderilir.

Stajyerin enstitüdeki işine son verilmesi veya öğretmenliğe geçirilmesi; Maarif Vekilliğince kararlaştırılır.

Öğretmenliğe geçirilenlerin stajyerlikte buldukları müddet tekaütlerinde fiili hizmet sayılır.

Madde 45 — 3803 sayılı kanunun on yedinci maddesine göre işe alınacak usta öğreticiler için Köy Enstitüsü müdürlüklerince gündellekle tayin edilirler. Bunlar iki sene çalıştırılabilir. Başarıları görülenler ikinci yıl sonunda Vekillikçe daimi ücretliler kadrosuna geçirilebilir.

Madde 46 — Köy Enstitülerinde maaş, ücret veya gündellekle vazife görenler, Enstitü Müdürlüğünce, Maarif Vekilliğinin tebliğ ettiği esaslar ve programlar dairesinde kendilerine verilecek işlerde, her hafta pazar-tesi sabahından cumartesi saat on üçe kadar çalışırlar. Tatil gün ve saatlerinde her türlü tatbiklerin ve tetkiklerin yapıldığı zamanlarda lüzumuna göre hep beraber veya nöbetle iş görürler.

Öğretmen, memur, usta öğretici ve müstahdemler, vazifeli oldukları günlerde Köy Enstitüsü idarelerince tahelâya konarak yedirilirdir ve enstitü taşınlarından faydalanırlar. Bunlar için hiçbir para alınmaz.

Madde 47 — Köy Enstitülerinde vazife gören öğretmen, memur, usta öğretici ve müstahdemlerin oturdukları evlerin dolayında her ev için yarım hektarı geçmemek üzere arazi ayrılır. Bunlar, o araziyi örnek olabilecek şekilde aileleriyle birlikte işlerler; aile ihtiyaçları karşılayacak sayıda hayvan besleyebilirler. Elde edilen ürünlerden kendileri faydalanırlar. Bunun için hiçbir para alınmaz.

Madde 48 — Köy Enstitüsü öğretmenlerine enstitü öğretmenler kurulu kararıyla ve nöbetle müdürleri tarafından yılda iki ayı geçmemek üzere tatil izni verilir. Bu müddet aralıklı da olabilir.

Madde 49 — Köy Enstitülerinde vazife gören öğretmenler, memurlar, müstahdemler ve usta öğreticiler, başarılarının derecesine göre aşağıda yazılı şekilde mükâfatlandırılırlar:

- 1 - İşinde başarılı sayılmak;
- 2 - Köye hizmet edenler anıtına adı yazılmak;
- 3 - Köylerde yeni bir tesise adı verilme;
- 4 - Ülkü eri sayılmak

1 - İşinde başarılı sayılmak:

Vazifelerini olağanüstü bir başarı ile yaptıkları sabit olanlar için Vekillik Müfettişlerinin veya Enstitü Müdürlerinin teklifiyle her yıl mart ayı içinde Maarif Vekilliğince bir başarı listesi hazırlanır. Bu listeye girenlerin adları o yıl 17 nisanda gazete ve radyo vasıtasıyla ilân edilir.

2 - Köye hizmet edenler anıtına adı yazılmak:

Talebesinin çoğu kültür bakımından kuvvetlendirilmesi lâzımgelen kesimlerden alınan, kesimlerinde tehlikeli ve bulaşıcı hastalıklar hüküm süren, yurt sınırlarına yakın ve umumî münakale yollarından uzak yerlerde açılan köy enstitülerinde vazife gören ve arda ardınca beş yıl olağanüstü başarı gösterenlerin adları, çalıştıkları enstitülerdeki «Köye hizmet edenler anıtına» yazılır. Bu vasıflardaki enstitülerin hangileri olduğunu Maarif Vekilliğince tesbit edilir.

3 - Köyde yeni bir tesise adı verilme:

Olağanüstü bir çalışma ile enstitüye veya enstitünün tatbikat bölgesindeki köylerden birine daimî surette faydası dokunacak iş görenlerin adları kendi çalışmalarıyla meydana getirilen yeni tesislerden birine verilir.

4 - Ülkü eri sayılmak:

Enstitünün öğretim, eğitim, ziraat, sanat işlerinde aralıksız on yıl çalışan ve olağanüstü bir başarı gösterenler, «Ülkü eri» sayılırlar ve Maarif Vekilliğince bu unvanı belirtecek ve ay yıldızı ihtiva edecek şekilde tesbit olunan bir işaret taşırlar.

Madde 50 — Kırkdokuzuncu maddede yazılı mükâfatlandırma ve terfi ile ilgili işler, köy enstitüsü müdürleri ve Maarif Vekilliği müfettişlerinin teklifi üzerine veya doğrudan doğruya Maarif Vekilliğince tetkik edilerek sona erdirilir.

Madde 51 — Köy enstitülerinde vazife gören öğretmen, memur, usta öğretici ve müstahdemler suçlarının derecesine göre aşağıda yazılı cezalara çarptırılırlar:

- 1 - İşinde kusurlu sayılmak;
- 2 - Ücret veya maaş kesilmek;
- 3 - Enstitüdeki işlerden çıkarılmak;
- 4 - Meslekten çıkarılmak.

1 - İşinde kusurlu sayılmak:

Vazifelerini yapmakta ihmali görülenler işlerinde kusurlu sayılırlar. Kusurlarını düzeltmeleri kendilerine yazı ile bildirilir.

2 - Ücret veya maaş kesilmek:

Vazifelerini yapmayanların veya vazifelerini yapanlara engel olanların; enstitüyü her hangi bir şekilde zarara uğrattığı sabit olanların; fiillerinin mahiyet ve derecesine göre üç günden on beş güne kadar maaşları veya ücretleri kesilir. Bu fiillerin aynı ders senesi içinde tekrar yapılması halinde altı günden bir aya kadar ücret veya maaş kesilme cezası verilir.

3 - Enstitüdeki işlerden çıkarılmak:

Talebesine ve köy enstitüsü mensuplarına iftira eden ve ettirenlerle bir yılda iki defadan fazla maaş veya ücret kesilme cezası alanlara ve bu kanunda yazılı işleri yapmakla mükellef olanları, vazifelerini aksatmaya tahrik edenlere; öğretmenlik, usta öğreticilik, memurluk ve enstitü şerefine uymayacak hareketleri görülenlere; enstitüdeki işlerinden çıkarılmak cezası verilir.

4 - Meslekten çıkarılmak:

Hısyetsizliği, iffetsizliği ve vazifesinde bırakılmasına mâni bir suç istimali sabit olanlar, buldukları işten Devlet hizmetinde kullanılmak üzere çıkarılırlar.

Disiplin cezasını gerektiren bir hareket aynı zamanda Türk Ceza

Kanununun hükümlerine göre bir suç teşkil etmekte ise umumî hükümler dairesinde ayrıca takibat yapılır.

Madde 52 — İşte kusurlu sayılmak cezası, gereken tetkikleri yapmak suretiyle enstitü müdürü tarafından verilir ve Vekillige bildirilir.

Ücret veya maaş kesilme cezası, enstitü müdürünün raporlarıyla; diğer cezalar Vekillik müfettişleriyle enstitü müdürünün veya maarif müdürüyle enstitü müdürünün müşterek raporlarıyla tahkik ve tesbit edilerek Maarif Vekilliği İnzibat Komisyonunca kararlaştırılır.

Enstitü müdürü hakkında verilecek cezalar hangi derecede olursa olsun Vekillik müfettişlerinin raporlarıyla ve Maarif Vekilliği İnzibat Komisyonunca karara bağlanır.

İşinde kusurlu sayılma cezası kesindir. Buna itiraz olunamaz. Diğer cezalar için umumî hükümler dairesinde ve ilgiliye kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idari kaza mercisine başvurulabilir.

Madde 53 — Köy Enstitülerinde vazife gören öğretmen, memur, usta öğretici ve müstahdemlerden aşağıda yazılı halleri görülenler, istifa etmiş sayılırlar:

- 1 - Vazifesine yeni tayin edilip mazeretsiz olarak on beş gün içinde işine başlamamak;
- 2 - Tatil izni sonunda mazeretleri olmadan vaktinde işlerine gelmemek;
- 3 - Mazeretsiz olarak aralıksız bir hafta işine devam etmemek;
- 4 - Bir ders yılı içinde mazeretsiz ve aralıksız olarak bir ay vazifelerine gelmemiş olmak.

Bunlardan mecburi hizmete tabi olanlar hakkında kanunlarına göre ayrıca takibat yapılır.

ONUNCU BÖLÜM

Müteferrik maddeler

Madde 54 — Bu kanunda yazılı vazifeleri gören eğitimci, öğretmen, usta öğretici, gezici öğretmen ve gezici başöğretmen, müfettiş, muhtar ve ihtiyar meclisi azalarıyla bu vazifelerle ilgili işleri yapmaya memur edilenlerden birisine veya kurullarına karşı işlenecek ve Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının üçüncü babının dokuzuncu faslında ve dördüncü babının üçüncü faslında ve dokuzuncu babının ikinci ve yedinci faslında mevcut cezalarla ilgili görülecek suçlardan ağır ceza mahkemesinin vazifesi dışında kalanlar; cumhuriyet müddeiumumiliğinin iddianamesiyle doğrudan doğruya mahkemeye verilir.

Madde 55 — 1609 sayılı kanun hükümlerine temas eden bir suç işleyen eğitimci ve öğretmenler, gezici öğretmen ve gezici başöğretmenler o kanunun birinci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı memurlar hakkında yapılacak muameleye tabi tutulurlar.

Madde 56 — Köy enstitülerinden ve eğitimci kurslarından mezun olanlara, köylerdeki sağlık vazifelerini yaptıkları esnada faydalanacakları acele silhi imdada mahsus emalzemeyi havi birer sıhat çantasını; Sıhhat ve İltizamî Muavenet Vekâleti, bütçesinden temin eder.

Madde 57 — Köy enstitülerini en yakın istasyon, iskele, kaza ve valilik merkezine bağlayan yol ilgili vekillik veya valiliklerce en kısa zamanda yaptırılır.

Bu enstitülere en yakın duraklar ve iskeleler en kısa bir zamanda ilgili vekillikçe yükletme ve boşaltmaya elverişli hale getirilir.

Madde 58 — Köy enstitülerinin ve köy okullarının her türlü muhabere evrakı diğer resmî teşkilatın evrakı gibi köy posta teşkilatı vasıtasıyla getirilip götürülür.

Bu kurumlar resmî işlerinde köy ve jandarma telefonlarından parasız faydalanırlar.

Madde 59 — Bu kanunun on üç, on dört, on dokuz, yirmi, yirmi iki, yirmi üç, yirmi dört, yirmi beş ve yirmi sekizinci maddelerinde, 3803 sayılı kanunun on iki, on dört, on altıncı maddelerinde yazılı hizmetler; 422 sayılı Köy Kanununun on ikinci maddesiyle mecburi sayılan işlerdendir.

Köyün mecburi işleriyle bu kanunda yazılı diğer işlerin vaktinde ve gereken şekilde yapılıp yapılmadıklarına vali, kaymakam ve nahiye müdürleri takip ve mürakabe ederler.

Madde 60 — Birinci maddede yazılı okullar yılda iki ayı geçmemek üzere tatil edilir.

Eğitmen, öğretmen, gezici öğretmen, gezici başöğretmenler her türlü tatil müddetince ücretlerini tam olarak alırlar.

Eğitmen ve öğretmenlerin izinlerinin başlangıç ve sonunu geçici öğretmen veya geçici başöğretmenler, geçici öğretmenlerle geçici başöğretmenlerinkini de bölge ilk öğretim müfettişleri tâyin ve takibederler.

Okulla ilgili çalışma zamanları içinde mazeretleri dolayısıyla öğretmen ve öğretmenlere geçici öğretmen veya geçici başöğretmenler, geçici öğretmenlerle geçici başöğretmenlere de bölge ilk öğretim müfettişi tarafından mecmuu yılda bir haftayı geçmemek şartıyla izin verilebilir.

Madde 61 — Köy enstitüsü binalarından birini veya bir köy okulu binasını Maarif Vekilliğine verilecek plânlara göre yaptıran veya bu okul ve enstitülere tarla, bağ, bahçe, fidanlık, değirmen gibi bir gayrimenkulü bağışlayan iyilik severlerin veya hayır müesseselerinin adları bunlara daimi olarak anılmak üzere verilir.

Madde 62 — Köy enstitülerinde ve okullarındaki öğretmen, eğitimci, talebenin ve köy halkının ihtiyaçları gözönünde tutularak, ana statüsü Maarif Vekilliğine hazırlanan ve bu vekilliğin murakabesi altında işletilen birer (Köy enstitüsü veya okulu istihlak veya istihsal kooperatifi) kurulabilir.

Ortaklarına kazanç dağıtmıyacak olan enstitü ve okul istihlak veya istihsal kooperatiflerinden hiçbir vergi, resim ve harç alınmaz.

Bu kooperatifler kendi aralarında ana statüsü Maarif Vekilliğine kabul ve tasdik edilen ve bu vekilliğin murakabesi altında işletilen «Kooperatifler Birliği» kurabilirler.

Bu kooperatifler ve birlikleri; köy içinde tedariki mümkün olmamak ve köy okullarıyla enstitülerinin kanunlarla tâyin edilmiş makatlarını gerçekleştirilmeye yaramak şartıyla köy halkının muhtaç olduğu eşyayı da satabilirler.

Madde 63 — Köy enstitülerine kabul edilen talebeden başarısızlıkları yüzünden aynı sınıfta üst üste iki ders yılı kalanlarla aynı sınıflarda iki defa kalanlar enstitüden çıkarılırlar.

Çıkarılanlar hakkında 3803 sayılı kanunun dördüncü maddesi hükümü tatbik olunur.

Bunlardan köyde faydalı sanatkar olabilecekleri enstitü öğretmenler kurulunca kararlaştırılanlara yapabilecekleri işlere göre birer belge verilir.

Madde 64 — 3803 sayılı kanunun on sekizinci maddesinde yazılı «Sağlık ve içtimai yardım sandığı»nın alacakları. Devlet emvaline mahsus hak ve rüchhanları haizdir. Bu sandığın gelirleri, faiz ve kazançları hiçbir harç, vergi ve resme tabi değildir.

Sandığın paraları; ilgili eğitimci, öğretmen ve müfettişler tarafından başkalarına temlik edilemez ve şahsi borçları için de haczolunamaz.

Yardımlar sandık âzasına aşağıda yazılı hallerde yapılır:

1 - Vazifesi başında kazaya uğrayanların sakatlanmalarında veya ölümlerinde, (Bu hüküm köy enstitüsü talebesine de şâildir);

2 - Ailelerinin ölümlerinde, hastalıklarında, çocuklarının doğumunda;

3 - Hayvanlarının vazife esnasında ölmeleri veya kazaya uğramalarında;

4 - Evlerinin veya eşyasının tamamen yanması halinde;

5 - Evlenmelerinde.

Sandık âzasına istihsal vasıtası edinme, işlik tesis etme, tekkik seyahati yapma, çocuklarını okutma gibi sebeplerle de sandıktan ödünç para verilebilir.

Madde 65 — 3803 sayılı kanunun on sekizinci maddesine göre kurulan köy öğretmenleri tekaüt, sağlık ve içtimai yardım sandıklarında çalıştırılacak müstahdemler, memurlar 3656 sayılı kanun hükümlerince yapılacak bir nizamnameye göre tekaüt edilirler. Bunların tekaüdüverileri çalıştıkları sandıklardan ödenir.

Madde 66 — Köy eğitimcileri, Köy enstitüsü mezunu öğretmenler, Köy Enstitüsünde vazife gören öğretmen, usta öğretici ve memurlarla geçici öğretmen ve geçici başöğretmenler, bölge ilk öğretim müfettişleri 3803 sayılı kanunun 18 nci maddesine göre kurulan «Köy Öğretmenleri Sağlık ve İçtimai Yardım Sandığı»nın âzasıdır.

Eğitmen, öğretmen, geçici öğretmen ve geçici başöğretmenler, okullarla ilgili işlemlerden elde ettikleri safi ürünlerin (Maarif Vekilliğinin takdiriyle yüzde ikisinden yüzde beşine kadar olanını) her yıl bu sandığa yardım hissesi olarak vermeye mükelleflerdir.

Madde 67 — Bu kanunun birinci maddesinde yazılı okul ve kurs-

larla ilgili işlerin görülmesinde eğitimci, öğretmen, geçici öğretmen ve geçici başöğretmenlere yardım etmek ve vazifeleri iki yıl sürmek üzere her okul için üçer üyeli birer «Köy okulu yardım kurulu» teşkil edilebilir. Bu üyeler geçici öğretmen veya geçici başöğretmen ve bölge ilk öğretim müfettişi tarafından köy halkının yirmi ile elli yaş arasında bulunanlarından seçilir.

Madde 68 — Bu kanunda yazılı vazifeleri görenlerle işbirliği yapan köy muhtarlarından, ihtiyar meclisi âzalarından, bölge köy okulu kurullarıyla köy okulu yardım kurulları üyelerinden ve gönüllü olarak bu işbirliğine katılan köylülerden, katıldıkları işlerde dört yıl üstün başarı ile çalıştıkları bölge geçici öğretmen veya geçici başöğretmen ve ilk öğretim müfettişleri tarafından tesbit edilenler (Valilik köy öğretmen ve eğitimcileri disiplin kurulu) kararıyla (Yardım eri) sayılırlar.

Bu gibilerin adları Maarif Vekilliğine radyo ve diğer yayınlarla her yıl on yedi nisanında ilân olunur.

Yardım erlerinin şahsi emek ve gayretleriyle köyde yeniden meydana getirdikleri, bölge ilk öğretim müfettişinin raporıyla sabit olan bir tesise (Valilik köy öğretmen ve eğitimcileri disiplin kurulu) kararıyla bunların adları verilir.

Madde 69 — Köy enstitülerine ve köy okullarına paralı veya parasız olarak tahsis, temlik ve tescil edilen bütün gayrimenkullerin ferah ve şükûl muameleleriyle bu muamelelerle ilgili olarak taahhüt edilecek kâğıtlar ve senetlerden her türlü vergi, harç ve resim alınmaz.

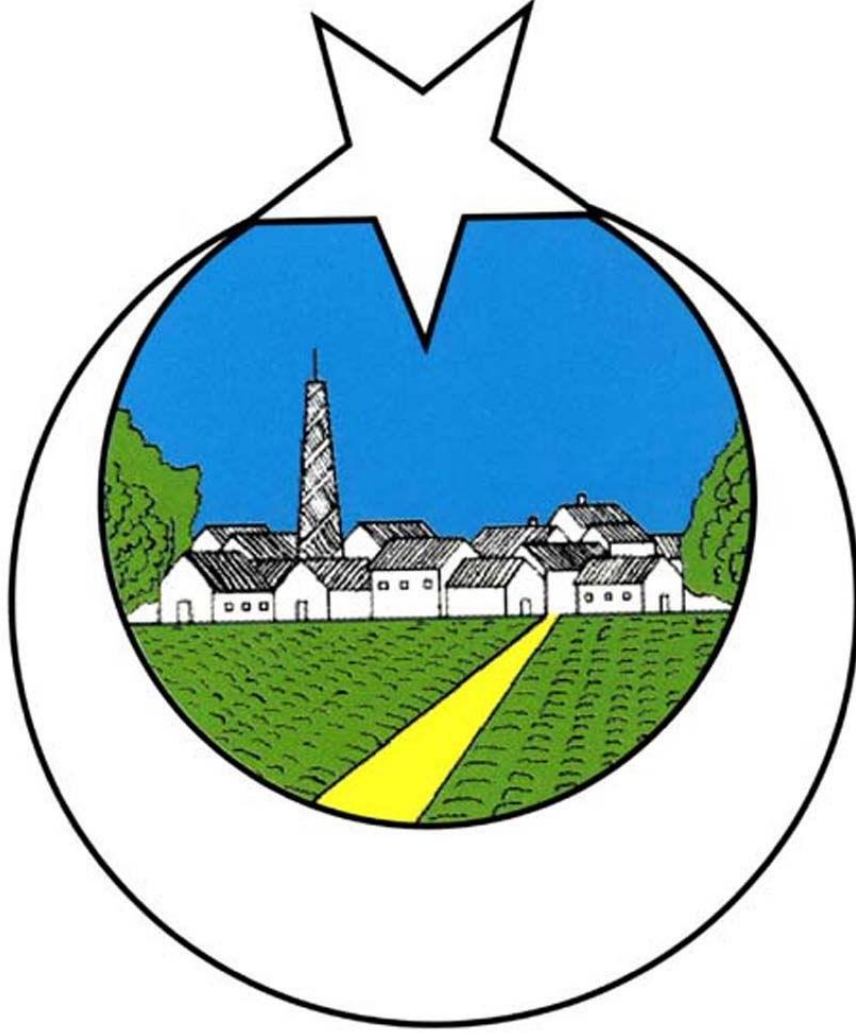
Madde 70 — Bu kanun neşri tarihinden yürürlüğe girer.

Madde 71 — Bu kanunun hükümlerini yürütmeye İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

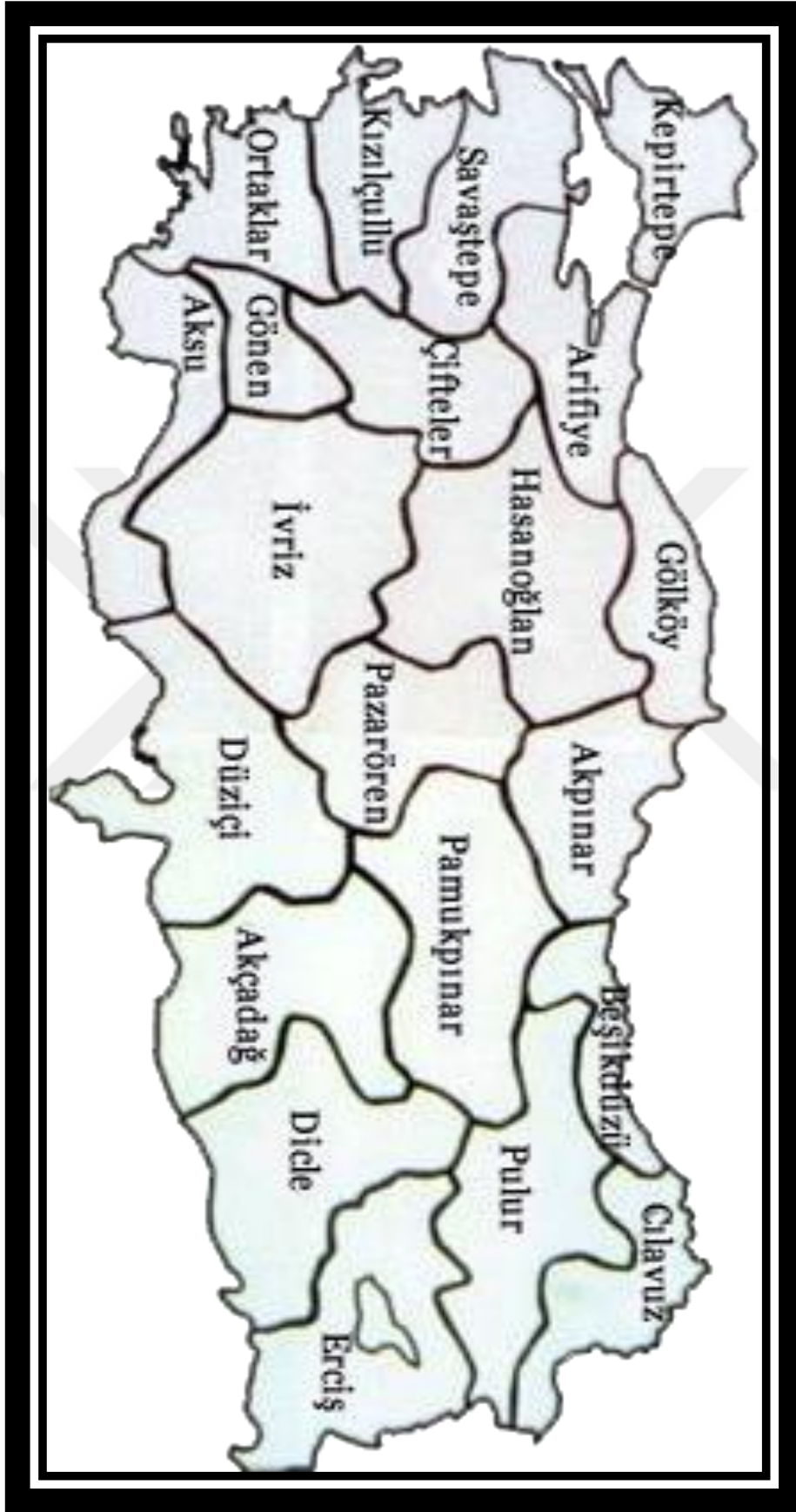
20/6/1942

No	İsmi	Düster Tarih	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
422	Tahvilî Emval Kanunu	13/8/1925	2	1	624
422	Muhtacını arayan zıvalı hukuklarından vazırlamak kararına dair muhtesilerin kâtihiyâliklerine tasdik edilmiş mahallî ihtiyâç komisyonlarının tasdikıyla iktifa edilmiş olan kanun	13/8/1925	1	1	641
765	Türk Ceza Kanunu	13/8/1926	1	1	950
1609	Berri cürumlerinden dolayı memurlar ve şeriklileri hakkında tekkip ve muamele usulüne dair kanun	20/5/1930	3	11	701
3116	Qısm Kanunu	18/2/1937	3	18	389
3238	Köy Eğitimcileri Kanunu	24/6/1937	3	18	1316
3656	Devlet Memurları Aylıklasının Tevhit ve Teaddülüne dair kanun	8/7/1939	3	20	1397
3664	Köy Kanununu mündül 2491 sayılı kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine ve mevkür kanunla berri hükümler ilâvesine dair kanun	11/7/1939	3	20	1550
3803	Köy Enstitüleri Kanunu	22/4/1940	3	21	692

EK:3 Köy Enstitüleri Amblemi

EK:4 Köy Enstitüleri Haritası

EK: 5 Köy Enstitülerinin Kurucuları

İsmet İNÖNÜ
2. Cumhurbaşkanı

Saffet ARIKAN
Milli Eğitim Bakanı

Hasan Ali YÜCEL
Milli Eğitim Bakanı

İsmail Hakkı TONGUÇ
İlköğretim Genel Müdürü

EK:6 Köy Enstitüleri Marşı

ZİRAAT MARŞI

Sürer eker biçeriz güvenip ötesine
Milletin her kazancı milletin kesesine
Toplandık baş çiftçinin Atatürk' ün sesine
Toprakla savaş için ziraat cephesine
Biz ulusal varlığın temeliyiz köküyüz
Biz yurdun öz sahibi efendisi köylüyüz
İnsanı insan eden ilkin bu say bu toprak
En yeni aletlerle en içten çalışarak
Türk için yine yakın dünyaya örnek olmak
Kafa dinç el nasırlı gönül rahat alın ak
Biz ulusal varlığın temeliyiz köküyüz
Biz yurdun öz sahibi efendisi köylüyüz
Kuracağız öz yurтта dirliği, düzenliği
Yıkıyor engelleri, ulus egemenliği
Görsün köyler bolluğu, rahatlığı, şenliği
Bizimdir o yenilmek bilmeyen Türk benliği

Güfte: *Behçet Kemal ÇAĞLAR*

Beste: *Ahmet Adnan SAYGUN*

ÖZGEÇMİŞ

Bahadırhan Ceylan, Sivas Kangal doğumlu olup ilköğretim ve liseyi Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Çetinkaya'da bitirmiştir. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans programı bitirmiştir. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim dalında Yüksek Lisans eğitimi almıştır.

